

2023-01

ቅጥረው ለሥነ ምግባር ምርምር ስራ ላይ ለማግኘት ይገባል።
ቅጥረው ለሥነ ምግባር ምርምር ስራ ላይ ለማግኘት ይገባል።
ቅጥረው ለሥነ ምግባር ምርምር ስራ ላይ ለማግኘት ይገባል።

ቅጥረው ለሥነ ምግባር ምርምር ስራ ላይ ለማግኘት ይገባል።

ባህር ዳር ዩኒቨርሲቲ

ሒዩማኒቲስ ፋኩልቲ

**የኢትዮጵያ ቋንቋ (ዎች) እና ስነ-ጽሁፍ አማርኛ ትምህርት ክፍል
ድህረ ምረቃ መርሀ ግብር**

**በአማርኛ ቋንቋ ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃት የአንብቦ መረዳት
ችሎታንና የማንበብ ተነሳሽነትን ለማሳደግ ያለው አስተዋጽኦ፤
በሽናሽኛ አፍፈት የዘጠነኛ ክፍል ተማሪዎች ተተኪሪነት**

በመዲና አራጋው

ጥር 2015 ዓ.ም

ባህር ዳር፣ ኢትዮጵያ

**በአማርኛ ቋንቋ(ዎች)እና ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃት የአንብቦ መረዳት
ችሎታንና የማንበብ ተነሳሽነትን ለማሳደግ ያለው አስተዋፅኦ፤ በሽናሽኛ አፈፈት
የዘጠነኛ ክፍል ተማሪዎች ተተኪሪነት**

ባህር ዳር ዩኒቨርሲቲ

ሂዩማኒቲስ ፋኩልቲ

የኢትዮጵያ ቋንቋ(ዎች)እና ስነ-ፅሁፍ አማርኛ ትምህርት ክፍል

ድህረ ምረቃ መርሃ ግብር

የሁለተኛ ድግሪ አማርኛን በማስተማር (TeAm) ሚሚያ ጥናት

በመዲና አራጋው

የጥናቱ አማካሪ

ዘውዱ መብሬ(ዶ/ር)

ጥር 2015 ዓ.ም

ባህር ዳር

ባህር ዳር ዩኒቨርሲቲ

ሂደምኒቲስ ፋኩልቲ

የኢትዮጵያ ቋንቋ(ዎች)እና ስነ-ፅሁፍ አማርኛ ትምህርት ክፍል

ድህረ ምረቃ መርሃ ግብር

«ዋና ሀሳብን የመለየት ብልሃት አማርኛን በሁለተኛ ቋንቋነት የሚማሩ ተማሪዎችን የአንብቦ መረዳት ችሎታንና የማንበብ ተነሳሽነትን ለማሳደግ ያለው አስተዋኦ በሽናሽኛ አፈፈት የዘጠነኛ ክፍል ተማሪዎች ተተኪሪነት»በሚል በሚል ርዕስ ሁለተኛ ዲግሪ አማርኛን በማስተማር (TeAm) ሟሟያ በመዲና አራጋው አደም የቀረበው ይህ ጥናት የዩኒቨርሲቲውን የጥራትና የወጥነት መስፈርት ስለሟሟላቱ በፈታኞች ተረጋግጦ ተፈርሟል።

የፈተና ቦርድ አባላት

አማካሪ

ስም-----ፊርማ-----ቀን-----

የውጭ ፈታኝ

ስም-----ፊርማ-----ቀን-----

የውስጥ ፈታኝ

ስም-----ፊርማ-----ቀን-----

ማረጋገጫ

«ዋና ሀሳብን የመለየት ብልሃት አማርኛን በሁለተኛ ቋንቋነት የሚማሩ ተማሪዎች የአንብቦ መረዳት ችሎታንና የማንበብ ተነሳሽነትን ለማሳደግ ያለው አስተዋፅኦ በሽናሽኛ አፍፈት የዘጠነኛ ክፍል ተማሪዎች ተተኪሪነት» በሚል ርዕስ ባህር ዳር ዩኒቨርሲቲ ሂዩማኒቲስ ፋኩልቲ የኢትዮጵያ ቋንቋ (ዎች) እና ስነ-ፅሁፍ አማርኛ ትምህርት ክፍል የሁለተኛ ዲግሪ አማርኛን ማስተማር (TeAm) ሚሚያ ያቀረብኩት ይህ ጥናት ከዚህ በፊት በማንኛውም አካል ያልተሰራ መሆኑንና የተገለገልኩባቸው ድርሳናትም በትክክል ዋቢ መደረጋቸውንና ባህር ዳር ዩኒቨርሲቲም የጥናት ህጋዊ ባለቤትነት ያለው መሆኑን በፊርማዬ አረጋግጣለሁ።

ስም መዲና አራጋው

ፊርማ -----

ቀን 16/12/2014

ቀን 16/12/2014

ምስጋና

በመጀመሪያ ይህን ጥናታዊ ዕሁፍ ጀምሮ በሰላም እንዳጠናቅቅ ሰላምና ጤና የሰጠኝን፣ ከጦርነት አውድማ አውጥቶ እዚህ ያደረሰኝን ጌታዬን ላመሰግን እወዳለሁ። አልሃምዱሊላህ በመቀጠል ከርዕስ መረጣው ጀምረው ጥናታዊ ዕሁፉን እስካጠናቅቅ ድረስ ውድ ጊዜያቸውን ሰውተው፣ በጥልቀት በማንበብ ስህተቱን በማረም፣ ገንቢ አስተያየትና ጥቆማ በመስጠት በተለይም የመረጃ መተንተኛ መንገዶችን ሰፊ ጊዜ ወስደው በማመላከትና በመፈተሽ ሙያዊ እገዛ ላደረጉልኝ ውድ መምህራና አማካሪዬ ዶ/ር ዘውዱ መብሬ ምስጋናዬ ከልብ ነው። ጥናቱን የሚመለከት ማንኛውም ጉዳይ በስልክም ሆነ በአካል በጠየቁቸው ጊዜ ሁሉ በቅንንት የሙያ ክብር በተሞላበት ሁኔታ ደግፈውኛል፤ አበረታተውኛል። የሚነበቡ ስራዎችን አመለክተውኛል፤ ስራዎቹን ሁሉ በጥልቀት አንብበው እጅግ በጣም ጠቃሚ ከሆኑ አስተያየቶች ጋር በፍጥነት በመመለስ ጊዜዬን በአግባቡ እንድጠቀምበት አግዘውኛል። የእውቀት፣ የክህሎትና የጥሩ ስነምግባር አባቴ በመሆናቸው አሊህ ጤናና ረጅም እድሜ በመስጠት ውለታቸውን ይክፈልልኝ።

በሙከራው ጥናት በ2014 ዓ.ም አንደኛው ወሰነ ትምህርት በማንበብ ከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በ9ኛB እና በ9ኛD የመማሪያ ክፍሎች ትምህርታቸውን የተከታተሉ ተማሪዎች በጥናቱ በመሳተፍ ፍቃደኛ በመሆን እንዲሁም በዕሁፍ መጠይቅና በፈተና መረጃዎችን በመስጠት ስለተባበሩኝ፤ እንዲሁም ፍትነቱን ለተገባሩልኝ የቋንቋ መምህራንና የትምህርት ቤቱን ርዕሳነ መምህራን ከልብ አመሰግናለሁ።

ባህር ዳር ዩኒቨርሲቲም የጥናቱን ወጪ በማገዝ ላደረገልኝ ድጋፍ ከፍተኛ ምስጋና ይገባዋል። ህልሜ እውን እንዲሆን ጥናቱ ተጀምሮ እስኪጠናቀቅ የቁሳቁስ፣ የገንዘብና የሞራል ድጋፍ በማድረግ ከጎኔ ለነበረው ለውድ ባለቤቴ ለያቁት የሱፍ፣ በመጨረሻም ለዶርም ጓደኞቼና የስራ ባልደረቦቼ ምስጋናዬ ይድረሳቸው።

አህፅሮተ ጥናት

የዚህ ጥናት ዓላማ ዋና ሃሳብ የመለየት ብልሃት በተማሪዎች የአንብቦ መረዳት ችሎታ እና የማንበብ ተነሳሽነት ላይ ተጽዕኖ ያለው መሆን አለመሆኑን መመርመር ነበር፤ የጥናቱ ተሳታፊዎች በ2014 ዓ.ም ትምህርት ዘመን በማንበብ ክፍተኛ ሁለተኛ ደረጃና መሰናዶ ትምህርት ቤት ትምህርታቸውን የተከታተሉ በሽናሽኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ 467 የ9ኛ ክፍል ተማሪዎች መካከል 100 የጥናቱ ተሳታፊ ተማሪዎች በቀላል ዕጣ ንጥናት ተመርጠዋል። ጥናቱም ፍትነት መሰል ሲሆን፣ ቅድመ ትምህርትና ድህረ ትምህርት ባለቁጥጥር ቡድን የምርምር ንድፍን የተከተለ ነበር። የፍትነት ቡድኑ ተሳታፊዎች ወንድ 27 ሴት 23 ድምር 50 ተማሪዎች ዋና ሃሳብን የመለየት ብልሃትን ሲማሩ፣ የቁጥጥር ቡድን ተሳታፊዎች ወንድ 21 ሴት 29 ድምር 50 ተማሪዎች ደግሞ በክፍል ደረጃው የመምህሩ መምሪያና የተማሪው መፅሀፍ በተመለከቱት ተግባራት መሰረት አንብቦ የመረዳት ትምህርት ለ8 ሳምንታት በሳምንት ሁለት ክፍለ ጊዜ ተምረዋል። ቅድመ-ትምህርትና ድህረ ትምህርት መጠናዊ መረጃዎች አንብቦ የመረዳት ፈተና እና የማንበብ ተነሳሽነት የፅሁፍ መጠይቅ ከሁለቱም ቡድኖች ተሰብስበዋል። አንብቦ የመረዳት ችሎታ እና የማንበብ ተነሳሽነት መረጃዎች በነፃ ናሙና ቴ-ቴስት ተፈትሽዋል። የነፃ ናሙና ቴ-ቴስትን መሰረት በማድረግ የድህረ ትምህርት መጠናዊ መረጃዎች ውጤቶች እንዳይመለከቱት፣ አንብቦ የመረዳት ችሎታ የተገኘው ውጤትም ($t(98)=4.174$ ፣ $p=0.000$) በሁለቱ ቡድኖች መካከል የፍትነቱ ቡድን በልጦ ጉልህ ልዩነት መኖሩን አሳይቷል። በማንበብ ተነሳሽነት ረገድ የተገኘው ውጤትም ($t(98)=4.452$ ፣ $p=0.000$) እንዲሁም በፍትነቱ ቡድንና በቁጥጥሩ ቡድን የጥናቱ ተሳታፊዎች መካከል ጉልህ እስታስቲካላዊ የማንበብ ተነሳሽነት እንዳለው አረጋግጧል። ከዚያም ዋና ሃሳብ የመለየት ብልሃትን መማር በተማሪዎች የአንብቦ መረዳት ችሎታና የማንበብ ተነሳሽነት ለማሳደግ ጉልህ አወንታዊ አስተዋፅኦ አለው፤ ከሚል ድምዳሜ ላይ ተደርጏል። የጥናቱን ግኝቶች መነሻ በማድረግም ስነ-ትምህርታዊ የመፍትሄ ሃሳቦች ተጠቁመዋል።

የይዘት ማውጫ

ይዘት.....	ገፅ
ምስጋና.....	i
አሀፅሮተ ጥናት.....	ii
ማውጫ.....	iii
ምዕራፍ አንድ፣ መግቢያ	1
1.1 የጥናቱ ዳራ	1
1.2 የጥናቱ መነሻ ችግር	5
1.3 የጥናቱ ዓላማ	7
1.4 የጥናቱ ጠቀሜታ	8
1.5 የጥናቱ ወሰን.....	8
1.6 የጥናቱ ውስንነት.....	9
1.7 የቁልፍ ቃላት ብያኔ.....	9
ምዕራፍ ሁለት፣ የተዛማጅ ጽሑፎች ክለሳ.....	10
2.1 ዋና ሐሳብን የመለየት ብልሃት	10
2.2 የማንበብ ምንነት	12
2.3 የአንብቦ መረዳት ምንነት.....	13
2.4 አንብቦ የመረዳት ችሎታ ደረጃዎች	13
2.5 የማንበብ ተነሳሽነት.....	14
2.6 የማንበብ ተነሳሽነትና አንብቦ የመረዳት ችሎታ ትስስር	15
2.7 ቀደምት ጥናቶች ክለሳ.....	17
ምዕራፍ ሦስት፡- የአጠናን ዘዴ.....	21
3.1 የጥናቱ ንድፍ	21
3.2 የጥናቱ ተሳታፊዎች.....	21
3.3 የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች	22
3.3.1 የአንብቦ የመረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተናዎች.....	22

3.3.2 የማንበብ ተነሳሽነት መለኪያ የጽሑፍ መጠይቅ	24
3.4 የፍትነት መሳሪያ አዘገጃጀትና አተገባበር	25
3.5 የመረጃ አተናተን ዘዴ	26
3.6 የጥናቱ ስነምግባራዊ ሁኔታ	27
ምዕራፍ አራት:- የመረጃ ትንተናና የውጤት ማብራሪያ	28
4.1 የመረጃ ትንተና	28
4.2 የጥናቱ ውጤት ማብራሪያ	32
ምዕራፍ አምስት:- ማጠቃለያ፣ መደምደሚያና የመፍትሄ ሃሳቦች	36
5.1 ማጠቃለያ	36
5.2 መደምደሚያ	38
5.3 የመፍትሄ ሃሳቦች	39
የዋቢዎች ዝርዝር	41
አባሪ 1 የቅድመትምህርት የአንብቦ መረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተና	48
አባሪ 2. የድህረትምህርት የአንብቦ መረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተና	55
አባሪ 3. የተማሪዎችን የማንበብ ተነሳሽነት መለኪያ መጠይቅ	61
አባሪ 4. የቅድመትምህርት የአንብቦ መረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተናው ውጤት አስተማማኝነት ፍተሻ	64
አባሪ 5. የድህረትምህርት የአንብቦ መረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተናው ውጤት አስተማማኝነት ፍተሻ	66
አባሪ 6. የቅድመ ትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት መለኪያ መጠይቁ ውጤት አስተማማኝነት ፍተሻ	68
አባሪ 7. የድህረ ትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት መለኪያ መጠይቁ ውጤት አስተማማኝነት ፍተሻ	70
አባሪ 8. የቅድመና ድህረትምህርት መረጃዎች የውጤት ስርጭት ወጥነት ማሳያ	72
አባሪ 9. የቅድመና ድህረትምህርት መረጃዎች የፍንጭ ነጥቦች የቦክስ ፕሎት ግራፍ ፍተሻ ማሳያ	73
አባሪ 10. የቅድመና ድህረትምህርት መረጃዎች በሌቪንስ ቴስት የልይይት ተመሳሳሎ ፍተሻ ማሳያ	74
አባሪ 11. የሙከራ ቡድኑ ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃትን ለማስተማር የተዘጋጀ ማንዋል	76

አባሪ 12. የቅድመ-ትምህርት የአንብቦ መረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተናው ውጤት አስተማማኝነት በፍተሻ ጥናት ወቅት (pilot study)..... 120

አባሪ 13. የድህረት-ትምህርት የአንብቦ መረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተናው ውጤት አስተማማኝነት በፍተሻ ጥናት ወቅት (pilot study)..... 122

አባሪ 14. የማንበብ ተነሳሽነት መለኪያ መጠይቁ የውጤት አስተማማኝነት በፍተሻ ጥናት ወቅት (pilot study) 124

ምዕራፍ አንድ፣ መግቢያ

1.1 የጥናቱ ዳራ

በቋንቋ ጥናት እና መማር ማስተማር አውድ ውስጥ ማንበብ ለቋንቋ መማር አስፈላጊው ችሎታ በመሆኑ የየዘመኑን የቋንቋ ትምህርት ትኩረት አግኝቶ ቆይቷል። ከ1970ዎቹ በፊት፣ ብዙ የቋንቋ መምህራን ተማሪዎቻቸው ስለተፃፈ ጽሁፍ ይዘት ተገቢ ጥያቄዎችን ከመለሱ፣ አንብቦ በመረዳት ረገድ ስኬታማ እንደሆኑ አድርገው ይቆጠሩ ነበር (Nelson, 1988)። የዚህ ዓይነቱ አስተሳሰብም በአንብቦ መረዳት ውስጥ ሊከሰቱ የሚችሉ ችግሮችን ለመፍታት ተጨማሪ ጥያቄዎችን መጠየቅን እንደመፍትሄ መጠቀም የሚል የተዛባ አዝማሚያን ፈጥሮ ቆይቷል። የእነዚህ የክፍል ልምምዶች ውጤትም በዝቅተኛ የክፍል ደረጃዎች ተማሪዎች ያልተማሯቸውን ችሎታዎች ያለማቋረጥ መገምገምን እንደአንብቦ መረዳት ትምህርት ማቅረቢያ ስልት መተግበርን አስከትሎ ነበር (Durkin, 1986 ; Wang, 2016)።

ይሁን እንጂ ተማሪዎች ከክህሎት-ተኮር የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ወደ ይዘት-ተኮር የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ሲሸጋገሩ ከመማሪያ መጽሐፍት እና ከሌሎች ማጣቀሻ ጽሑፎች መረጃን የማንበብ እና የመረዳት ችሎታ ይጠበቃቸዋል። ሆኖም በክህሉት ላይ ብቻ ያተኮረው የአንደኛ ደረጃ የማንበብ ትምህርት ልምዳቸው ጥልቅና ሰፊ ሃሳብ ያላቸውን የክፍተኛ ደረጃ ትምህርት ጽሑፎች አንብበው ለመረዳት ችግር ሲገጥማቸው ቆይቷል። ለዚህ ችግር ምላሽ አንዳንድ ዝቅተኛ አፈጻጸም ያላቸው ተማሪዎች፣ በእውቀትና በአፈጻጸም ላይ ድክመቶች ያሉባቸው ቢሆኑም ውጤታማ ለመሆን ልዩ ልዩ የመማር ብልሃቶችን መማር ይጠበቅባቸዋል (Boudah, 2013) ።

በዚህም የተነሳ ከ1970ዎቹ መገባጃ ጀምሮ ተመራማሪዎችም ሆኑ የቋንቋ መምህራን የሁለተኛና የውጭ ቋንቋ ተማሪዎች በንባብ ጊዜ የሚጠቀሙባቸውን ብልሃቶችና በብልሃት ላይ የተመሰረተ የማንበብ ትምህርት ወይም ስልጠና በማንበብ እድገት ላይ ሊያስከትሉ የሚችሉትን ተጽዕኖዎች የመመርመር ፍላጎት እያሳዩ መጥተዋል (Aghaie & Zhang, 2012; Anderson, 1991; Janzen, 2003; Zhang, Gu, & Hu, 2008)። ብልሃታዊ ንባብን ለማሳካት ተማሪዎች ስለብልሃቶችና ብልሃቶችን በብቃት ስለመተግበር ችሎታ በቂ እውቀትና ክህሎች መጨበጥ እንዳለባቸው የሚመክሩም ባለሙያዎች ብቅ ማለት ጀምረዋል (Anderson, 1991)። እንዲያውም ጎበዝ አንባቢዎች ከዝቅተኛ አንባቢዎች የሚለዩበት አንዱና ዋናው ምክንያትም

በብልሃት እውቀትና እውቀቱን በተግባር በማሳየት ክህሎት ጭምር መሆኑን የሚከራከሩ የዘርፉ ምሁራን ጭምር ታይተዋል (Ellis, 1994; O'malley & Chamot, 1990; Oxford, 1990)::

በመማር ማስተማር ክንውን ተማሪዎች ጥሩ ውጤት እንዲያመጡና ወደተሻለ እውቀት እንዲደርሱ መሰረት ከሆኑት ክህሎቶች አንዱ አንብቦ መረዳት እንደሆነ ምሁራን ይገልጻሉ:: በትምህርት ላይ ያሉ ተማሪዎች በብዛት ከሚነበቡ ነገሮች ጋር ይገናኛሉ:: ይሁን እንጂ የአንብቦ መረዳት ችሎታቸው ከሚያነሳቸው ፅሁፎች ትክክለኛ እውቀት ለመስጠት አያስችላቸውም::

አንብቦ መረዳት ተማሪዎች አንድን ፅሁፍ የተጻፈበትን ቃላትና ዓ.ነገር አጠቃቀም ከማወቅ በዘለለ ፀሀፊው ሊያስተላልፍ የፈለገውን ዋናውን ሃሳብ መረዳት የሚችልበት የማንበብ ደረጃ ነው:: አንብቦ መረዳት ቀላል የማይባል ሂደቶችን የሚያልፍ ሲሆን ከነዚህ ውስጥም አንባቢው ስለተጻፈው ነገር ያለው የቀደመ እውቀት፣ መስተጋብር ፅሁፉ የተጻፈበትን አላማ እንዲሁም ፀሀፊው የተጠቀመው የቃላት ምርጫና አጠቃላይ የቋንቋ አጠቃቀም አንድን ፅሁፍ አንብቦ ለመረዳት ከፍተኛ አስተዋፅኦ አለው::

Wigfield እና Guthrie (2006) እንደገለፁት አንብቦ መረዳት አንድ አንባቢ ስለሚያነበው ፅሁፍ መልእክት በጥሩ ሁኔታ መረዳት ነው:: አንድ ሰው በንባብ የቀረበውን ፅሁፍ በጥሩ ሁኔታ መረዳት የሚችለው የቀደመ እውቀቱን መጠቀም ሲችል እና የሚያነበው ፅሁፍ ትርጉም እንዲሰጠው ሲያደርግ፣ ዋናና ዝርዝር ሀሳቦችን መለየት ሲችል ነው::

የተማሪዎች የማንበብ ተሳትፎ በማንበብ ሂደት ውስጥ በሚተብሯው አዕምሯዊ ክህሎቶች ብቻ ሳይሆን በማንበብ ተግባራት ላይ ተጽዕኖ በሚፈጥሩ የተነሳሽነት ሁኔታዎች ላይ ጭምር የተመሰረተ ነው (Wigfield & Guthrie, 1997):: ይሁን እንጂ እነዚህ አነሳሽ ምክንያቶች ከየት ይመጣሉ የሚለው ጥያቄ ብቸኛ ምላሽ ያላገኘ ብሎም በየዘመኑ የሚነሳ ሆኖ ይገኛል::

በ1980ዎቹ የተጀመረው የማንበብ ተነሳሽነትን የማጥናት ፍላጎት ቀደምት እውቀትና ብልሃታዊ ባህርያትን ጭምር በማካተት በማንበብ አዕምሯዊ ገጽታዎች ላይ አጽንዖት ሰጥቷል:: በተለይ Spangler (2000) እንዳብራሩት በ1980ዎቹ ተመራማሪዎች ተማሪዎች በሰልፍና ውጤታማ አንባቢ እንዲሆኑ ከተፈለገ የማንበብ ክህሎትና ፈቃደኝነት ሊኖራቸው እንደሚገባ ምክረሀሳቦች መቅረብ መጀመራቸውን አውስተዋል:: ይህንን ተከትሎም በ1990ዎቹ ጥናቶች በማንበብ ተነሳሽነት እና በማህበራዊ መስተጋብር ብሎም በአዕምሯዊ

እና በእውቀት መዳበር ላይ የበለጠ ትኩረት ወደማድረግ እንዲሸጋገሩ ያደረገ እርምጃ ተወስዶ ነበር (Gambrell, 1996)::

ከቅርብ ጊዜ ወዲህ የሚሰሩ ጥናቶችም ተሳትፎንና ተነሳሽነትን በሚያሳልጡ ተግባራት ክህሎችንና ብልሃቶችን አጣምሮ ማንበብን በማሳልበት ላይ ሚዛናዊ እይታን መፍጠር አጽንዖት ሊሰጠው እንደሚገባ ማመላከታቸውን Sani, Chik & Nik (2006) አስረድተዋል:: Guthrie (1996) በበኩላቸው የአሳታፊነት እይታ ማንበብን ሙሉ በሙሉ እንደ አዕምሯዊ ብቃት፣ ተናጠላዊና ግላዊ ተግባር ወይም አውድ-አልባ ክህሎት ብቻ ከማየት፣ በአዕምሯዊ ክህሎች የሚደገፍ አነሳሽ ተግባር፣ ግለሰብን በማህበራዊ አውድ ውስጥ አሳታፊ ተግባር፣ የማወቅና የመማር እውናዊ አውድ አካል እንደሆነ እንዲታሰብ ወደሚያደርግ እይታ ለውጥ እንደሚያስፈልግ አስገንዝበዋል::

ከ1990ዎቹ ጀምሮ ተማሪዎች ጥሩ አንባቢ እንዲሆኑ ለማገዝ የብልሃት ትምህርት ብቻውን በቂ እንዳልሆነ በመታወቁ የተነሳ የብልሃት ትግበራ ትምህርት የተነሳሽነት ሁኔታዎችን ከግምት ውስጥ ያስገባ እንዲሆን የዘርፉ ተመራማሪዎች አስተያየታቸውን ሲሰነዘሩ ቆይተዋል (Borkowski et al, 1992; Chan, 1996):: የብልሃት አጠቃቀምም የችሎታና የስሜት አላባዎችን አጣምሮ መያዝ እንደሚገባው የሚከራከሩ ተመራማሪዎች ብቅ ብለዋል (Paris, Lipson & Wixson, 1994):: የተማሪዎች እምነትና ፍቃደኝነት በአዕምሯዊ ሂደቶቻቸውና የማንበብ ባህርያቸው ላይ ተጽዕኖ የሚያሳድሩ አስፈላጊ አላባዎች መሆናቸውም ግንዛቤ የተገኘው በዚህ ወቅት ነበር (Guthrie et al, 1996; Lorch & van den Broek, 1997; Wigfield, 1997):: ሌላው ቀርቶ ተማሪዎች የማንበብ ብልሃቶችን ቢማሩም እንኳን ሊጠቀሙባቸውና ሊተገብሯቸው የሚችሉት ተነሳሽነት ሲኖራቸው ብቻ ግልጽ እየሆነ መጥቷል(Lau, & Chan, 2003):: በተለይ የማንበብ ድክመት ያለባቸው የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች የሚጎዱት በብልሃት እውቀት ጉድለት ብቻ ሳይሆን በሚያጋጥማቸው የተነሳሽነት ማነስ ጭምር መሆኑ ሊታወቅ ችሏል::

ይህንኑ መነሻ በማድረግም በ1990ዎቹ በሁለተኛ ቋንቋ የማንበብ ትምህርት ዙሪያ የተካሄዱት ጥናቶች (Borkowski, 1992; Guthrie et al., 1996; Licht, 1993; Shell, Colvin & Bruning, 1995; Van Kraayenoord & Schneider, 1999) በማንበብ አዕምሯዊ ችሎታና በተነሳሽነት ተላውጦዎች መካከል የጠበቀ ግንኙነት መኖሩን ከማሳየታቸው ባለፈ ተነሳሽነት በተማሪዎች የአንብቦ መረዳት ችሎታ ላይ ተጽዕኖ እንዳለው አመለካከተዋል:: በሀገር ውስጥም ዘውዱ (2008) ከዚህ በፊት የተጠኑ ጥናቶች የተማሪዎችን የማንበብ ተነሳሽነት

የሚያሳድጉ ዘዴዎችንና ብልሃቶችን ትኩረት ሰጥተው የፈተሹ አይደለም በማለት ገልፀው የማንበብ ተነሳሽነት አንብቦ ለመረዳት ወሳኝ እንደሆነ ጠቁመዋል።

በእነዚህ ግኝቶች ላይ በመመስረትም በአንብቦ መረዳት ብልሃቶች ትግበራ የማንበብ ተነሳሽነት ሁኔታን ከአዕምሯዊ ሁኔታዎች ጋር አቀናጅቶ መተግበር ውጤታማነታቸውን መፈተሽ አስፈላጊ መሆኑ እየታመነበት መጥቷል።

የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች ሊጠቀሙባቸው ከሚችሉ የማንበብ ብልሃቶች መካከል ጠቃሚ መረጃዎችን ጠቃሚ ካልሆኑት የሚለዩበት ዋና ሃሳብን የመለየት ብልሃት ነው። ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃትን ለተማሪዎቹ አስፈላጊ የሚያደርጉት በርካታ ምክንያቶችን ማንሳት ይቻላል። የመጀመሪያው አብዛኛው የሁለተኛ ደረጃ ንባብ ተማሪዎች በደንብ ሳይደራጁ ከተፃፉ የመማሪያ መፃሕፍት ትርጉምን እንዲመሰጥሩ ስለሚጠበቅባቸው (Bryant et al., 2008; Kesidou & Roseman, 2002) ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃትን መጠቀምን ግድ ይላል። ሁለተኛ በብዙዎቹ የሚነበቡ ጽሑፎች ውስጥ ዋና ዋና ሀሳቦች በመንደርደሪያ አረፍተነገሮች (ሀይለ ቃሎች) ተነጥለው የሚገለጹ ሳይሆኑ በስውር ወይም በድብቅ ፍሬ ሃሳቦች ታዝዘው ከመቅረባቸው አኳያ ዋና ሃሳብን በራሳቸው መርምረውና አመዛዝነው መረዳት ይጠበቅባቸዋል (Boudah, 2013)። ሦስተኛ በብዙዎቹ ብሄራዊ ፈተናዎች ከተማሪዎች የሚጠበቀው ከፍተኛ ውጤት ጭምር በአመዛኙ ዋና ዋና ሃሳቦችን በመለየት ችሎታቸው ላይ የተመሰረተ መሆኑ ነው። አራተኛ ዝቅተኛ አፈጻጸም ያላቸው ተማሪዎች ዋና ሀሳቦችን ተግባራዊ እያደረጉ የሚያልፉባቸው ግላዊ ልምምዶቻቸው በመመስጠር ላይ ባተኮሩ ዋና ሃሳቦች ላይ ሳይሆን ተራ ወይም ግልብ ሀሳቦችን በማግኘት ላይ ብቻ የተገደቡ ሆነው መገኘታቸው ነው (Schumaker, Denton, & Deshler, 1984)። በዋናነት በእነዚህ በተገለጹ ምክንያቶች ዋና ሀሳብን መለየት አስፈላጊነቱ የታመነ ቢሆንም አብዛኞቹ የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች ግን ጽሑፎችን በሚያነቡበት ጊዜ ቁልፍ ነጥቦችን በመለየት ረገድ ችግሮች እየገጠሟቸው አንብቦ መረዳታቸው ይደናቀፋል(Boudah, 2013)።

1.2 የጥናቱ መነሻ ችግር

ማንበብ በተለምዶ የጽሑፍ ምልክቶችን የመፍታት ብሎም ንቁ የአዕምሯዊ እሳቦት ሂደቶችን የሚያካትት የመተርጎምና መስተጋብር የመፍጠር ክህሎት እንደሆነ ይታሰባል (Grabe, 2006; Qanwal & Karim, 2014):: ተማሪዎች በአንብቦ መረዳት ውስጥ የሚካተቱትን ውስብስብ ክንዎኔዎች በሚፈጽሙበት ወቅት እንደስነልሳናዊ እውቀት፣ ዳራዊ እውቀትና የማንበብ ብልሃቶች እውቀት ያሉ ሁሉንም እውቀታቸውን መጠቀም ይጠበቅባቸዋል (Kong, 2006)::

ተማሪዎች በትምህርት ቤት ውስጥ ከሚማሯቸው አካዳሚያዊ ክህሎችም አንብቦ መረዳት በጣም አስፈላጊውና ቀዳሚው ነው (Mastropieri & Scruggs, 1997):: መረዳት የማንበብ መሰረታዊ ግብና መገለጫ በመሆኑም የማንበብ ትምህርትና ድጋፍ ሁሉ ቀዳሚ ትኩረት ተማሪዎች ከሚያነቡት ጽሑፍ መማርና መረዳት እንድችሉ ማድረግ ነው (Douglas & Albro, 2014; Durkin, 1993; National Reading Panel, 2000; RAND Reading Study Group, 2002):: የአንብቦ መረዳት አስፈላጊነት የማያከራክር ቢሆንም ብዙ ተማሪዎች የሁለተኛ ደረጃ ትምህርትን አስከሚያጠናቅቁ ድረስ ተምረውት እንኳ ለደረጃው አስፈላጊው የማንበብ ክህሎት የላቸውም (Kamil et al., 2008):: ለአብነት National Center for Education Statistics [NCES] (2015) ባካሄደው አለማቀፋዊ ጥናት ከአራተኛ ክፍል ተማሪዎች መካከል 36% ፣ ከስምንተኛ ክፍል 34% እና ከ12ኛ ክፍል ተማሪዎች 37% ብቻ በብቃት የሚያነቡ ሆነው፣ ከግማሽ በላይ የሚሆኑት ተማሪዎች የክፍል ደረጃቸውን የሚመጥኑ ጽሑፎችን ማንበብና መረዳት የማይችሉ ሆነው መገኘታቸው የችግሩን አሳሳቢነት የሚያሳይ ነው:: እንዲያውም ብዙ ተማሪዎች ቃላትን አቀላጥፈው አንባቢ ሲሆኑ ጽሁፉን ዋና ሀሳቡን ግን እንደማይረዱ Biancarosa & Snow (2006) ጭምር አመለክተዋል::

እንደ Afflerbach (1990) ገለጻ ደግሞ ዋና ሀሳብን ከሚነበብ ጽሑፍ መገንባት በጣም አስፈላጊ እና ብዙ ጊዜ አስቸጋሪ የማንበብ ስራ ነው:: የጽሁፉ ዋና ሀሳብ በግልፅ ካልተጻፈ ተማሪዎች በዙሪያው ከሚወጡት መግለጫዎች ውስጥ ዋና ሀሳቡን በቀላሉ መለየት ስለማይችሉ በምትኩ ከጽሁፉ ጥቃቅን ሀሳቦች በማቀናጀት መመስረትና መገንባት ይጠበቅባቸዋል (van Dijk & Kintsch, 1983):: በእርግጥ የምንባብ ዋና ሀሳብ የሚገነባበት ሂደት ቀጥተኛ እንደሆነ የሚከራከሩ ምሁራን (Van Dijk & Kintsch, 1983) ቢኖሩም ብዙዎቹ ተመራማሪዎች (Bereiter, Burtis, & Scardamalia, 1988; Johnston & Afflerbach, 1985) ግን ዋና ሀሳብን መገንባት ቀላልና ቀጥተኛ ተግባር ሳይሆን ብዙ አዕምሯዊ ብልሃቶችን

በመጠቀም ሊገኝ የሚችል እንደሆነ ይከራከራሉ። በBereiter, et al. (1988) የተደረገው ጥናት በበኩሉ ተማሪዎች ዋና ሀሳብን ለመረዳት የሚጠቀሙበት ብልሃት በሚነበበው ጽሑፉ አንጻራዊ አስቸጋሪነት ላይ የተመሰረተ እንደሆነ ጠቁመዋል። ከዚህም ሌላ Afflerbach (1990) እና Johnston & Afflerbach (1985) ተማሪዎች ዋናውን ሀሳብ በቀጥታ የመገንባት ዕድላቸው አነስተኛ ስለሆነ ብልሃቶችን አውቀው መተግበር እንደሚገባቸው አመለካከተዋል። በተለይም ለማስተማሪያ የሚቀርቡ ጽሑፎችም ሆኑ ለየት ያለ የአጻጻፍ መንገድን ተከትለው የተዋቀሩ ጽሑፎች ዋና ሀሳቦቻቸውን ለይቶ ለመረዳት አስቸጋሪ ከመሆናቸው የተነሳ ችግሩን ለማቃለል ብልሃቶችን መተግበር ግድ ይላል።

Stevens, Park, & Vaughn (2019) እንዳስረዱት የላይኞቹ አንደኛ ደረጃ፣ የመለስተኛ ሁለተኛ ደረጃ እና የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ብሎም የኮሌጅ ተማሪዎች ሳይቀር ከሚያነብቧቸው ጽሑፎች ዋና ሀሳቦችን ለመለየት ይቸጋራሉ። በተለይ ደግሞ ብዙ የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች ዋና ሀሳብ የመለየት ተግባራትን ማከናወን የሚያስችሉ ብልሃቶች እጥረት ያለባቸው ሲሆኑ ቀሪዎቹ ደግሞ ብልሃቶቹን ከፍተኛ የክፍል ደረጃዎች ድረስ ሊረዱቸው እንደማይችሉ ጭምር Brown & Day (1983) እና Winograd, 1984) ጠቁመዋል። የአንደኛ ደረጃ ተማሪዎች እና መምህራን ብዙውን ጊዜ በመሠረታዊ የማንበብ መልመጃዎች ውስጥ ዋና ሐሳብ የመለየት ጥያቄዎች እምብዛም (Afflerbach & Walker, 1992) ስለማይጋጥሟቸው አንብቦ የመረዳት ችሎታቸው በአግባቡ ሳይዳብር ወደ ቀጣዩ የትምህርት እርከን መሸጋገራቸው አንዱ የችግሩ ምንጭ ሆኖ ይገኛል። ሌላው Nelson (1988) ም ሆኑ Paris, Cross & Lipson (1984) እንዳስረዱት ብዙ መምህራን ተማሪዎቻቸው አንብቦ መረዳታቸውን ለማሻሻል ብልሃቶቹን እንዴት መጠቀም እንደሚችሉ ከማስተማር ይልቅ፣ በቂ ክህሎት ባላዳበሩበት ሁኔታ በርካታ የመልመጃ ተግባራትን እየሰጡ ደጋግመው ማሰራትን ትኩረት ማድረጋቸው ለችግሩ መፈጠር ተጨማሪ ምክንያት ሊሆን ይችላል።

ከዚህ በላይ እንደቀረበው የመማር ማስተማር ክፍተት በተጨማሪ ዋና ሀሳብን የመለየት ብልሃት በአንብቦ መረዳት ችሎታ ላይ ተጽዕኖ ያለው መሆን አለመሆኑን ለመፈተሽ የተካሄዱ ጥናቶችም ጉዳዩ መቋጫ እንዳልተገኘለት ያመለክታሉ። ለምሳሌ Jung, D. W. (2012) ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃትን ከሌሎች ብልሃቶች (የአእምሮ ጨመቃ፣ እንደገና ማዋቀር፣ ገረፍታ፣ ቅኝት፣ እንደገና ማንበብ፣ ማቅለም፣ መመስጠርና መገመት) ጋር አቀናጅተው በሰሩት ጥናት በአንብቦ መረዳት ችሎታ ላይ አዎንታዊ ተጽዕኖ እንደሚያሳድር አመለካከተዋል። በተመሳሳይ Jung, Y.S. (2002) ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃትን ከመገመት፣ መቃኘት፣ መመስጠር፣ መተንተን፣ ማጠቃለል፣ ማዋሃድ እና መመደብ ብልሃቶች ጋር

አቀናጅተው በተገባበት ጥናት ውጤት ትምህርቱ የተማሪዎችን የማንበብ ችሎታ ማሳልበቱ ተረጋግጧል። ከእነዚህ በተቃራኒ የCho, W. H. (2003) ጥናት ዋና ሀሳቦችን የመለየት ብልሃት ከገረፍታ፣ ከቅኝት እና ከመገመት ብልሃቶችን ጋር አቀናጅተው ሲተገብሩ በአንብቦ መረዳት ችሎታ ላይ ምንም ተጽዕኖ እንደሌለው አመለካከተዋል።

ጠቅላላ ብሎ ሲታይ ከላይ የተጠቀሱት ጥናቶች ዋና ሀሳብን የመለየት ብልሃት በአንብቦ መረዳት ችሎታ ላይ አወንታዊ ወይም አሉታዊ ወይም ምንም ተጽዕኖ እንደሌላቸው ስለሚያመለክቱ አንድ መደምደሚያ ላይ የሚደርሱ አይደሉም።

በሀገር ውስጥም ከማንበብ ብልሃት ጋር ተያይዘው ከተጠኑ ጥናቶች ውስጥ እሱባለው(2010) የማንበብ ብልሃትን በግልፅ ማስተማር አንብቦ መረዳት ውጤት ለማሳልበት እና ለማንበብ ብልሃት ሽግግሮች ያለውን አስተዋጽኦ፣ እንደራሲ(2009) በቴክኒክ ውቅር ብልሃት ማንበብን መማር በተማሪዎች የማንበብ ግለ-ብቃት እምነት፣ የማንበብ ትኩረትና የአንብቦ መረዳት ችሎታ ላይ ያለውን ተጽዕኖ ፣ መሳፍንት(2005) ተማሪዎች አዕምሯዊ የመማር ብልሃትን በመማራቸው በአንብቦ መረዳት ችሎታቸው ላይ የሚኖረውን ሚና፣ ግንቢቱ (2010) የተማሪዎች በልዕለ ግንዛቤ የማንበብ ብልሃቶችና በአንብቦ መረዳት ችሎታ መካከል ያለውን ዝምድና ፈትሸዋል። ከነዚህ ጥናቶች መመልከት እንደሚቻለው የተለያዩ የማንበብ ብልሃቶች በአንብቦ መረዳት ችሎታ፣ ተነሳሽነት፣ ግለ-ብቃት እምነት የማንበብ ትኩረት የፈተሽ ቢሆንም አንዳቸውም ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃት በተማሪዎች የአንብቦ መረዳት ችሎታና የማንበብ ተነሳሽነት ላይ ተጽዕኖ ያለው መሆን አለመሆኑን አልፏቸውም። አጥኝኝዋ እስከቻለች ድረስ ባደረገችው ፍተሻ ዋና ሀሳብን የመለየት ብልሃት ባለማግኘቷና በማስተማር ልምዷ የሚገጥሟት ተጨባጭ ችግሮች በዚህ ርዕስ ላይ ጥናት እንድታደርግ አነሳስቷታል።

ጥናቱም ለሚከተሉት መሰረታዊ ጥያቄዎች መልስ ሰጥቷል።

1. ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃት የተማሪዎችን የአንብቦ የመረዳት ችሎታ ያሳለብታል?
2. ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃት የተማሪዎችን የማንበብ ተነሳሽነት ያሻሽላል?

1.3 የጥናቱ ዓላማ

የዚህ ጥናት ዋና ዓላማ ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃት በተማሪዎች የአንብቦ መረዳት ችሎታ እና የማንበብ ተነሳሽነት ላይ ተጽዕኖ ያለው መሆን አለመሆኑን መመርመር ነው። በዚህም መሰረት ጥናቱ የሚከተሉት ዝርዝር ዓላማዎች አሉት።

1. ዋና ሃሳብ የመለየት ብልሃት የተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታ በማጎልበት ረገድ ያለውን ሚና መመርመር፤
2. ዋና ሃሳብ የመለየት ብልሃት የተማሪዎችን የማንበብ ተነሳሽነት ማሻሻል አለማሻሻሉን መመርመር፤

1.4 የጥናቱ ጠቀሜታ

ይህ ጥናት የሚከተሉትን ጠቀሜታዎች በማስገኘት ረገድ አስፈላጊ ሊሆን ይችላል። ተማሪዎች ዋና ሃሳብ የመለየት ብልሃትን በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ክፍለ ጊዜ መጠቀማቸው አንብቦ የመረዳት ችሎታቸው እንዲጨምር ሊረዳ ይችላል ይሆናል። ዋና ሃሳብ የመለየት ብልሃት የተማሪዎችን የመረዳት ችሎታ ከፍ በማድረግ ያለውን ፋይዳ የመጸሀፍት አዘጋጆችና ባለድርሻ አካላት አውቀው በመጸሀፍት ውስጥ ቢካተት መምህራን ብልሃት ተኮር የማንበብ ትምህርት አቀራረብ እንዲቀይሱ ያደርጋቸዋል ተብሎ ይታሰባል። ከዚህም በተጨማሪ የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ዋና ሃሳብ የመለየት ብልሃትን ለተማሪዎች አንብቦ የመረዳት ችሎታና የማንበብ ተነሳሽነት መሻሻል ያለውን ሚና በማወቅ በክፍል ውስጥ እንደ አንድ የማንበብ ትምህርት ማቅረቢያ አማራጭ እንድትገቡ ግንዛቤ ያስገኛል። ለዚህ ደግሞ በየደረጃው ያሉ የትምህርት አካላት በጉዳዩ ላይ ለአማርኛ ቋንቋ መምህራን ስለብልሃቱ ትምህርት ስልጠና የሚሰጥበት ሁኔታ በማመቻቸት ተማሪዎች ከማንበብ ጋር ተያይዞ የሚገጥማቸውን ችግር እንዲያቃልሉ ጥቆማ ይሰጣል። በመጨረሻም ወደፊት በዚህ ርዕሰ ጉዳይ ማጥናት ለሚፈልጉ አጥኝዎች እንደ መረጃ ምንጭ ሆኖ ሊጠቅማቸው ይችላል።

1.5 የጥናቱ ወሰን

ይህ ጥናት የሚካሄደው በሽናሽኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች በሚማሩበት በቤኒሻንጉል ጉሙዝ ክልላዊ መንግስት በመተከል ዞን በዳንጉር ወረዳ በማንቡክ ክፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በሚማሩ የዘጠነኛ ክፍል ተማሪዎች ላይ ሲሆን የጥናቱ ትኩረትም ዋና ሃሳብን የመለየት ብልሃት በተማሪዎች በአንብቦ መረዳት ችሎታና የማንበብ ተነሳሽነት ላይ ተፅዕኖ የሚያሳድር መሆን አለመሆኑን መፈተሽ ነው። በከተማው አንድ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ብቻ በመኖሩ ለጥናቱ ሲመረጥ ዘጠነኛ ክፍል ተማሪዎች የተመረጡበት ምክንያት ደግሞ በተለያዩ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች

በተለያዩ የአማርኛ ቋንቋ መምህራን ሲማሩ የቆዩ ተማሪዎች ለመጀመሪያ ጊዜ ወደ ሁለተኛ ደረጃ ሲገቡ በአንድ ላይ የሚገናኙበት ከመሆኑ ባለፈ አዲስ የትምህርት እርከን የሚጀምሩበት በመሆኑ ከማንበብ ትምህርት ጋር በተያያዘ ልዩ ልዩ ችግሮች እንደሚገጥማቸው አጥኝቶ ባላት ልምድ በመታዘቧ ነው። ተላውጦዎችን በተመለከተ ዋና ሃሳብን የመለየት ብልሃት ትምህርት ነፃ ተላውጦ ሲሆን፣ አንብቦ የመረዳት ችሎታና የማንበብ ተነሳሽነት ጥገኛ ተላውጦዎች ናቸው።

1.6 የጥናቱ ውስንነት

ለጥናቱ ተሳታፊ ተማሪዎች አንብቦ መረዳት ችሎታንና ማንበብ ተነሳሽነት ለመለካት ያገለገለው ፈተና መደበኛ አለመሆኑ፣ በአማርኛ ቋንቋ ኢ.አ.ፈ.ፈ.ት የሆኑ ተማሪዎች ለመለካት የሚያስችል መደበኛ ፈተና ስለሌለ ለጥናቱ ያገለገለው በአጥኝቶ የተዘጋጀው ፈተና የራሱ ውስንነት ሊኖርበት ይችላል።

የቁጥጥር ቡድንና የፍትነት ቡድን በአንድ ትምህርት ቤት በመገኘታቸው ከመማሪያ ክፍል ውጭ በሚኖረው መስተጋብራዊ ግንኙነት ፍትነቱ ከአንዱ ወደሌላው የመሸጋገር ዕድል ሊኖረው መቻሉ፣ ጥናቱ በክልሉ በተፈጠረው ሰላም አኳያ በሌሎች ወረዳዎች ላይ ናሙና አለመወሰዱና በሌሎች የክፍል ደረጃዎች፣ በርከት ባሉ ተማሪዎች በአንፃራዊነት ረዘም ባለ የጊዜ ሽፋን ባለመተግበሩ ጥናቱ ውስንነት ሊታይበት ይችላል።

1.7 የቁልፍ ቃላት ብያኔ

- **ዋና ሃሳብ የመለየት ብልሃት ፣** ዋና ሃሳብ አንድን ዕሁፍ እያነበቡ ጠቃሚ የሆኑ ሀሳቦችን በመለየት ዋና ዋና ሀሳቦችን ከዝርዝሮቹ ጋር ያላቸውን ተዛምዶ የምናሳይበት ብልሃት ነው ።
- **አንብቦ የመረዳት ችሎታ፣** በሚነበቡ ዕሁፎች ላይ በሚደረግ ዋና ሃሳብን የመረዳት የመተንተን ሂደት ነው ። የተፃፉ ዕሁፎችን በማንበብ በዓረፍተ ነገር፣ በአንቀፅና በሙሉ ዕሁፍ ደረጃ በእማራያዊና በፍካሬያዊ የቀረቡ ዋና ዋና እና ዝርዝር ሀሳቦችን ለመረዳት የሚያስችል ተሰጥኦ ነው።
- **የማንበብ ተነሳሽነት ፣** ተማሪዎች የተለያዩ የማንበብ ተግባራትን ለማከናወን በቅድመ፣ በሂደትና በድህረ ምንባብ ጊዜ የሚኖራቸው የራስ መተማመን ፍላጎትና በዘላቂነት ለማከናወን ያላቸውን የመነቃቃት ስሜትና ስለማንበብ አቅማቸው ያላቸው ግላዊ እምነት የሚመለከት ነው።

ምዕራፍ ሁለት፣ የተዛማጅ ጽሑፎች ክለሳ

2.1 ዋና ሐሳብን የመለየት ብልሃት

አንባቢዎች በጣም አስፈላጊ የሆነውን የጽሑፉን መልዕክት እንዴት እንደሚያብላሉት የሚያሳዩ የቅርብ ጊዜ የማንበብ ሞዴሎች እንደሚያሳዩት፣ ጽሑፍን በሚያነቡበት ጊዜ ብልሃታዊ በሆነ መንገድ እንዲተገብሩና ተለማጭ በሆነ መንገድ የተለያዩ የመረጃ ምንጮችን (የቴክስት አወቃቀር እውቀት፣ ዳራዊ እውቀት፣ የጽሑፍ ምልክቶች፣ ወዘተ) በመጠቀም በጽሑፉ ውስጥ ያሉ የተለያዩ ሃሳቦችን የአስፈላጊነት ደረጃዎች እንዲወስኑ ማድረግ ያስፈልጋል። በዚህ ሂደትም ከሚያነቡት ጽሑፍ ያገኙትን ፍሬንገር በአብይ-መዋቅራዊ ውክልና (macrostructural representation) እንዲያሳዩ ይጠበቃል (van Dijk & Kintsch, 1983)። ይህም አብይ-መዋቅር በጽሑፉ ውስጥ ያለውን መረጃ ጠቅለል አድርጎ የሚወክል ሀሳብ ወይም ዋናው ሃሳብ ተብሎ ይታወቃል። ምንም እንኳን አብይ-መዋቅር የቃል ርዕሶች፣ ኃይለቃል ወይም ጭምቀሀሳብ (Williams, 1986) በሚሉ የተለያዩ አገላለጾች የሚታወቅ ቢሆንም አጠቃላይ መግለጫዎችን በመፍጠር የተወሰነ መረጃን በማካተት፣ የተወሰኑትን ደግሞ በመሰረዝ የሚገኝ የምንባብ ግልጽ ይዘት ማጠቃለያ ነው (Cunningham & Moore, 1986)።

ሆኖም ግን የዚህ ዓይነቱ አብይ-መዋቅራዊ ውክልና (macrostructural representation) ሁልጊዜ ትክክለኛ ሊሆን ስለማይችል አልፎ አልፎ የአንብቦ መረዳት ውድቀቶች ሊከሰቱ ይችላሉ። ዋና ሀሳብ መረዳትንና ከዚህ ጋር ተያያዥ የሆኑ የአንብቦ መረዳት ውድቀቶች ሂደትን በተመለከተ ጥናት ያካሄዱት Armbruster, Anderson & Ostertag (1987) እንደጠቆሙት በመካከለኛ የክፍል ደረጃዎች የሚገኙ ተማሪዎች ከሚያነቡት ጽሑፍ አብይ-መዋቅራዊ ውክልና በመገንባት ረገድ ችግር አለባቸው። እነዚህ የተማሪዎች፣ የጽሑፎች አብይ-መዋቅራዊ ውክልናን የመለየት ችግሮች በተለያዩ ጥናታዊ ውጤቶች መረጃዎችም ተረጋግጠዋል። ለምሳሌ Brown & Day (1983) ልጆች አንድ ጽሑፍ አንብበው እንዲያጠቃልሉ ሲጠየቁ እንዴት እንደሚከናወን እንደማያውቁ፣ Carried & Alonso-Tapia (1991) በገላጭ ጽሑፎች ውስጥ ዋና ሃሳቦችን የመለየት ችግር እንደሚገጥማቸው፣ Winograd (1984) እና Baumann (1984) በተለያዩ ጥናቶቻቸው ውስጥ በጣም አስፈላጊ የሆኑትን መረጃዎች የመለየት ችሎታ ጥሩ አንባቢዎችን ከደካማ አንባቢዎች የሚለዩበት ምክንያት መሆኑ አሳይተዋል።

ከእንደዚህ ጥናቶች ግኝቶች መረዳት የሚቻለው ዋናውን ሃሳብ መረዳት ለብዙ ተማሪዎች አስቸጋሪ ሂደት ነው፤ ነገርግን አላማችን ተማሪዎቹ ከጽሁፎች እንዲማሩ መርዳት ከሆነና ዋና ሀሳብን መለየት ጠቃሚ ነው ብለን ከያዘን ዋና ሀሳብ የመለየት ችሎታቸውን ለማሳደግ ምቹ የሆነ የስልጠና ወይም የማስተማር ሂደት በጥናት ፈትሾ ማግኘት ተገቢ ይሆናል።

ከእንብቦ መረዳት ጋር ተያያዥነት ካላቸው ብዙ ንዑስ ችሎታዎች መካከል፣ ዋና ሐሳቦችን ተረድቶ መጠቀም ምናልባትም መሠረታዊ ከሆኑት ውስጥ አንዱ ነው። እንደ Aulls (1986) እና Nelson (1988) ገለጻ አንድ ተማሪ እንደ መግለጽ፣ ማስመር ፣ ማስታወሻ መያዝ፣ ገረፍታና ቅኝት ማድረግ፣ ማጠቃለያ መጻፍ እና ጥያቄ መጠየቅ ያሉትን ሰፋፊ ብልሃቶች እንዴት በብቃት ማከናወን እንደሚችል በመወሰን ረገድ ዋና ሀሳብን የመለየት ችሎታ ትልቅ ሚና ያለው ነው። እነዚህ ክህሎቶች አንድ ጸሃፊ ካቀረበው መረጃ ለመረዳት ወይም ለማስታወስ በጣም አስፈላጊ የሆነውን ሀሳብ በመገንባት ላይ ያተኩራሉ። እያንዳንዱ ብልሃትም አንባቢው ማዕከላዊውን ርዕሰ ጉዳይና ዋና ሃሳቦችን መለየት፣ ዋና ሃሳቦች በገሃድ ሳይገለጹ ሲቀሩ እና ስውር ዋና ሃሳብ ሲኖሩ መቼ እንዴት ማመንጨትና መመስጠር የሚያስችል ዕውቀት መኖርን ታሳቢ ያደርጋል ።

ከዚህም ሌላ አንድ አንባቢ ሰፊና ረጅም ጽሁፍ ሲያነብ ከመጠን ያለፈ የመረጃ መጫን ለመከላከል እና የጽሁፉ አጠቃላይ ትርጉም እንዳይረሳ ለማድረግ አስፈላጊ የሆኑ ዋና ዋና ሃሳቦችን መምረጥ እና አላማውን መወሰን አስፈላጊ ነው (Afflerbach & Johnston, 1986)። ተማሪዎች በጽሁፉ ውስጥ ያሉ መረጃን የአስፈላጊነት ደረጃዎች ለመለየት በመጀመሪያ አግባብነት የሌላቸውን ከአስፈላጊው መረጃ መለየት አለባቸው። ከዚህም በላይ ጠቃሚ ሀሳቦችን ለማደራጀት እና ለማዛመድ እንዲችሉ በአስፈላጊው መረጃ ውስጥ አስፈላጊ የመረጃ ደረጃዎች መለየትም አለባቸው። በዚህ ተግባር ውስጥ ተፈላጊው ክህል በትርጉም ተዛማጅ በሆኑ ርዕሶች መካከል የበላይ እና የበታች ግንኙነቶችን መለየት ነው (Nelson, 1988)።

አንባቢዎች የጽሁፉን መልዕክት ለመረዳት ጠቃሚ የሆኑ ሃሳቦችን ጠቃሚ ካልሆኑት እየለዩ ማንበብ የሚጠበቅባቸው በመሆኑም ጠቃሚ የሆኑ ሃሳቦችን በመለየቱ ሂደት ሁለት አቅጣጫዎችን ሊከተሉ እንደሚችሉ Dole, Duffy, Roehler, & Pearson (1991) ያስገነዝባሉ። የመጀመሪያው አንባቢን ያማከለ ጠቀሜታ (Reader- determined importance) ሲሆን በጽሁፉ ውስጥ ያሉ ሀሳቦች ጠቃሚና ጠቃሚ ያልሆኑ ተብለው የሚለዩት ከአንባቢ ምርጫና ፍላጎት አኳያ እየታዩ ይሆናል። ለዚህም አንባቢዎች የጸሀፊውን ስሜት፣ ዓላማ፣ አመለካከት፣ ወዘተ. ብዙም ቦታ ሳይሰጡ ከራሳቸው እይታ አኳያ ጠቃሚ ናቸው የሚላቸውን ሀሳቦች

ለመለየት ጥረት ያደርጋል። ሁለተኛው ጠቃሚ የሆነ ሃሳብን ከጽሁፉ የመለየት ሂደት ጸሃፊን ያማከለ ጠቃሚታ (Writer determined importance) ያለውን ሀሳብ መለየት ነው። በዚህ ሂደት አንባቢው ጠቃሚ የሆኑና ያልሆኑ ሀሳቦችን የሚለየው ከጸሀፊው ፍላጎትና ምርጫ አኳያ እየፈተሽ ነው። ይህንንም ለማድረግ አንባቢው ስለአለም ያለውን አጠቃላይ እውቀትና የቴክስት እውቀቱን መሠረት በማድረግ የጸሀፊውን አመለካከት፣ አላማ፣ ዝንባሌ እየፈተሽ ዋና ሀሳቦችን ለመለየት ሙከራ የሚያደርግበት ነው።

2.2 የማንበብ ምንነት

ስለ ማንበብ ምንነት እንዲህ ነው ብሎ ቁርጥ ያለ ብያኔ መስጠት አስቸጋሪ ቢሆንም የተለያዩ ምሁራን የተለያዩ ብያኔዎችን ሲሰጡ ይታያል። ከነዚህም ውስጥ ሙሉገብያ (2009) አለም (1991)ን ዋቢ በማድረግ እንደገለጸችው ማንበብ ማለት ከአንድ አሁድ ውስጥ ተፈላጊውን መረጃ በብቃት መሰብሰብ መቻል ማለት ነው።

Conley, (1992) ማንበብ ማለት በአንባቢውና በጸሃፊው መካከል የሚፈጠር ግንኙነት ሲሆን አንባቢያን ያላቸውን የቀደመ እውቀት እና ከሚያነቡት ጽሁፍ ውስጥ የሚገኙትን አዳዲስ መረጃ ያለውን አውድ አንድላይ አገናኝተው የጽሁፉን ሙሉ መልዕክት መግኘት እንደሆነ ያስረዳሉ። በተመሳሳይ Durkin, (1993) ማንበብ ትርጉምን በማዋቀር ሂደት ውስጥ በጽሁፉና በአንባቢው መካከል ሆን ተብሎና ታስቦበት በእቅድ የሚከናወን መስተጋብር እንደሆነ ያስረዳሉ።

Bernhardt, (1999) አንደሚገለጹት የማንበብ ሂደት የአንድን ጽሁፍ ሐሳብ የመገንዘብ ችሎታና አስተሳሰብን የሚያካትት ውስብስብ የሆነ ሂደት ነው። በውስጡም ሁለት ተያያዥነት ያላቸውን ተግባራትን ያካትታል። እነሱም፦ ቃላትን መለየትና የመገንዘብ ችሎታ ናቸው። ቃላትን መለየት የተጻፉ ምልክቶች እንዴት ከአንድ የንግግር ቋንቋ ጋር እንደሚስማሙ የመገንዘብ ሂደት ነው። የመገንዘብ ችሎታ ደግሞ ቃላትን አረፍተ ነገሮችን ተሳክተው ስሜት የሚሰጡበት ሂደት ነው። አንባቢዎች የተጻፈ ጽሁፍን ለመረዳት እንዲያግዛቸው ዳራዊ እውቀታቸውን፣ የቃላትና የሰዎስው እውቀታቸውን ከጽሁፉ ጋር ያላቸውን ልምድና ሌሎችንም ስልቶች ይጠቀማሉ።

ከምሁራን ሀሳብ የምንረዳው ማንበብ አንድን ጽሁፍ አንብቦ መልእክቱን በተገቢው መንገድ የመገንዘብ አእምሯዊ ተግባራትን የሚያመለክት እንደሆነና በቋንቋ ሂደት ውስጥ መቀበያ ክህሊ መሆኑን መገንዘብ እንችላለን። በመሆኑም አንድ አንባቢ በንባብ ወቅት እነዚህን ንድፈ ሀሳቦች እንደ አስፈላጊነቱ ከግምት ውስጥ በማስገባት ማንበብ ይኖርበታል።

2.3 የአንብቦ መረዳት ምንነት

አንብቦ መረዳት ስንል በአንድ ጽሁፍ ውስጥ ሊተላለፉ የተፈለገውን መልዕክት የመገንዘብ ሂደት ነው። ነገር ግን አንባቢዎች የቀረበላቸውን ምንባብ አንብበው በቀላሉ እንዲረዱ የቀረበው ምንባብ የቋንቋ ይዘት አንባቢዎችን ከግምት ውስጥ ያስገባ መሆን አለበት። ይህም ማለት ከአንድ ጽሁፍ ውስጥ የሚፈለገውን መረጃ ለይቶ ማውጣት የሚያካትት ነው። አንባቢው የሚፈለገውን መረጃ የሚያገኝበትን የማይፈልገውን ነቅሶ የሚያወጣበት ተራ ያልሆነ ጥልቅ ግንዛቤ የሚያመለክት ነው ።

ተማሪዎች አንብበው መረዳት ካልቻሉ ማንበብ ትርጉም የለውም። አንብቦ መረዳት ማለት የተነበበውን መረዳት፣ መተርጎምና መጠቀም ነው። የማንበብ ዋና ግብም ለመማር ማንበብ መቻል ነው።

አንብቦ መረዳት ማለት ስለ አነበቡት ምንባብ መጠየቅን፣ የምንባቡን አጠቃላይና ዝርዝር ሀሳቦች መመርመርን፣ ማመዛዘን እና ቀደም ሲል ካለው እውቀት ጋር ማመሳከርን የሚጠይቅ ተግባር ነው። አንብቦ መረዳት አንባቢ ይዘት ለሚነሳው ጥያቄ መልስ ማግኘት ማለት ነው። የሚነበብን ጽሁፍ አስመልክቶ ጥያቄ መጠየቅ አንብቦ የመረዳት ትምህርት ባህሪ ነው። አንባቢው ለጠየቀው ጥያቄ መልስ አገኘ ማለት በአንባቢውና በጸሀፊው መካከል ተግባራት መኖሩን ያሳያል። በፅሁፉና በአንባቢው መካከል ተግባራት አለ ማለት የሚቻለው መረዳት ሲኖር ነው። ይህም ማለት አንብቦ መረዳትና ተግባራትን መለያየት አይቻልም ማለት ነው።

2.4 አንብቦ የመረዳት ችሎታ ደረጃዎች

የአንብቦ መረዳት ችሎታን ለመለካት የተለያዩ ፈተናዎች ሊወጡ ይችላሉ። ነገር ግን አንድ ተፈታኝ በቂ አንብቦ መረዳት ችሎታ አለው ወይም የአንብቦ መረዳት ችሎታው ከሚጠበቀው በላይ ወይም በታች ነው ለማለት የሚቻለው የተፈታኙ ውጤት ከምን ደረጃ ድረስ ሲገኝ ነው? ለሚለው ጥያቄ Hughes (1995) እንደገለፀው በመሰረቱ አንድ ፅሁፍ የያዘውን ሀሳብ ወይም መልዕክት ተፈታኞች ሙሉ በሙሉ ተረድተውታል ለማለት የአንብቦ መረዳት ጥያቄዎችን በሙሉ መመለስ ይጠበቅባቸዋል። ነገር ግን የሰው አዕምሮ በፅሁፍ የቀረቡ ሀሳቦችን ከተለያዩ አቅጣጫዎች በመመልከት የሚገነዘብ በመሆኑ ይህ ሁልጊዜም ይሳካል ማለት እንዳልሆነ ይገልጻል። በመቀጠልም የተፈታኞችን አንብቦ የመረዳት ችሎታ ዘርዘር ባለ መልኩ ከፋፍሎ በማመልከት ተፈታኙ ከ10 ከታረመ የአንብቦ መረዳት ችሎታ ፈተና 9 እና 10 ያገኘ ተፈታኝ ከፍተኛ ችሎታ ያለው ፣ ከ7 አስከ 8 ያገኘ ተፈታኝ በቂ

ችሎታ ያለው ሲሆን በአንጻሩ ከ5 እና 6 ውጤት ያገኘ ተፈታኝ ዝቅተኛ እና ከ5 በታች ያስመዘገበ ደግሞ በጣም ዝቅተኛ የአንብቦ መረዳት ችሎታ ያለው ተደርጎ ተወስዷል።

የአንብቦ መረዳት ችሎታን በተመለከተ የተለያዩ ምሁራን በሰነዘሯቸው ሀሳቦች መሰረት ተማሪዎች በተሰጣቸው አንብቦ የመረዳት ፈተና ከሚያገኙት እውቀት በመነሳት የሚያገኙትን ደረጃ እንደሚከተለው ማቅረብ ይችላል።

ሰንጠረዥ 2. 4.1 አንብቦ የመረዳት ችሎታ ደረጃ መለኪያ

ተ.ቁ	ውጤት		ደረጃ
	ከ10	ከ100	
1	9-10	90-100	በጣም ክፍተኛ
2	7-8	70-80	ከ ፍተኛ
3	6-7	60-80	መካከለኛ
4	5-6	50-60	ዝቅተኛ
5	ከ5 በታች	ከ50 በታች	በጣም ዝቅተኛ

2.5 የማንብብ ተነሳሽነት

አስቴር (2010) (Guthrie & Wigfield, 2000)ን ጠቅሰው እንደገለጹት አንድ አንባቢ ለማንብብ ርዕስ፣ ሂደትና ግብዓት የሚኖረው ግላዊ ግብ፣ ዋጋና እምነት የማንብብ ተነሳሽነት ይባላል። በሌላ አገላለጽ የማንብብ ተነሳሽነት የማንብብ ተግባራትንና ተሳትፎዎችን ለማበረታታት የሚያስችል የዝግጁነት ብቃት እንደሆነም አስቴር (2010)፣ Schiefele et al., 2012; Wigfield & Guthrie,1997) ዋቢ በማድረግ አስፍረዋል።

በማንብብ ክህሎት ምርምር ውስጥ ከተነሳሽነት ጋር በተያያዙ ተለዋዋጮች ላይ ትኩረት አድርጎ የማጥናት ፍላጎት ከመቶ አመት በላይ የቆየ ረጅም ታሪክ ያለው ነው። እንደ Conradi, Jang, & McKenn (2014) ገለጻ አብዛኛዎቹ በ19ኛው መቶ ክፍለዘመን መባቻ ላይ የተካሄዱ ቀደምት ጥናቶች የማንብብ ክህሎትን ለማዳበር የተነሳሽነት አስፈላጊነትን አስምረው የማንብብ ፍቅርን መገንባት በመጀመሪያ ትኩረት ሊሰጠው ስለሚገባ የመምህራን አንዱ የማስተማር ግብም መሆን እንዳለበት አበክረው አስገንዝበዋል። ከዚህም ሌላ

ተማሪዎች ማንበብን እንደ ሜካኒካል መሳሪያ አጠቃቀም መማር ሳይሆን ለሚነበበው ነገር የግል ጉጉት ሊኖራቸው እንደሚገባ አመለካከተዋል። በክፍለ-ዘመኑ አጋማሽ ላይ ደግሞ ተመራማሪዎች ተነሳሽነት-ነክ ተናጠላዊ ረቂቃን (discrete motivation-related constructs) ጋር አያይዘው ዘርፉን በመፈተሽ ላይ ያተኮሩ ሲሆን አንድ ሰው ለማንበብ የሚኖረው ጉልበት፣ ዓላማ እና ጽናት ላይ ተጽዕኖ ስለሚያሳድሩ አጽንዖት ሊሰጣቸው እንደሚገባ ማመለከታቸውን Conradi, Jang, & McKenn (2014) ጠቁመዋል። በዚህ ጊዜ በንባብ ማሻሻያ ውይይት ላይ የማንበብ ፍቃደኝነት ከማንበብ ዝግጁነት ጋር መያያዝ እንዳለበት የሚሞግቱ ሀሳቦች ብቅ ብለዋል (Conradi, Jang, & McKenn, 2014)።

አስቴር (2010) Schiefele and et al, (2012)ን ጠቅሰው እንደገለጹት ደግሞ የማንበብ ተነሳሽነት ከጊዜ አንጻር ወቅታዊና ልማዳዊ ተብሎ በሁለት ሲከፈል ከሚያነቃቁት ወቅታዊ ነገሮች አንጻር ደግሞ ውስጣዊና ውጫዊ ተብሎ በሁለት ይከፈላል። የማንበብ ተነሳሽነት የሚባለው አንድ ሰው በአንድ ሁኔታ ውስጥ ለአንድ አላማ ሲል የተወሰነ ጽሁፍ ለማንበብ መፈለግ ሲሆን ልማዳዊ የሚባለው ደግሞ በተገኘው ትርፍ ጊዜ ሁሉ ለማንበብ የመፈለግ ውስጣዊ ባህርይ ነው። በሌላ አገላለጽ ልማዳዊ የማንበብ ተነሳሽነት በማንበብ ተግባራት ላይ የሚታይ ቋሚ ዝግጁነት ሲሆን ወቅታዊ ግን በሁኔታዎች የሚመጣ ጊዜያዊ ፍላጎት ነው። ይህ ጊዜያዊ ፍላጎት በተደጋጋሚ የሚከሰት ከሆነ ወደ ልማዳዊ ሊያድግ እንደሚችል ያስረዳሉ።

የተማሪዎች ውስጣዊ የማንበብ ተነሳሽነት እንደ አንባቢ ባላቸው የብቃት እምነት፣ በማንበብ ተግባራት በሚፈጥሩት ደስታ ብሎም በተግባራቱ ውስጥ ለመሳተፍ ባላቸው ጽናት እና ፍላጎት ይንጸባረቃል (Eccles, O'Neill, & Wigfield, 2005፣ Nevo, & Vaknin-Nusbaum 2019 ዋቢ ያደረጓቸው Mata, Monteiro & Peixoto, 2009)። ማንበብ ብዙ ጊዜ የአንባቢ ምርጫን ስለሚያካትት ውስጣዊ ተነሳሽነት ለማንበብ ተሳትፎ ወሳኝ ነው።

2.6 የማንበብ ተነሳሽነትና አንብቦ የመረዳት ችሎታ ትስስር

Chan & Lan (2003)ም የማንበብ ብልሃቶችን የመጠቀም ችሎታ ከአንብቦ መረዳትና ከማንበብ ተነሳሽነት ጋር ግንኙነት እንዳለው ጠቁመዋል። በሌላ አገላለጽ የብልሃት ባህርይ ከብልሃት አጠቃቀም ጋር ባለው ጠንካራ ግንኙነት የማንበብ እድገትን ሊያሳልጥ ይችላል። እንደ

Ceklso (2007) ገለጻም በብልሃት የታገዘ የማንበብ ትምህርት ተማሪዎችን በተሻለ ሁኔታ ለማንበብ እንዲችሉና በማንበብ ተግባራት ላይ የበለጠ ፍላጎት እንዲኖራቸው ያነሳሳቸዋል።

በተለይም ጥናቶች እንደሚያመለክቱት ተማሪዎች ወደመለስተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ሲገቡ ተሳታፊነታቸው እየቀነሰ እና ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት እንደደረሱ የበለጠ እየቀነሰ ይሄዳል (Naeghel, Van Keer, Vansteenkiste, & Rosseel, 2012)። በአንጻሩ ደግሞ በዚህ የትምህርት እርከን የሚቀርቡ ጽሑፎችን የማንበብ ተግባራት የተማሪዎች ተነሳሽነት በእጅጉ ይፈልጋሉ። ስለዚህ ተማሪዎች በብቃት እንዲያነቡ ማበረታታት የሁለተኛ ደረጃ የቋንቋ መምህራን ከባድ እና ፈታኝ ችግር ሆኖ ይገኛል(Worley, 2019)። በተለይም የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች ማንበብን እንዴት እንደሚተገብሩ በመገንዘብ ሂደት የማንበብ ተነሳሽነት ማጣት ከባድ ፈተና መሆኑን ተመራማሪዎች ይመክራሉ (Grabe, 2009; Grabe & Stoller, 2011; Khan, Sani, & Shaik-Abdullah, 2017)። በመሆኑም የተማሪዎችን ተሳትፎ እና መነሳሳት መፍጠር የሚያስችሉ አዳዲስ የመማር ብልሃቶችን በጥናት እየፈተሹ ማግኘት አንገብጋቢ ጉዳይ እየሆነ መጥቷል።

የማንበብ ተነሳሽነት ለአንብቦ መረዳት ወሳኝ ደጋፊ ኃይል ነው። ይሁን እንጂ የብዙ ተማሪዎች የማንበብ ተነሳሽነት እየቀነሰ ብሎም የማንበብ ተነሳሽነታቸው ከመረዳት ችሎታቸው ጋር ባለው ግንኙነት የአንብቦ መረዳት ውጤታቸውም ከጊዜ ወደ ጊዜ እየተዳከመ በመምጣቱ የተማሪዎችን የማንበብ ተነሳሽነት ለማሳደግ መምህራንና ተመራማሪዎች በጋራ መስራት እንደሚጠበቅባቸው Wigfield, Gladstone, & Turci (2016) ያስረዳሉ። አያይዘውም የተማሪዎችን የማንበብ ተነሳሽነት እና ተሳትፎን ሊያሳድጉ የሚችሉ የማስተማሪያ ልምምዶችን ለይቶ ለማወቅ ምርምሮች ተጠናክረው መሰራት እንዳለባቸው ጠቁመዋል።

2.7 ቀደምት ጥናቶች ክለሳ

ለተማሪዎች ከማስፈለጉ አኳያ የዋናው ሀሳብ ብልሃት በብዙ ጠቃሚ ነጥቦች ላይ ተመስርቶ የተፈጠረ ነበር። በመጀመሪያ አብዛኛው የሁለተኛ ደረጃ ንባብ ተማሪዎች በደንብ ሳይደራጁ ከተፃፉ የመማሪያ መፃሕፍት ትርጉምን እንዲመሰጥሩ ይጠበቅባቸዋል (Bryant et al., 2008; Kesidou & Roseman, 2002)። ሁለተኛ በብዙዎቹ ብሄራዊ ፈተናዎች ከተማሪዎች የሚጠበቀው ከፍተኛ ውጤት ጭምር ዋና ዋና ሃሳቦችን በመለየት ችሎታቸው ላይ የተመሰረተ ነው። ሦስተኛ ዝቅተኛ አፈጻጸም ያላቸው ተማሪዎች ዋና ሐሳቦችን ተግባራዊ ለማድረግ ቀደም ሲል የተጠኑ እና የተዘጋጁ ብልሃቶችም ቢሆኑ በመመስጠር ላይ ባተኮሩ ዋና ሃሳቦች ላይ ሳይሆን ተራ ወይም ግልብ ሐሳቦችን በማግኘት ላይ ብቻ የተወሰኑ ነበሩ (Schumaker, Denton, & Deshler, 1984)። በመሆኑም የዋና ሃሳብ ብልሃት ግልጽ ፍሬ ሃሳቦች ባለፈ በስውር ወይም ድብቅ ፍሬ ሃሳቦች ታግዞ ሲቀርብ በአንብቦ መረዳት ችሎታ ላይ ተጽዕኖ ያለው መሆን አለመሆኑን መፈተሽ አስፈላጊ ይሆናል(Boudah, 2013) ።

የማንበብ ተነሳሽነት ያላቸው ተማሪዎች የበለጠ ትርጉም የመፍጠር፣ ዋና ሀሳብን የመተንበይ እና መግለጫዎችን የመስጠት ችሎታ ይታይባቸዋል (Ceklso, 2007)። Jitendra , Cole , Hoppes & Wilson (1998) በመለስተኛ ትምህርት ደረጃ በሚገኙ የመማር ዝግመት ባለባቸው ተማሪዎች ላይ በሰሩት ጥናት ዋና ሀሳብን የመለየት ብልሃት አንብቦ መረዳት ችሎታን ማሻሻሉ ታውቋል።

የብልሃት ትምህርት በተማሪዎች የአንብቦ መረዳት ችሎታ ላይ ያለውን ተጽዕኖ ለመመርመር የተለያዩ ንዑስ ብልሃቶችን መሰረት ያደረጉ በርካታ ጥናቶች ተካሂደዋል። ለምሳሌ Cha & Lee (2013) የሀሳብ ማደራጃ ምስል ብልሃትንና የምን አውቃለሁ-ምን እፈልጋለሁ- ምን ተማርኩ ብልሃትን (KWL) ፣ Choi, N.I. (2013) የሀሳብ ማደራጃ ምስል፣ የሀሳብ ድር እና የጥያቄ ብልሃቶችን በመተግበር በሰሯቸው ጥናቶች የተማሪዎችን የአንብቦ መረዳት እንደሚያሳድጉ አረጋግጠዋል። ከዚህም ሌላ እንደShim, M. S. (2006) ያሉት ስሜታዊ የአንብቦ መረዳት ብልሃት በአንብቦ መረዳት ችሎታ ላይ አዎንታዊ ተጽዕኖ እንደሚያሳድር ሲያመለክቱ፣ እንደJung, D. W. (2012) እና Kim & Kim (2010) ያሉት ጥናቶች ደግሞ የአዕምሯዊ ብልሃት ትምህርት አዎንታዊ ተጽዕኖ እንዳለው አሳይተዋል። ከዚህም በተጨማሪ እንደ Jung, D. W. (2012) ዘርፈብዙ የአንብቦ መረዳት ብልሃቶች ስልጠና (የአእምሮ ጨመቃ፣ እንደገና ማዋቀር፣ ገረፍታ፣ ቅኝት፣ ማጠቃለል፣ እንደገና ማንበብ፣ ማቅለም፣ መመስጠር እና መገመት) አዎንታዊ ተጽዕኖ እንደሚያሳድሩ ሲያሳዩ፣ እንደCho,

W. H. (2003) ያሉት ጥናቶች ደግሞ ዘርፈብዙ ብልሃቶችን (ዋና ሀሳቦችን/ጉዳዮችን መለየት፣ ገረፍታ፣ ቅኝት እና መገመት) መማር በአንብቦ መረዳት ችሎታ ላይ ምንም ተጽዕኖ እንደሌለው አመለካከተዋል። የSeok (2007) ጥናት በበኩሉ የብልሃት ትምህርት (መመስጠር፣ ዋናውን ሃሳብ መለየት፣ መተካት እና ምስል ፈጠራ) ዝቅተኛ የእንግሊዝኛ ብቃት ደረጃ ያላቸውን ተማሪዎች ብቻ የአንብቦ መረዳት ችሎታ ውጤታማ እንደሚያደርግ አሳይተዋል። እነዚህ ሁሉም ጥናቶች በአንደኛ ደረጃ ተማሪዎች ላይ የተካሄዱ መሆናቸው ሲያመሳስላቸው በውጤት ደረጃ ግን የብልሃት ትምህርት በአንብቦ መረዳት ችሎታ ላይ አዎንታዊ ለውጥ እንደሚያመጡ ወይም ምንም ተጽዕኖ እንደማያሳድሩ በማሳየታቸው ጉዳዩ ተጨማሪ ፍተሻ እንደሚያስፈልገው የሚያመለክቱ ናቸው(Maeng, 2014)።

በተመሳሳይ በመለስተኛና በሁለተኛ ደረጃ ተማሪዎች ላይ የተካሄዱ በርካታ ጥናቶችም ድብልቅ ውጤቶችን ያሳዩ ናቸው። ለምሳሌ Maeng (2010) አዕምሯዊ ብልሃቶች (መመደብ፣ መመርመር እና አመክንዮ) እና ልዕለአዕምሯዊ ብልሃቶች (ማደራጀት፣ መርጦ ማተኮር፣ ማቀድ) በመለስተኛ ደረጃ ተማሪዎች የአንብቦ መረዳት ችሎታ ላይ አዎንታዊ ተጽዕኖ እንደሚያሳድሩ አሳይተዋል (Maeng, 2014)።

መምህራን የተማሪዎችን የማወቅ ጉጉት ለመቀስቀስ መንገዶች መፈለግ አለባቸው እና ተማሪዎች በተማሩት የትምህርት ዓይነቶች ላይ ግምቶችን እንዲሰጡ ማበረታታት አለባቸው። ስለመማር ዓላማዎች የተረዱ ተማሪዎች ምንና ለምን እንደሚማሩ ማወቅ አለባቸው (Graves, et al, 2011)። በጥናቱ ውጤትም በማንበብ ተነሳሽነትና በአንብቦ መረዳት ደረጃዎች መካከል አወንታዊና ጉልህ ግንኙነት እንዳለ ታውቋል። Yildiz (2013) በአምስተኛ ክፍል ተማሪዎች ጋር ባደረጉት ጥናት፣ የማንበብ ተነሳሽነት በ61% ደረጃ የአንብቦ መረዳት ላይ በጎ ተጽዕኖ እንደሚያሳድር ተረጋግጧል። በሶስተኛ ክፍል ተማሪዎች ወይም በከፍተኛ ክፍል ተማሪዎች ላይ በተካሄደው ጥናት፣ በውስጣዊ የማንበብ ተነሳሽነት እና በአንብቦ መረዳት መካከል ቀጣይነት ያለው አወንታዊ ዝምድና ሲገኝ፣ በውጫዊ የማንበብ ተነሳሽነት እና በአንብቦ መረዳት መካከል አሉታዊ ዝምድና ካሆነም ምንም ዝምድና አልተገኘም (Taboada, Tonks, Wigfield & Guthrie, 2009; Becker, McElvany and Kortenbruck, 2010; Andreassen and Bråten, 2010; Retelsdorf, Köller and Möller, 2011)። በተጨማሪም ለሶስተኛ ክፍል ተማሪዎች በማንበብ ተነሳሽነት እና በአንብቦ መረዳት ችሎታ መካከል ያለው ትስስር ከፍተኛ ነው። Okur (2017) በአንደኛ ደረጃ ትምህርትቤት አራተኛ ክፍል ተማሪዎች ላይ ባካሄዱት ጥናት መሰረት፣ የቅድመ መደበኛ ትምህርት እንዲማሩ የተደረጉት ተማሪዎች የቅድመ መደበኛ ትምህርት ካልተማሩት የበለጠ ውስጣዊ ተነሳሽነት አሳይተዋል። ማንበብ

የሚወዱ ልጆች ብዙ ጊዜ ማንበብን ያከናውናሉ፤ በማንበብ የበለጠ ብቃትም አላቸው፤ ደካማ አንባቢዎች ግን ዝቅተኛ የማንበብ ተነሳሽነት አላቸው።

ከላይ የተጠቀሱት ጥናቶች ዋና ሃሳብን የመለየት ብልሃት በአንብቦ መረዳት ችሎታ ላይ አዎንታዊ ወይም አሉታዊ ወይም ምንም ተጽዕኖ እንደሌላቸው ስለሚያመለክቱ አንድ መደምደሚያ ላይ የሚያደርሱ አይደሉም። ይሁንና ብዙዎቹ ጥናቶች በትንሽ ናሙና መጠን፣ የተለየ ባህርይ ያላቸው ተማሪዎችን በማሳተፍ መሰራታቸው፣ ትክክለኛና አስተማማኝ የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎችን ካለመጠቀም፣ በአንድ ጥናት በርካታ ብልሃቶችን በአጭር ጊዜ ውስጥ መተግበራቸው እና የብልሃት ትምህርት ውጤታማነት ላይ ተጽዕኖ የሚያደርሱ ውስብስብ ጣልቃገብ ተላውጦዎች በመኖራቸው ነው። በተለይም በአጭር ጊዜ ውስጥ ብዙ ብልሃቶችን መተግበር የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎችን የአንብቦ መረዳት ማሻሻል አለማሻሻላቸውን ለመፈተሽ ሲተገበሩ ከጊዜ ጫናና ክልምምድ ውስንነት አኳያ የራሱ ድክመት ስለሚኖረው ለእያንዳንዱ ብልሃት በቂ ጊዜና ልምምድ ሰጥቶ ውጤታማነቱን በጥንቃቄ መፈተሽ ያስፈልጋል (Maeng, 2014)።

በሀገር ውስጥም ዘውዱ (2008) ሚና ለዋጭ ዘዴ የአማርኛ አፈፈት ተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታና የማንበብ ተነሳሽነት ለማሳደግ ያለውን አስተዋፅኦ የፈተሽ ጥናት አካሂደዋል። በጥናቱ ከመጀመሪያ ደረጃ ሙሉ ሳይክል ትምህርት ቤት የጥናቱ ተተኪዎች መረጃዎች በአንብቦ መረዳት ፈተና እና በማንበብ ተነሳሽነት የጽሁፍ መጠይቅ መሳሪያዎች በቅድመ ትምህርትና በድህረ ትምህርት ወቅት በነጻ ናሙና ቲ-ቴስትና ዳግም ልኬታ ቲ-ቴስት ተተንትኗል። የጥናቱ ውጤትም ሚና ለዋጭ ዘዴ የተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታና የማንበብ ተነሳሽነት ለማሳደግ ከተለመደው የማንበብ ማስተማሪያ ዘዴ የበለጠ አስተዋጽኦ እንዳለው አረጋግጧል። የዘውዱ ጥናት በጥገኛ ተላውጦ በአንብቦ መረዳትና እና በማንበብ ተነሳሽነት ከዚህ ጥናት ካር ሲመሳሰል በነጻ ተላውጦ ሚና ለዋጭ ዘዴ ከዚህ ጥናት ይለያል።

እንድሪስ (2009) በአሀድ ውቅር ብልሃቶች ማንበብን መማር በተማሪዎች የማንበብ ተነሳሽነት፣ የማንበብ ግለብቃት እምነት፣ የማንበብ ትኩረትና አንብቦ የመረዳት ችሎታ ላይ ያለው ቀጥተኛና ኢ-ቀጥተኛ ተጽዕኖ ለመፈተሽ ጥናታቸውን አካሂደዋል። የጥናታቸው ግኝትም ጥናቱ በተካሄደበት የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት በ2009 ዓ.ም በመማር ላይ የነበሩ የ6ኛ ክፍል ተማሪዎች ሲሆኑ ከተሳታፊዎችም ቅድመና ድህረ ትምህርት አንብቦ የመረዳት ውጤት፣ የማንበብ ትኩረት፣ የማንበብ ተነሳሽነትና የማንበብ ግለብቃት እምነት

በፈተናዎችና በመጠይቆች አማካኝነት መረጃዎችን በመሰብሰብና በአማካኝ ውጤት፣ በመደበኛ ልይይት፣ በድህረ ልይይት ተንትነዋል። ትንተናው በቴክስት ውቅር ብልሃቶች ውጤት የሚያሳየው በመደበኛው መማር ማስተማር ከተማሩት ተማሪዎች ይልቅ በቴክስት ውቅር ብልሃቶች ማንበብን የተማሩት በአንብቦ መረዳት ውጤታቸው፣ በማንበብ ተነሳሽነታቸው፣ በማንበብ ግለብቃት እምነታቸውና በማንበብ ትኩረታቸው ጉልህ መሻሻል እንዳሳዩ ጠቁመዋል። የእንድሪስ ጥናት በአንዱ ጥገኛ ተላውጦ በማንበብ ተነሳሽነት ከዚህ ጥናት ጋር ሲመሳሰል፣ በሌሎች ጥገኛ ተላውጦች እና በነፃ ተላውጦ ከዚህ ጥናት ይለያል።

ምዕራፍ ሦስት፣ የአጠናን ዘዴ

3.1 የጥናቱ ንድፍ

ይህ ጥናት በአይነቱ መጠናዊ ሲሆን የጥናቱ ንድፍ ደግሞ ከፊል ሙከራዊ ነው። ለዚህ ጥናት ፍትነት መሰል የጥናት ንድፍ የተመረጠበት ምክንያት አስቀድሞ የተደራጁ ቡድኖች (existing intact groups) በመጠቀም ተሳታፊዎችን ባላቸው ተፈጥሮአዊ አውድ ላይ የሚያጠና በመሆኑ ነው። ይህም ጥናቱ የተከተላቸው አሰራሮች መሰረት አድርጎ የሚገኘው ውጤት በእውነተኛዎቹ የመማርያ ክፍል አውድ ሁኔታዎች ውስጥ ያላቸው ተተግባሪነት ማየት ያስችላል። በመሆኑም ጥናቱ ቅድመና ድህረ ትምህርት ፍተና ባለ ሁለት ቡድን ፍትነት መሰል (Quasi experimental pre-test and posttest research design with in to groups) የምርምር ንድፍ ተግባራዊ ተደርጓል።

3.2 የጥናቱ ተሳታፊዎች

ጥናቱ የተካሄደው በቤኒሻንጉል ጉምዝ ክልል በመተከል ዞን በዳንጉር ወረዳ በማንበክ ክፍተኛ ሁለተኛ ደረጃና መሰናዶ ትምህርት-ቤት ውስጥ ነው።

ጥናቱን በቅርበት ለመከታተል፣ ጥናቱን ለመካሄድ ፍቃደኛ መምህራንና ተማሪዎች ለማግኘት ሲባል ጥናቱ የተካሄደበት ይህ ትምህርት-ቤት በአመቺ የንሞና አወሳሰድ (convenience sampling) ዘዴ ተመርጧል። በአመቺ የንሞና ዘዴ የተመረጠበት ዋናው ምክንያት በሽናሽና ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ብዙ ተማሪዎች የሚገኙበት በመሆኑና አንጻራዊ ሰላም ያለበት በመሆኑ ነው።

የጥናቱ ተሳታፊዎች በ2014 ዓ.ም የትምህርት ዘመን በማንበክ ክፍተኛ ሁለተኛ ደረጃና መሰናዶ ትምህርት-ቤት ትምህርታቸውን የተከታተሉ በሽናሽና ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ 467 የዘጠነኛ ክፍል ተማሪዎች ናቸው። ይህ የክፍል ደረጃ የተመረጠውም በአላማ ተኮር (purposive sampling) የንሞና ዘዴ ነው። የዘጠነኛ ክፍል የተመረጠበት ዋናው ምክንያት በተለያዩ መምህራን አማርኛን በሁለተኛ ቋንቋ ትምህርት ሲማሩ የቆዩ ተማሪዎች ለመጀመሪያ ጊዜ ወደ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት-ቤት ሲገቡ በአንድ ላይ ተቀላቅለው የሚገናኙበት ከመሆኑ ባለፈ አዲስ የሁለተኛ ደረጃ የትምህርት እርከን የሚጀምሩበት እና ከክልል አቀፍ ወደ ሀገር አቀፍ የማስተማሪያ መዕሃፍ የሚሸጋገሩበት በመሆኑ ነው።

በ2014 ዓ.ም የትምህርት ዘመን በማንበክ ክፍተኛ ሁለተኛ ደረጃና መሰናዶ ትምህርት-ቤት ከሚማሩ ስምንት የዘጠነኛ መማሪያ ክፍሎች / section/ መካከል ሁለቱ ክፍሎች በቀላል ዕጣ ንሞና ተመርጠዋል። ክፍሎችም 9ኛ B እና 9ኛ D ሲሆኑ በእያንዳንዳቸው ክፍሎች ሀምሳ(50) ሀምሳ(50) በአጠቃላይ 100 ተማሪዎች ከ9ኛ ክፍል ከነበሩ 467 ተማሪዎች

ውስጥ ተመርጠዋል። በሁለቱም መማሪያ ክፍሎች የተገኙት 100 ተማሪዎች በሙሉ ቅድመ-ትምህርት የአንብቦ መረዳት ፈተና ተፈትነዋል። ቅድመ-ትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት የዕሁፍ መጠይቅ ሞልተዋል። ከሙከራው በፊት በአንብቦ መረዳት ችሎታቸው ብሎም በማንበብ ተነሳሽነታቸው ሁለቱም ተመጣጣኝ መሆናቸው ከታወቀ በኋላ በቀላል ዕጣ ናሙና አማካኝነት 9ኛB ክፍል የፍትነት፣ 9ኛD ክፍል ደግሞ የቁጥጥር ቡድን ሁነው ተለይተዋል።

3.3 የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች

በጥናቱ አንብቦ የመረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተናዎች እና የማንበብ ተነሳሽነት መለኪያ የጽሑፍ መጠይቅ የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች ሆነው በጥቅም ላይ ውለዋል።

3.3.1 የአንብቦ የመረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተናዎች

የዚህ ጥናት አንዱ መረጃ የመሰብሰቢያ መሳሪያ አንብቦ የመረዳት ፈተና ነው። በመሆኑም የአንብቦ መረዳት ፈተናዎች በቅድመ እና በድህረ ትምህርት ተሰጥተዋል፤ ፈተናዎቹ እያንዳንዳቸው 31 ጥያቄዎችን የያዙ ናቸው (አባሪ 1 እና 2 ይመለከቷል)። በቅድመ-ትምህርት አንብቦ የመረዳት ፈተናው (pre-test) ሁለቱ ቡድኖች ወደ ሙከራው ከመግባታቸው በፊት ያላቸውን የውጤት ተመጣጣኝነት ለማረጋገጥ ተግባራዊ የሆነ ነው፤ እንዲሁም የተማሪዎቹ ቅድመ-ትምህርት አንብቦ የመረዳት ችሎታ ውጤት ሆኖም ተመዘግቧል። ድህረ-ትምህርት አንብቦ የመረዳት ፈተና (post-test) ደግሞ የሙከራ ቡድኑ ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃትን መሰረት አድርገው እና የቁጥጥር ቡድኑ ያለ ዋና ሀሳብ መለየት ብልሃት በተለመደው መንገድ ማንበብን ሲማሩ ቆይተው በአንብቦ መረዳት ችሎታቸው ላይ ልዩነት መምጣት አለመምጣቱን መረጃ ለማግኘት የተሰጠ ነው። የፈተናዎቹ ጥያቄዎች እያንዳንዳቸው የወባ ትንኝ፣ የትምህርት ቤቱ ትዝታ እና ምን ይገድ በሚሉ ርዕሶች ሦስት ሦስት ምንባቦች ቀርበዋል። ጥያቄዎቹ በአቀራረብ ቅርጻቸው በAlderson (2000) ላይ በመመስረት ሁሉም ጥያቄዎች መልስ አስመራጭ (ዘግ) ሆነው ተዘጋጅተዋል።

የሁለቱም ፈተናዎች የጥያቄዎቹም አቀራረብ በሦስት ዘርፎቹ የተከፈሉ ናቸው። በምንባብ አንድ ከጥያቄ ከተራ ቁጥር 1-13 ፣ በምንባብ ሁለት ከተራ ቁጥር 14-20 ከምንባብ ሦስት ከተራ ቁጥር 21-31 የሚቀርቡት ጥያቄዎች የተማሪዎችን የቃላትና የሃረጎችን አገባባዊ ፍቾች የመረዳት ችሎታቸውን፣ በግልጽና በተዘዋዋሪ የተገለጹ ሀሳቦችን የመረዳት

ችሎታቸውን፣ የአንቀጽ ዋና ሃሳብን የመለየት ችሎታቸውን፣ ሀሳብን የማጠቃለል ችሎታ የሚለኩ ጥያቄዎችን ይዘው በአጥኝዎ የተዘጋጁ ናቸው።

ፈተናዎቹ በተለያዩ ርዕሰ-ጉዳዮች ላይ ያተኮሩ አጭርና ረጅም ምንባቦች ከተለያዩ ምንጮች በአጥኝዎ ተመርጠው ከተዘጋጁ በኋላ በአማካሪ መምህር፣ በሁለት የሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ መምህራንና በአንድ የስነልቦና ባለሙያ መምህር እንዲገመገሙ ተደርጓል። ሁለቱ ፈተናዎችም በምንባብ ይዘት የተራራቁ እንዳይሆኑ ተመሳሳይ ይዘት ያላቸውን ምንባቦችን ለሁለት ለሁለት በመክፈል በቅድመ-መከራና በድህረ-መከራ ፈተናው ተካትተዋል። ፈተናዎቹ ከዋናው ጥናት በፊት ከተጠኝዎቹ ጋር አቻ ለሆኑ ተማሪዎች በመፈተን የተለያዩ ፍተሻዎች ተደርጎባቸዋል።

የቅድመ-ምህርት የአንብቦ መረዳት ፈተናው ከዋናው ጥናት ቀደም ብሎ በተደረገለት ፍተሻ (pilot study) ከተጠኝ ተማሪዎች በተመሳሳይ የክፍል ደረጃ በሚገኙ 50 ተማሪዎች ላይ ተሞክሮ አስተማማኝነቱ በክሮንባክ አልፋ (Cronbach alpha) ተሰልቶ 0.758 ሆኖ በመካከለኛ ደረጃ ላይ ተገኝቷል (አባሪ 12 ይመለከቷል)። በመሆኑም አንዳንድ ማሻሻያ የሚያስፈልጋቸው ጥያቄዎች እንዳሉ ከማመላከቱ ውጭ አስተማማኝነቱን የሚጋፋ የተለየ ችግር ያለበት ጥያቄ ባለመገኘቱ ሁሉም የቅድመ-ምህርት አንብቦ የመረዳት ፈተና ጥያቄዎች ለዋናው ጥናት ለመጠቀም ተገቢነት ያላቸው መሆኑ ተረጋግጧል። በተመሳሳይ ድህረ-ምህርት የአንብቦ መረዳት ፈተናውም ቀደም ብሎ በተደረገለት ፍተሻ (pilot study) ከተጠኝ ተማሪዎች በተመሳሳይ የክፍል ደረጃ በሚገኙ 50 ተማሪዎች ላይ ተሞክሮ አስተማማኝነቱ በክሮንባክ አልፋ ተሰልቶ 0.771 ሆኖ በመካከለኛ ደረጃ ላይ ተገኝቷል (አባሪ 13 ይመለከቷል)። በዚህም መሰረት አንዳንድ ማሻሻያ የሚያስፈልጋቸው ጥያቄዎች እንዳሉ ከማመላከቱ ውጭ አስተማማኝነቱን የሚጋፋ የተለየ ችግር ያለበት ጥያቄ ባለመገኘቱ ሁሉም የድህረ-ምህርት አንብቦ የመረዳት ፈተናው ጥያቄዎች ለዋናው ጥናት ለመጠቀም ተገቢነት ያላቸው መሆኑ ተረጋግጧል።

የባለሙያዎቹን የግምገም ሀሳቦችና የአስተማማኝነት ፍተሻውን ተከትሎም ሁለቱም ፈተናዎች ለዋናው ጥናት ከመዋላቸው በፊት በድጋሜ በአጥኝዎ ማሻሻያ ተደርጎባቸዋል። በዋናው ጥናት ጊዜም ቅድመ-ምህርት የአንብቦ መረዳት ፈተናው የጥናቱን ተሳታፊ የሙከራ ቡድኑንና የቁጥጥር ቡድን ለማደራጀት ለ100 ተማሪዎች በተሰጠበት ጊዜ አስተማማኝነቱ በክሮንባክ አልፋ ስሌት ተሰልቶ 0.822 ሆኖ ከፍተኛ አስተማማኝነት ተገኝቷል (አባሪ 4 ይመለከቷል)። ድህረ-ምህርት የአንብቦ መረዳት ፈተናውም ሙከራው እንደተጠናቀቀ የሁለቱም ቡድኖች 100 ተማሪዎች በተፈተኑበት ወቅት

አስተማማኝነቱ በክሮንባክ አልፋ ቀመር ሲሰላ 0.785 ሆኖ ከፍተኛ የሚባል አስተማማኝነት ተመዝግቧል(አባሪ 5 ይመለከቷል)። በመሆኑም ከፈተናዎቹ የተገኙት ውጤቶች ለትንተና ብቁ እንደሆኑ የአስተማማኝነት ፍተሻዎቹ አሳይተዋል።

3.3.2 የማንበብ ተነሳሽነት መለኪያ የጽሑፍ መጠይቅ

የማንበብ ተነሳሽነት መለኪያ ዘውዱ (2008) የተማሪዎችን የማንበብ ተነሳሽነትን ለመፈተሽ የተጠቀመበትን እንዳለ በመውሰድ ለመረጃ መሰብሰቢያነት ውሏል(አባሪ 3 ይመለከቷል)። ዘውዱ Wigfield, & Guthrie (1997) ያዘጋጁትን 11 ንኡሳን ዘርፎች ያሉትን ባለ53 ጥያቄዎች መጠይቅ ከእንግሊዘኛ ወደ አማርኛ ተርጉሞ አምስት ደረጃዎች ባሉት በሊከርትስኬል (5 = በጣም እስማማለሁ፣ 4 = እስማማለሁ፣ 3 = በመጠኑ እስማማለሁ ፣2= አልስማማም ፣1= በጣም አልስማማም) ያዘጋጀ ሲሆን፣ በሁሉም የጥናቱ ተሳታፊ ተማሪዎች ቅድመትምህርትና ድኅረትምህርት ተጠቅሟል። በዚህ ጥናት የማንበብ ተነሳሽነት የጽሑፍመጠይቁ ዋና ዓላማ የሙከራው ቡድን ተማሪዎች ዋና ሀሳብን በመለየት ብልሃትና የቁጥጥሩ ቡድን ተማሪዎች በተለመደው የማንበብ ማስተማሪያ መንገድ ከመማራቸው በፊትና ከተማሩ በኋላ የማንበብ ተነሳሽነታቸው በምን ደረጃ ላይ እንደሚገኝ ለማወቅ ነው። የጽሑፍመጠይቁን አስተማማኝነት (Reliability) ለማረጋገጥ ከዋናው ጥናት በፊት ከተጠኝዎቹ ጋር አቻ ለሆኑ ተማሪዎች ቀርቦ በክሮንባክ አልፋ (Cronbach alpha) ቀመር የአስተማማኝነት መጠኑ ተፈትሷል። ውጤቱም 0.824 ሆኖ በመገኘቱ ከፍተኛ አስተማማኝነት (አባሪ 14 ይመለከቷል) እንዳለው ስላመለከተ 53ቱም ጥያቄዎች ለዋናው ጥናት መረጃ መሰብሰቢያነት እንዲውሉ ተደርጓል።

የዋናው ጥናት በቅድመትምህርት ደረጃ የሁለቱም ቡድን 100 ተማሪዎች ተሻሽሎ የተዘጋጀውን መጠይቅ እንዲሞሉ ተደርጎ መረጃው ከተሰበሰበ በኋላ ውጤቱ በክሮንባክ አልፋ ቀመር ሲሰላ 0.851 የሆነ ከፍተኛ አስተማማኝነት አሳይቷል(አባሪ 6 ይመለከቷል)። በተመሳሳይ ሁኔታ እነዚህ የጥናቱ ተሳታፊ 100 ተማሪዎች በድህረትምህርት በድጋሜ የጽሑፍ መጠይቁን በተመሳሳይ ጊዜና ሁኔታ እንዲሞሉ ተደርጎ መረጃው በተሰበሰበበት ወቅት በመጠይቁ የተገኘው መረጃ በክሮንባክ አልፋ ስሌት ሲሰላ 0.887 የሆነ ከፍተኛ አስተማማኝነት ተገኝቷል(አባሪ 7 ይመለከቷል)። በመሆኑም ከመጠይቁ የተገኙት ውጤቶች ለትንተና ብቁ እንደሆኑ የአስተማማኝነት ፍተሻዎቹ አሳይተዋል።

3.4 የፍትነት መሳሪያ አዘገጃጀትና አተገባበር

በዚህ ጥናት Boudah, D. J.(2013) Schumaker &Deshler (1992, 2010) ዋና ሀሳብን የማስተማሪያ ሞዴል (Strategic Instruction Model) ልዩነት ቢኖርም መምህራን አራት ክፍሎች ያሉት የማስተማር ቅደምተከተል በመከተል ለተማሪዎች ማቅረብ እንደሚችሉ የሰነዘሩትን ሀሳብ በማድረግ ለሙከራ ቡድኑ ዋና ሀሳብን የመለየት ብልሃትን ማስተማሪያ ማንዋል በአጥኝዋ ተዘጋጅቷል (አባሪ 11 ይመለከቷል)። አራቱ ክፍሎችም (ሀ) ዳራ ፍተሻ (ለ) ዋናውን ሀሳብ ብልሃት ማስተማር፣ (ሐ) የዋና ሀሳብ ብልሃትን መለማመድ እና (መ) የድህረ ልምምድ የፍተሻ ተግባር መስጠት እና የብልሃት አጠቃቀምን ማጠቃለልን ያካትታሉ። የመጀመሪያው ክፍል ብልሃቱን ለመማር የዝግጁነት ዳራን እና የተማሪ ቁርጠኝነት ማግኘትን ያካተተ ቅድመ ልምምድ ነው። በሁለተኛው ክፍል፣ ተማሪዎች ብልሃቱን ለመማር የሚያስፈልጋቸው የቅድመ-ሁኔታ እውቀትና ክህሎት፣ የብልሃት ደረጃዎች እና የቃላት አተረጓጎም አስፈላጊ ነገሮችን የሚተዋወቁበት ነው። በሦስተኛው የትምህርቱ ቅደምተከተል ተማሪዎች ምንገቦችን በተገቢው ተነባቢነት ደረጃ በማንበብ ብልሃቱን ከድጋፍ ጋር ይለማመዳሉ። ተማሪዎች በክፍል ደረጃቸው የቀረቡ ጽሁፎችን ወይም ሌሎች ጽሁፎችን በሚያነቡበት ጊዜ ብልሃቱን በግል መጠቀም ይጀምራሉ። የዋናውን ሀሳብ ብልሃት ማስተማር የመጨረሻው ክፍል ተማሪዎችን ጽብረቃና ግምገማ ሀሳብ መቀበል እና ብልሃቱን አጠቃላይ ወደሌሎች የንባብ ተግባራት እና ሁኔታዎች የማሸጋገር ስልጠትን ያጠቃልላል።

የዚህ ጥናት አላማ ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃት የአንብቦ መረዳት ችሎታንና የማንበብ ተነሳሽነትን ለማቀድ ያለውን አስተዋጽኦ መመርመር ሲሆን ይህን አላማ ለማሳካትም ጥናቱ የተከተለው አተገባበር እንደሚከተለው ይሆናል።

በዳንጉር ወረዳ የሚገኘው ማንበብ ክፍተኛ ሁለተኛ ደረጃና መስናይ ትምህርት ቤት ለአጥኝዋ ምቹ ስልጣን ተመርጧል። ይህም የሆነው ጥናቱን በቅርበት ለመከታተል፣ ጥናቱን ለማካሄድ ፍቃደኛ መምህራንና ተማሪዎች ለማግኘት ሲባል ጥናቱ የተካሄደበት ትምህርት ቤት በአመቺ የንሞና አወሳሰድ /convenjence sampling/ ዘዴ ተመርጧል።

ፈተናው የተማሪዎችን ደረጃ ስለመመጠኑ ሁለት የዘጠነኛና የአስረኛ ክፍል የአማርኛ ቋንቋ መምህራን አስተያየት እንዲሰጡበት ተደርጓል የጥናቱ አማካሪም አስተያየት ሰጥተውበታል። በመምህራንን እና በጥናቱ አማካሪ በተሰጡት አስተያየቶች መሰረት ምንገቡ ለፈተና እንዲስማማ ተደርጓል።

የፈተና ተገቢነትና አስተማማኝነት ለማረጋገጥ ጥናቱ ከመካሄዱ በፊት በዋናው ጥናት የማይሳተፉ የ9ኛ F 50 ተማሪዎች በሙከራ ጥናት (pilot study) እንዲፈተኑ ተደርጓል። አስተማማኝነቱ በኮርንባክ አልፋ ተፈትሾ ውጤቱ አስተማማኝ በመሆኑ ለዋናው ጥናት መረጃ ተሰብስቧል። ለሙከራ ቡድኑ ዋና ሀሳብን የመለየት ብልሃትን ለማስተማር የተዘጋጀውን ማንዋል(አባሪ 11 ይመልከቱ)

የቁጥጥር ቡድኑን መማሪያ በተመለከተ ደግሞ በመደበኛው ፐሮግራም የዘጠነኛ ክፍሎችን ለማስተማር የቀረበው መማሪያ መፅሀፍ ውስጥ ያሉት ምንባቦች ከነመልመጃው እንዳሉ ተወስደው ለማስተማሪያነት ውለዋል።

በዚህ መፅሀፍ ውስጥ አንብቦ መረዳትን ለማስተማር የቀረቡት መልመጃዎች አብዛኞቹ ቅድመ ንባብ እና ድህረ ንባብ ጥያቄዎችን ያካተቱ ሲሆኑ አልፎ አልፎ የሂደታዊ ንባብ ጥያቄዎችን የያዙ ናቸው።

በአጠቃላይ የሙከራ ቡድኑ ከመደበኛው መማሪያ መፅሀፍ በተወሰዱ ምንባቦች አማካኝነት ከላይ የተገለፁትን በአራት ክፍሎች የተደራጁ ልዩ ልዩ ደረጃዎች ባላቸው አደረጃጀቶች መሰረት ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃትን ለስምንት ሳምንታት ፣ በሳምንት ለሁለት ክፍለ ጊዜያት ተለማምደዋል።

3.5 የመረጃ አተናተን ዘዴ

በዚህ ክፍል የተጠኝዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታ ለማወቅ የተዘጋጁ ጥያቄዎችን በሌሎች ተጠኝ ባልሆኑ ተማሪዎች ላይ በቅድመፍተሻ ጥናት (pilot study) በማድረግ የተገኙት መ3.5ረጃዎች ተተንትነው አስተማማኝነታቸው ከተረጋገጠ በኋላ የዋናው ጥናት የሙከራ ቡድኑና የቁጥጥር ቡድኑ የቅድመትምህርትና የድህረትምህርት ፈተና ውጤቶች SPSS version 23 አማካይነት በተለያዩ የውጤት መተንተኛ ቀመሮች ተተንትነው ቀርበውበታል። በመሆኑም የጥናቱን ተሳታፊዎች በሙከራ ቡድንና በቁጥጥር ቡድን ለማደራጀት የዋለው ቅድመትምህርት አንብቦ የመረዳት ችሎታ ፈተና ለየቡድኖቹ አማካይ ውጤቶች መካከል የጎላ ልዩነት መኖር አለመኖሩንም በባዕድ ናሙና ቲ-ቴስት (Independent Samples Test) ፍተሻ ተደርጎበታል። ከፍተሻውም ቀደም ብሎ በዋናው ጥናት ወቅት በቅድመትምህርት አንብቦ የመረዳት ችሎታ ፈተናው ተማሪዎች ያገኙት ውጤት ወጥ ስርጭት ያለው መሆን አለመሆኑን በተለያዩ ቀመሮች የስርጭት ወጥነት ፍተሻ ተደርጓል።

በሌላ መልኩ ሙከራው እንደተጠናቀቀ ሁለቱ ቡድኖች የተፈተኑት ድህረትምህርት አንብቦ የመረዳት ችሎታ ፈተናው ውጤትም ለየቡድኖቹ አማካይ ውጤት ና መደበኛ ልይይት ተሰልቷል ቡድኖቹ በአማካይ ውጤቶቻቸው ልዩነት መታየት አለመታየቱንም በባዕድ ናሙና ቴ-ቴስት ተፈትሏል።

በተመሳሳይ በሙከራ ቡድንና በቁጥጥር ቡድን ቅድመትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት መለኪያ መጠይቅ የተገኘው መረጃ ለየቡድኖቹ አማካይ ውጤቶች መካከል የጎላ ልዩነት መኖር አለመኖሩንም በባዕድ ናሙና ቴ-ቴስት ፍተሻ ተደርጎበታል። ከፍተሻውም ቀደም ብሎ በዋናው ጥናት ወቅት ተማሪዎች ያገኙት ውጤት ወጥ ስርጭት ያለው መሆን አለመሆኑን በተለያዩ ቀመሮች የስርጭት ወጥነት ፍተሻ ተደርጓል (አባሪ 8 ይመለከቷል) ።

በሌላ መልኩ ሙከራው እንደተጠናቀቀ ሁለቱ ቡድኖች በድጋሜ ከሞሉት የማንበብ ተነሳሽነት መለኪያ መጠይቅ የተገኘው ውጤትም ለየቡድኖቹ አማካይ ውጤትና መደበኛ ልይይት ተሰልቷል ቡድኖቹ በአማካይ ውጤቶቻቸው ልዩነት መታየት አለመታየቱንም በባዕድ ናሙና ቴ-ቴስት ተፈትሏል። ከዚህ ፍተሻ ቀደም ብሎ ተማሪዎቹ ያገኙት ውጤት ወጥ ስርጭት ያለው መሆኑን አለመሆኑን በልዩ ልዩ ቀመሮች የስርጭት ወጥነት ፍተሻ ተከናውኗል።

3.6 የጥናቱ ስነምግባራዊ ሁኔታ

ጥናቱን ለማከናወን ከመሄዴ በፊት ከባህር ዳር ዩኒቨርስቲ የትብብር ደብዳቤ ተጽፏል። በመቀጠልም የትብብር ደብዳቤውን ወደ ትምህርት ቤት በመሄድ ክርዕስ መምህሩ ፈቃደኝነቱን ተጠይቆ ይሁንታውን ምላሽን ተጠይቋል። በመቀጠል በጥናቱ የሚሳተፉ ተማሪዎችን ትምህርት ቤቱ ርዕስ መምህርና ምክትል ርዕስ መምህር በሚገኙበት በጥናቱ ላይ ለመሳተፍ የሚኖራቸውም ፈቃደኝነት ተጠይቀዋል። ከዚህም ባለፈ የትምህርት ቤቱን ሱፐርቫይዘርና ወመህ ተጠይቀዋል። ምክንያቱም የተማሪዎችን ወላጅ በቅርበት ማግኘት ስለማይቻል ለጥናቱ ተሳታፊ ለሆኑ ተማሪዎችም ስለጥናቱ አላማ፣ አስፈላጊነትና፣ ስለጥናቱ ሂደት ውስጥ ስለሚያከናውኗቸው ተግባራት፣ ስለጥናቱ መረጃ ሚስጥር አጠባበቅ ጥናቱ ስለሚካሄድበት ቦታና የሚወስደውን ጊዜ ወዘተ. እንዲያውቁ ማድረግ አስፈላጊ ነበር።

ምዕራፍ አራት፤ የመረጃ ትንተናና የውጤት ማብራሪያ

4.1 የመረጃ ትንተና

ለጥናቱ ቅድመ-ትምህርትና ድህረ-ትምህርት የአንብቦ መረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተናዎችንና የማንበብ ተነሳሽነት መለኪያ የጽሑፍ መጠይቅን በመጠቀም መረጃዎች ተሰብስበዋል። እነዚህ መረጃዎችም የጥናቱን መሰረታዊ ጥያቄዎች መነሻ በማድረግ እንደሚከተለው ተተንትነው ቀርበዋል። ለስታቲስቲክሳዊ ስሌቱ ፍተሻ የጉልህነት ደረጃ (Level of significance) 0.05 ሆኖ ተወስዷል።

የጥናቱ መሰረታዊ ጥያቄ ዋና ሃሳብ የመለየት ብልሃት የተማሪዎችን የአንብቦ የመረዳት ችሎታ ያጎለብታል?" የሚል ነው። ይህን ጥያቄ ለመመለስ በቅድሚያ የቁጥጥር ቡድኑና የሙከራ ቡድኑ ተሳታፊዎች ከሙከራው በፊት ያላቸውን የአንብቦ መረዳት ችሎታ ማወቅ አስፈላጊ በመሆኑ በተሰጣቸው ቅድመ-ትምህርት የአንብቦ መረዳት ፈተና ያመጡት ውጤት እንደሚከተለው በሠንጠረዥ 4.1 ተጠቃሎ ቀርቧል።

ሠንጠረዥ 4.1

የቡድኖቹ ቅድመ-ትምህርት የአንብቦ መረዳት ችሎታ አማካይ ንዕረር በባዕድ ናሙና ቲ-ቴስት

ቡድን	ናሙና	አማካይ (M)	መደበኛ ልይይት (SD)	የቲ-ዋጋ (t)	የነፃነት ደረጃ (df)	ጉልህነት (በባለሁለት ጫፍ) Sig. (2-tailed)
ሙከራ	50	15.78	6.225	-.293	98	.770
ቁጥጥር	50	16.14	6.061			

ሠንጠረዥ 4.1 እንደሚታየው የሁለቱ ቡድኖች አማካይ ውጤቶች ልዩነት 0.36 ብቻ በመሆኑ ተቀራራቢ ይመስላሉ። ከዚህም ሌላ የመደበኛ ልይይት ውጤቶቹ ብዙም የተራራቁ ባለመሆናቸው የሁለቱም ቡድኖች የአንብቦ መረዳት ውጤት ከየአማካዮቻቸው ያላቸው ርቀት ተቀራራቢ መሆኑን ያመለክታል። ይሁን እንጂ የአማካይ ውጤቶቻቸውን በማየት ብቻ በመካከላቸው ስላለው የአንብቦ መረዳት ችሎታ ልዩነት በእርግጠኝነት መናገር ያስቸግራል።

ይህን ተከትሎም ልዩነታቸውን በስታቲስቲክስ ስሌት ማረጋገጥ ተገቢ ስለሆነ በሁለቱ አማካይ ውጤቶች መካከል ጉልህ ልዩነት መኖር አለመኖሩን ለማወቅ መረጃው በባዕድ ናሙና ቲ-ቴስት ፍተሻ ተሰልቶ፣ ውጤቱ ($t(98) = -0.293$; $P = 0.770$) ሆኗል፤ ይህም በቅድመ-ትምህርት የአንብቦ መረዳት ችሎታ አኳያ በሁለቱ ቡድኖች አማካዮች መካከል በስታቲስቲክስ ጉልህ ልዩነት አለመኖሩን ያሳያል።

በዚህ መልኩ በቅድመ ትምህርት የአንብቦ መረዳት ችሎታቸው የጎላ ልዩነት አለመኖሩ ከታወቀ በኋላ የሙከራ ቡድኑ ዋና ሀሳብን በመለየት ብልሃት እየታገዘ ማንበብን ሲማር፣ የቁጥጥር ቡድኑ ደግሞ በተለመደው መንገድ ማንበብን ሲማር ቆይቶ ድህረት-ምህርት የአንብቦ መረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተና ተፈትነዋል። ቡድኖች በድህረት-ምህርት የአንብቦ መረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተናው ያስመዘገቡት ውጤትም በሠንጠረዥ 4.2 ተነጻጽሮ ቀርቧል።

ሠንጠረዥ 4.2

ቡድኖች ድህረት-ምህርት የአንብቦ መረዳት ችሎታ አማካይ ንጽጽር በባዕድ ናሙና ቲ-ቴስት

ቡድን	ናሙና	አማካይ (M)	መደበኛ ልይይት (SD)	የቲ-ዋጋ (t)	የነፃነት ደረጃ (df)	ጉልህነት (በባለሁለት-ጫፍ) Sig. (2-tailed)
ሙከራ	50	23.26	4.164	4.174	98	.000
ቁጥጥር	50	19.36	5.130			

በሠንጠረዥ 4.2 እንደቀረበው በድህረት-ምህርት የአንብቦ መረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተናው የሙከራ ቡድኑ አማካይ ውጤት ከቁጥጥር ቡድኑ አማካይ ውጤት በ3.90 በልጦ ተገኝቷል። የመደበኛ ልይይቶች ውጤቶቻቸው ግን ተቀራራቢነት ይታይባቸዋል። ይህም በሁለቱም ቡድኖች የተመዘገቡት የፈተና ውጤቶች ከየአማካያቸው የተመሳሳይ ርቀት ስርጭት እንዳላቸው ያሳያል። ሆኖም የአማካይ ውጤቶቻቸውን በማየት ብቻ በመካከላቸው ስላለው የአንብቦ መረዳት ችሎታ ልዩነት በትክክል መናገር ያስቸግራል።

በማስከተልም ልዩነታቸውን በስታቲስቲክስ ስሌት ማረጋገጥ ተገቢ ስለሆነ በሁለቱ አማካይ ውጤቶች መካከል ጉልህ ልዩነት መኖር አለመኖሩን ለማወቅ መረጃው በባዕድ ናሙና ቲ-

ቴስት ፍተሻ ተሰልቶ፣ ውጤቱ ($t(98) = 4.174$; $P = 0.000$) ሆኗል፤ ይህም በቡድኖቹ ድህረት-ምህርት የአንብቦ መረዳት ችሎታ መካከል በስታቲስቲክስ ጉልህ ልዩነት እንዳለ አመለካከቷል። በመሆኑም ዋና ሀሳብን የመለየት ብልሃትን መሰረት አድርጎ ማንበብን የተማረው ቡድን ብልሃቱን ሳይጠቀም ማንበብን ከተማረው ቡድን የበለጠ የአንብቦ መረዳት ችሎታ እንዳለው ያሳያል። ከዚህ ውጤት ተነስቶም በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃትን መሰረት አድርጎ ማንበብን መማር በተማሪዎች የአንብቦ መረዳት ችሎታ ላይ ጉልህ የሆነ መሻሻል ያሳያል ማለት ይቻላል። ይህ ልዩነት የተፈጠረው የሙከራ ቡድኑ ተማሪዎች ዋና ሀሳብን በመለየት ብልሃት በታዘዘ ትምህርት የማንበብ ክህሉን ሲማሩ የተነሱበትን ግብ ከዳር ለማድረስ ትኩረት ሰጥተው እንዴት ማንበብን መከወን እንዳለባቸው ተግባራዊ ግንዛቤ በማግኘታቸው ሊሆን ይችላል ቢባል ምክንያታዊ ይሆናል።

የጥናቱ ሁለተኛ ጥያቄ “ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃት የተማሪዎችን የማንበብ ተነሳሽነት ያሻሽላል?” የሚል ነው። የጥያቄውን ምላሽ ለማወቅ በቅድሚያ የቁጥጥር ቡድኑና የሙከራ ቡድኑ ተሳታፊዎች ከሙከራው በፊት ያላቸውን የማንበብ ተነሳሽነት ደረጃ ለመለየት የሚያስችል የጽሑፍ መጠይቅ በመጠቀም የተገኘው ውጤት እንደሚከተለው በሠንጠረዥ 4.3 ተጠቃሎ ቀርቧል።

ሠንጠረዥ 4.3

የቡድኖቹ ቅድመ-ትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት አማካይ ንጽጽር በባዕድ ናሙና ቲ-ቴስት

ቡድን	ናሙና	አማካይ (M)	መደበኛ ልይይት (SD)	የቲ-ዋጋ (t)	የነፃነት ደረጃ (df)	ጉልህነት (በባለሁለት ጫፍ) Sig. (2-tailed)
ሙከራ	50	4.057	.342	-.401	98	.689
ቁጥጥር	50	4.084	.344			

የሁለቱ ቡድኖች አማካይ ውጤቶች ልዩነት 0.027 በመሆኑን ሠንጠረዥ 4.3 ያሳያል። ከዚህም ሌላ የመደበኛ ልይይት ውጤቶቹ ተቀራራቢ በመሆናቸው የሁለቱም ቡድኖች የማንበብ ተነሳሽነት ከየአማካዮቻቸው ያላቸው ርቀት ተቀራራቢ መሆኑን ያመለክታል።

ይሁን እንጂ የአማካይ ውጤቶቻቸውን በማየት ብቻ በመካከላቸው ስላለው የማንበብ ተነሳሽነት ልዩነት በእርግጠኝነት መናገር ያስቸግራል።

የቡድኖቹ የአማካይ ውጤቶች የልይይት መጠን ተቀራራቢ መሆኑ ከታወቀ በኋላ ልዩነታቸውን በስታቲስቲክስ ስሌት ማረጋገጥ ተገቢ ስለሆነ በሁለቱ አማካይ ውጤቶች መካከል ጉልህ ልዩነት መኖር አለመኖሩን ለማወቅ መረጃው በባዕድ ናሙና ቲ-ቴስት ፍተሻ ተሰልቶ፣ ውጤቱ ($t(98) = -4.01$ ፣ $P = 0.689$) ሆኗል፤ ይህም በቅድመትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት አንጻር በሁለቱ ቡድኖች አማካኖች መካከል በስታቲስቲክስ ጉልህ ልዩነት አለመኖሩን ያሳያል።

ሁለቱ ቡድኖች በቅድመትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት የጎላ ልዩነት አለመኖሩ ከታወቀ በኋላ የሙከራ ቡድኑ ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃትን እየተጠቀመ ፣ የቁጥጥር ቡድኑ ደግሞ ያለ ብልሃቱ በተለመደው መንገድ ማንበብን ሲማሩ ቆይተው በድጋሜ ድህረትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት መለኪያ መጠይቁን ሞልተዋል። ቡድኖች በድህረትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት መለኪያ መጠይቁ ያስመዘገቡት ውጤትም በሠንጠረዥ 4.4 ተነጻጽሮ ቀርቧል።

ሠንጠረዥ 4.4

የቡድኖቹ ድህረትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት አማካይ ንጽጽር በባዕድ ናሙና ቲ-ቴስት

ቡድን	ናሙና	አማካይ (M)	መደበኛ ልይይት (SD)	የቲ-ዋጋ (t)	የነፃነት ደረጃ (df)	ጉልህነት (በባለሁለት ጫፍ) Sig. (2-tailed)
ሙከራ	50	4.41	.248	4.452	98	.000
ቁጥጥር	50	4.16	.319			

በድህረትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት መለኪያ መጠይቁ ውጤት መሰረት የሙከራ ቡድኑ አማካይ ውጤት ከቁጥጥር ቡድኑ አማካይ ውጤት በ0.25 ብልጫ እንዳለው በሠንጠረዥ 4.4 የቀረበው መረጃ ያሳያል። የመደበኛ ልይይቶች ውጤቶቻቸው ግን ተቀራራቢነት ይታይባቸዋል። ይህም በሁለቱም ቡድኖች የተመዘገቡት የማንበብ ተነሳሽነት ውጤቶች ከየአማካያቸው የተመሳሳይ ርቀት ስርጭት እንዳላቸው ያሳያል። ሆኖም የአማካይ

ውጤቶቻቸውን በማየት ብቻ በመካከላቸው ስላለው የማንበብ ተነሳሽነት ልዩነት በትክክል መናገር ያስቸግራል።

በማስከተልም ልዩነታቸውን በስታትስቲክስ ስሌት ማረጋገጥ ተገቢ ስለሆነ በሁለቱ አማካይ ውጤቶች መካከል ጉልህ ልዩነት መኖር አለመኖሩን ለማወቅ መረጃው በባዕድ ናሙና ቲ-ቴስት ፍተሻ ተሰልቶ፣ ውጤቱ ($t(98) = 4.452$; $P = 0.000$) ሆኗል፤ ይህም በቡድኖቹ ድህረትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት መካከል በስታትስቲክስ ጉልህ ልዩነት እንዳለ አመለካከቷል።

4.2 የጥናቱ ውጤት ማብራሪያ

የዚህ ጥናት ትኩረት የጥናቱን ሁለት ዓላማዎች መፈተሽ ነበር። ዓላማዎቹን ለመፈተሽም በአንብቦ የመረዳት ፈተናዎችና በማንበብ ተነሳሽነት መለኪያ የጽሑፍ መጠይቅ የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች መረጃዎቹ በቅድመትምህርትና በድህረትምህርት ተሰብስበው በአማካይ ውጤት፣ በመደበኛ ልይይት እና በባዕድ ናሙና ቲ-ቴስት ተሰልተው ተተንትኑዋል።

የመጀመሪያው የጥናቱ ዓላማም “ዋና ሃሳብ የመለየት ብልሃት የተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታ በማጎልበት ረገድ ያለውን ሚና መመርመር” የሚል ነበር፤ ዓላማውንም ለመፈተሽ መረጃው ገላጭ ስታትስቲክስ በሆነው በአማካይ ውጤት እና ድምዳሜያዊ ስታትስቲክስ በሆነው በባዕድ ናሙና ቲ-ቴስት ተሰልቶ ተተንትኗል።

መረጃው ተተንትኖ የተገኘው ውጤት እንዳመለከተውም ዋና ሃሳብ የመለየት ብልሃትን መሰረት አድረገው ማንበብን የተማሩት የሙከራው ቡድን ተማሪዎች ድህረትምህርት አንብቦ የመረዳት ችሎታ አማካይ ውጤት በተለመደው የማንበብ ትምህርት አቀራረብ ከተማሩት የቁጥጥሩ ቡድን ተማሪዎች ድህረትምህርት አንብቦ የመረዳት አማካይ ውጤት በልጦ ልዩነቱም ጉልህ መሆኑ (ሠንጠረዥ 4.2) ተረጋግጧል። በመሆኑም ዋና ሀሳብን የመለየት ብልሃት አፋቸውን በሽናሽኛ ቋንቋ የፈቱ የዘጠነኛ ክፍል ተማሪዎችን በአማርኛ ቋንቋ አንብቦ የመረዳት ችሎታ ለማጎልበት ያለው ተጽዕኖ ጉልህ እንደሆነ ለመረዳት ተችሏል።

ይህ ውጤትም ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃትን መሰረት ያደረገ የአንብቦ መረዳት ትምህርት ከተለመደው የማንበብ ትምህርት አቀራረብ በተሻለ ወይም በላቀ ሁኔታ በሽናሽኛ አፈፈት ተማሪዎችን በአማርኛ ቋንቋ አንብቦ የመረዳትን ችሎታ ለማጎልበት የሚረዳ ብልሃት

መሆኑን አሳይቷል። ከዚህም መገንዘብ የሚቻለው ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃትን መማር የተማሪዎችን የብልሃቱን አጠቃቀም ግንዛቤ በማስፋት አንብቦ የመረዳትን ችሎታ ለማሻሻል ጉልህ ሚና ያለው መሆኑን ነው።

ይህ ውጤትም Jung, D. W. (2012) እና Jung, Y.S. (2002) ባካሄዷቸው ጥናቶች ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃትን መማር የተማሪዎችን የአንብቦ መረዳት ችሎታ እንዳጎለበት ካሳባቸው ግኝቶች ጋር ተደጋጋፊ ሆኖ ተገኝቷል። ይሁን እንጂ Jung, D. W. (2012) እና Jung, Y.S. (2002) ጥናቶች ዋና ሀሳብን የመለየት ብልሃትን ሌሎች ብልሃቶች (የአእምሮ ጨመቃ፣ እንደገና ማዋቀር፣ ገረፍታ፣ ቅኝት፣ እንደገና ማንበብ፣ ማቅለም፣ መመስጠር፣ መተንተን፣ ማጠቃለል፣ ማዋሃድ፣ መመደብ እና መገመት) ጋር አቀናጅተው በማቅረብ የተገኙ ውጤቶች በመሆናቸው ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃትን ብቸኛ ተጽዕኖ እንደማያማለክቱ ልብ ማለት ይገባል።

ከዚህም በተጨማሪ የዚህ ጥናት ውጤት የSeok (2007) እና የPark & Lee (2011) ጥናቶች ዋና ሀሳብን የመለየት ብልሃት በእንግሊዝኛ ቋንቋ የማስተማር አውድ ውስጥ የተማሪዎችን የአንብቦ መረዳት ችሎታ እንዳሻሻለ ካሳዩባቸው ግኝቶች ጋርም ተደጋጋፊነት አሳይቷል። ሆኖም የSeok (2007) ጥናት ዝቅተኛ የእንግሊዝኛ ብቃት ደረጃ ያላቸውን ተማሪዎች ብቻ የአንብቦ መረዳት ችሎታ ውጤታማ እንደሚያደርግ ፣ የPark & Lee (2011) ጥናት ከፍተኛ የእንግሊዝኛ ቋንቋ ችሎታ ያላቸውን ተማሪዎች ብቻ የአንብቦ መረዳት ችሎታ እንዳሻሻለ ያሳዩባቸው ግኝቶች ሲሆኑ ይህ ጥናት ግን ሁሉም አይነት ደረጃ (ዝቅተኛ፣ መካከለኛና ከፍተኛ) ያላቸውን የጥናት ተሳታፊዎች አካትቶ በመተግበር የተገኘ ውጤት መሆኑን ግምት ውስጥ ማስገባት ያስፈልጋል።

ከእነዚህ በተቃራኒ የዚህ ጥናት ውጤት በCho, W. H. (2003) ፣ Cho E.J. (2003) እና Lee, K. R. (2010) ጥናቶች ዋና ሀሳቦችን የመለየት ብልሃት በአንብቦ መረዳት ችሎታ ላይ የተለየ ሚና እንደሌለው ያሳዩባቸውን ግኝቶች የሚቃረን ሆኖ ተገኝቷል። ምናልባትም ለዚህ ተቃርኖ አንዱ ምክንያት የCho, W. H. (2003) ፣ Cho E.J. (2003) እና Lee, K. R. (2010) ጥናቶች ዋና ሀሳብን የመለየት ብልሃትን ራሱን አስችሎ በመተግበር ተጽዕኖውን ከመመርመር ይልቅ ከሌሎች ብልሃቶች (ከገረፍታ፣ ከቅኝት፣ ከመገመት፣ ከመተንበይ፣ ምስል ከመፍጠር፣ ከማጠቃለል፣ ከመመስጠር፣ አደረጃጀትን ከመፈለግ፣ ከሀሳብ ማደራጃ ቢጋር እና ከመመደብ) ጋር በማቀናጀት የተገበሩት በመሆኑ ከብልሃቶቹ መብዛትና መደራረብ አኳያ ተማሪዎቹ በቂ የልምምድ ጊዜ በማጣታቸው የተነሳ ሳይሆን አይቀርም።

ሁለተኛው የጥናቱ ዓላማ “ ዋና ሃሳብ የመለየት ብልሃት የተማሪዎችን የማንበብ ተነሳሽነት ማሻሻል አለማሻሻሉን መመርመር” የሚል ነበር፤ ዓላማውንም ለመፈተሽ መረጃው ገላጭ ስታትስቲክስ በሆነው በአማካይ ውጤት እና ድምዳሜያዊ ስታትስቲክስ በሆነው በባዕድ ናሙና ቴ-ቴስት ተሰልቶ ተተንትኗል።

መረጃው ተተንትኖ የተገኘው ውጤት እንዳሳየውም ዋና ሃሳብ የመለየት ብልሃትን መሰረት አድርገው ማንበብን የተማሩት የሙከራው ቡድን ተማሪዎች ድህረት-ምህርት የማንበብ ተነሳሽነት አማካይ ውጤት በተለመደው የማንበብ ትምህርት አቀራረብ ከተማሩት የቁጥጥሩ ቡድን ተማሪዎች ድህረት-ምህርት የማንበብ ተነሳሽነት አማካይ ውጤት በልጦ ልዩነቱም ጉልህ መሆኑ (ሠንጠረዥ 4.4) ተረጋግጧል። በመሆኑም ዋና ሀሳብን የመለየት ብልሃት አፋቸውን በሽናሽኛ ቋንቋ የፈቱ የዘጠነኛ ክፍል ተማሪዎችን በአማርኛ ቋንቋ የማንበብ ተነሳሽነት ለማሳልበት ያለው ተጽዕኖ ጉልህ እንደሆነ ለመረዳት ተችሏል።

ይህ ውጤትም ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃትን መሰረት ያደረገ የአንብቦ መረዳት ትምህርት ከተለመደው ብልሃት አልባ የማንበብ ትምህርት አቀራረብ በተሻለ ወይም በላቀ ሁኔታ በሽናሽኛ አፈፈት ተማሪዎችን በአማርኛ ቋንቋ የማንበብ ተነሳሽነት ለማሳደግ የሚረዳ ብልሃት መሆኑን አሳይቷል። ከዚህም መረዳት የሚቻለው ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃትን መማር የተማሪዎችን የብልሃቱን አጠቃቀም ግንዛቤ በማስፋት የማንበብ ተነሳሽነታቸውን ለማሻሻል ጉልህ ሚና ያለው መሆኑን ነው።

ይህ የውጤት ልዩነትም ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃትን መሰረት ያደረገ የአንብቦ መረዳት ትምህርት ከተለመደው ብልሃት አልባ የማንበብ ትምህርት አቀራረብ በተለየ ሁኔታ የማንበብን ተነሳሽነት ለማሻሻል የሚረዳ ብልሃት መሆኑን ያመለክተ ነው ማለት ይቻላል።

ይህ የጥናት ውጤትም በWigfield & Eccles (2000) የተጠባቂነት-ዋጋ ንድፈሃሳብ (expectancy-value theory) ፣ በRyan & Deci (2002) የራስን እድል በራስ የመወሰን ንድፈሃሳብ (self-determination theory) ፣ በBandura (1997) ግለብቃት እምነት ንድፈሃሳብ (self-efficacy theory) እና በScribner & Cole (1981) የተግባር ንድፈሃሳብ (activity theory) በብልሃት ትምህርት የታቀዱ አካባቢ ድጋፎች የተነሳሽነት ረቂቃንን (motivational construct) ለማዳበር እንደሚያግዙ ያቀረቧቸውን ምክረሃሳቦች የሚያጠናክር ሆኖ ተገኝቷል። እንዲሁም በRuddell & Spieker (1985) መስተጋብራዊ ሞዴል (interactive model) እንደ ፍላጎቶች፣ አመለካከቶች እና ዋጋ መስጠት ያሉ ተጽዕኖ ፈጣሪ ሁኔታዎች አንባቢዎችን ግብ እንዲኖራቸው እና ትኩረታቸው ከፍ እንድል በማድረግ የማንበብ ተነሳሽነት

ሊያሳድርባቸው እንደሚችል የተሰነዘረው ሀሳብ ጋር የሚጣጣም ይመስላል። በተጨማሪም የMathewson (1994) የማንበብ ስሜታዊ ሞዴል (affective model) በተለይ ተነሳሽነት በአንባቢዎች የማንበብ ውሳኔ ላይ ተጽዕኖ በማሳደር በትኩረትና በመረዳት ሃይቶች ብሎም በማስታወስ፣ በማሰላሰልና በንባብ አተገባበር ላይ ተጽዕኖ የሚያስከትል መሆኑን በመግለጽ በብልሃት በታገዘ ትምህርት ሊሻሻል እንደሚችል የጠቆሙት ሀሳብ ጋር ተደጋጋፊነት አሳይቷል።

ከዚህም ሌላ በብልሃት ትምህርት በመምህራንና በተማሪዎች ብሎም በተማሪዎች ርስበርስ የሚደረግ መደጋገፍ የተማሪዎች የማንበብ ተነሳሽነትና ተሳትፎ ላይ ተጽዕኖ እንደሚያሳድር Guthrie & Klauda (2014) በጥናታቸው የሰነዘሩትን ሀሳብ የሚያጠናክር ሆኖ ተገኝቷል። Matsumoto, Hiromori, & Nakayama (2013) በጃፓን በኮሌጅ ተማሪዎች ላይ ዋና ሃሳቦች የመለየት ብልሃትን ከመመስጠር፣ ሀሳቦችን ከማደራጀትና ከማጠቃለል ብልሃቶች ጋር አጣምረው በመተግበር በአንብቦ መረዳት ውጤታቸው ብሎም በተነሳሽነታቸው ላይ ያለውን ተጽዕኖ በመረመሩበት ጥናት የብልሃት ትምህርት ከተማሪዎች የማንበብ ብልሃቶች ውጤታማ አጠቃቀም ጋር አዎንታዊ ተዛምዶ በማሳየት በራስ የመነሳሳት ስሜታቸውን እንዳሻሻለው ካሳየበት ውጤት ጋር የሚደጋገፍ ሆኗል።

ምዕራፍ አምስት፣ ማጠቃለያ፣ መደምደሚያና የመፍትሄ ሃሳቦች

5.1 ማጠቃለያ

ይህ ጥናት ዋና ሃሳብ የመለየት ብልሃት በተማሪዎች የአንብቦ መረዳት ችሎታ እና የማንበብ ተነሳሽነት ላይ ተጽዕኖ ያለው መሆን አለመሆኑን ለመመርመር የተካሄደ ነበር። ለዚህ ዓላማ መሳካትም በጥናቱ እንዲመለሱ የቀረቡት ጥያቄዎች የሚከተሉት ነበሩ፤

1. ዋና ሃሳብ የመለየት ብልሃት የተማሪዎችን የአንብቦ የመረዳት ችሎታ ያጎለብታል?
2. ዋና ሃሳብ የመለየት ብልሃት የተማሪዎችን የማንበብ ተነሳሽነት ያሻሽላል?

እነዚህን የምርምሩን መሠረታዊ ጥያቄዎች ለመመለስም ጥናቱ በሚከተለው መንገድ ተከናውኗል።

የጥናቱ መጠናዊ የምርምር አይነትን ብሎም ቅድመና ድህረ ትምህርት ፍተና ባለ ሁለት ቡድን ፍትነት መሰል (Quasi experimental pre-test and posttest research design with in to groups) የምርምር ንድፍ ተከትሏል።

በዚህ መሠረትም ጥናቱን ለማከናወን በቤኒሻንጉል ጉምዝ ክልል በመተከል ዞን በዳንጉር ወረዳ በሚገኘው ማንበብ ክፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በአመቺ የንሞና (convenience sampling) ዘዴ ተመርጧል። በተመረጠው ማንበብ ክፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ውስጥ በሽናሽኛ ቋንቋ አፈፈት በሆነው በ2014 ዓ.ም ትምህርት ዘመን 9ኛ ክፍል ተመዝግበው በመማር ላይ ከሚገኙባቸው ስምንት የመማሪያ ክፍሎች የሁለት ክፍል ማለትም የ9ኛB እና የ9ኛD ክፍል ተማሪዎች በቀላል የእጣ ናሙና ዘዴ ተመርጠዋል።

ለጥናቱ የመረጃ መሰብሰቢያነት የአንብቦ መረዳት ፈተናዎች እና የማንበብ ተነሳሽነት መለኪያ የጽሑፍ መጠይቅ ተግባራዊ ሆነዋል። የአንብቦ መረዳት ፈተናዎቹ በአጥኝዋ ከተዘጋጁ በኋላ፣ የማንበብ ተነሳሽነት የጽሑፍ መጠይቁ ደግሞ ለተመሳሳይ ጥናት ስራ ላይ የዋለውን በመፈለግ በቋንቋ መምህራን፣ በአጥኝዋ አማካሪ እና በስነልቦና ባለሙያዎች ተገቢነታቸው ተፈትሏል። ከዋናው ጥናት በፊትም በቅድመ ፍተሻ ጥናት (pilot study) በክሮንባክ አልፋ ቀመር የአስተማማኝነት ፍተሻ ተደርጎባቸዋል። የባለሙያዎቹን አስተያየትና የአስተማማኝነት ፍተሻውን ተከትሎም ለዋናው ጥናት ከመዋላቸው በፊት በድጋሜ ማሻሻያ ተደርጎባቸዋል።

ከዚያም በእጣ የተለዩት የሁለቱም መማሪያ ክፍሎች 100 ተማሪዎች ቅድመትምህርት አንብቦ የመረዳት ፈተናውን ተፈትነውና የማንበብ ተነሳሽነት የጽሑፍ መጠይቁን ሞልተው የተገኙት አማካይ ውጤቶች በባዕድ ናሙና ቲ-ቴስት ተሰልተው በሁለቱ ቡድኖች መካከል በአንብቦ መረዳት ችሎታም ሆነ በማንበብ ተነሳሽነት አኳያ ጉልህ ልዩነት አለመኖሩ ተረጋግጧል፤ ለሁለቱ መማሪያ ክፍሎች በድጋሜ በእጣ ናሙና የሙከራ ቡድኑና የቁጥጥር ቡድኑ ተለይተዋል።

ከዚያም የሙከራ ቡድኑ ከመደበኛው የዘጠነኛ ክፍል የአማርኛ መማሪያ መጽሐፍ በተወሰዱ ምንባቦች አማካኝነት አራት ክፍሎች ያሉት የማስተማር ቅደምተከተል በመከተል ማለትም (ሀ) ዳራ ፍተሻ (ለ) ዋናውን ሃሳብ ብልሃት ማስተማር፤ (ሐ) የዋና ሃሳብ ብልሃትን መለማመድ እና (መ) የድህረ ልምምድ የፍተሻ ተግባር መስጠት እና የብልሃት አጠቃቀምን ማጠቃለልን በማካተት የተደራጁ ልዩ ልዩ ደረጃዎች ባሏቸው አደረጃጀቶች መሰረት ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃትን ለማስተማር በአጥኝዋ ተዘጋጅቶ በልዩ ልዩ ባለሙያዎች ተገምግሞ በቀረበው ማስተማሪያ ለ8 ሳምንታት፤ በሳምንት ለሁለት ክፍለጊዜያት አንብቦ መረዳትን ተለማምደዋል። የቁጥጥር ቡድኑ ተሳታፊዎችም በመደበኛው ፕሮግራም የዘጠነኛ ክፍሎችን ለማስተማር የቀረበው መማሪያ መጽሐፍ ውስጥ ያሉት ምንባቦች ከነመልመጃዎቻቸው እንዳሉ ተወስደው ለማስተማሪያነት የዋለ ሲሆን ዋና ሀሳብን የመለየት ብልሃትም ሆነ ብልሃቱን ለማለማመድ የሚታለፍባቸው አራቱ ዋና ዋና ክፍሎችም ሆኑ በውስጣቸው ያሉ ልዩ ልዩ ደረጃዎችን ባላካተተ መንገድ በተለመደው አቀራረብ ለ8 ሳምንታት፤ በሳምንት ለሁለት ክፍለጊዜያት አንብቦ መረዳትን ተለማምደዋል።

ሙከራው እንደተጠናቀቀም ሁለቱም ቡድኖች ድህረትምህርት አንብቦ የመረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተና ተፈትነዋል፤ የማንበብ ተነሳሽነት መለኪያ የጽሑፍ መጠይቁን በድጋሜ እንድሞሉ ተደርጓል። ከነዚህ የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች የተሰበሰቡት መረጃዎች አማካይ ውጤቶቻቸው ተሰልተው ጉልህ በቡድኖቹ መካከል ጉልህ ልዩነት መኖር አለመኖሩን ለማረጋገጥ በባዕድ ናሙና ቲ-ቴስት ተሰልተው ተተንትነዋል።

በውጤት ትንተናው መሰረትም ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃትን መሰረት አድርገው ማንበብን የተማሩት የሙከራው ቡድን ተማሪዎች አንብቦ የመረዳት ችሎታ አማካይ ውጤት ያለብልሃቱ በተለመደው የማንበብ አቀራረብ ከተማሩት የቁጥጥሩ ቡድን ተማሪዎች አንብቦ የመረዳት ችሎታ አማካይ ውጤት ጉልህ የሆነ ልዩነት ማሳየቱ ተረጋግጧል። ከዚህም ሌላ ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃትን መሰረት አድርገው ማንበብን የተማሩት የሙከራ ቡድኑ ተማሪዎች የማንበብ ተነሳሽነት አማካይ ውጤት ያለብልሃቱ በተለመደው የማንበብ አቀራረብ

ከተማሩት የቁጥጥር ቡድኑ ተማሪዎች የማንበብ ተነሳሽነት አማካይ ውጤት ጉልህ የሆነ ልዩነት መኖሩ ታውቋል።

በአጠቃላይ የጥናቱ ግኝት ዋና ሃሳብ የመለየት ብልሃት የተማሪዎችን የአንብቦ መረዳት ችሎታ እና የማንበብ ተነሳሽነት ለማሻሻል በብልሃቱ ላይ ትኩረት ከማያደርገው ከተለመደው የማንበብ ትምህርት አቀራረብ በተለየ ሁኔታ ከፍተኛ አስተዋጽኦ ያለው መሆኑን አሳይቷል። በዚህ ግኝት መነሻም ቀጥሎ መደምደሚያዎች እና አስተያየቶች ቀርበዋል።

5.2 መደምደሚያ

ተማሪዎች በተለይም የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች የአንብቦ መረዳትም ሆነ የማንበብ ተነሳሽነት ችግሮች እንዳሉባቸውና ለዚህም አንዱ ምክንያት የዋና ሀሳብ መለየት ብልሃት አጠቃቀም ልምድ አለመኖር መሆኑ በጥናቱ ዳራ፣ መነሻ ችግር እና በክለሳ ድርሳናቱ ክፍሎች ተመላክቷል። በመሆኑም በአማርኛ ቋንቋ የመማር ማስተማር አውድ ውስጥ የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች ሰፊና ረጅም ጽሁፎችን ሲያነቡ የሚደርስባቸውን ከመጠን ያለፈ የመረጃ መጫን ለመከላከል ጠቃሚ መረጃዎችን ጠቃሚ ካልሆኑት የሚለዩበትን እና የጽሁፎቹን አጠቃላይ መልዕክት እንዳይረሳ ለማድረግ አስፈላጊ የሆኑ ዋና ዋና ሃሳቦችን መምረጥ እና አላማቸውን ለመወሰን አስፈላጊ የሆነውን ዋና ሀሳብን የመለየት ብልሃትን መሰረት አድርገው ማንበብን መማራቸው የአንብቦ መረዳት ችሎታቸውንም ሆነ የማንበብ ተነሳሽነታቸውን በማሻሻል አኳያ ተጨባጭ ለውጥ ለማምጣት እንደሚያስችል የዚህ ጥናት ግኝቶች ፍንጭ ሰጥተዋል።

በመሆኑም የጥናቱን ውጤት ትንተናና ማብራሪያ መሰረት በማድረግ ከሚከተሉት መደምደሚያዎች ላይ ተደርሷል።

- 1 የሙከራው ቡድን ተማሪዎች ዋና ሀሳብን የመለየት ብልሃትን መሰረት አድርገው ማንበብን ከተማሩ በኋላ የአማርኛ ጽሁፎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታቸው ብልሃቱን ባላካተተው በተለመደው የማንበብ አቀራረብ ከተማሩት ከቁጥጥሩ ቡድን ተማሪዎች የአንብቦ የመረዳት ችሎታ በላቀ ሁኔታ ጨምሮ ታይቷል። ለዚህም ምክንያቱ ዋና ሀሳብን የመለየት ብልሃት በሽናሽኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎችን በአማርኛ ቋንቋ አንብቦ የመረዳት ችሎታ ለማጎልበት የላቀ ድርሻ ያለው በመሆኑ ነው።

2.የሙከራው ቡድን ተማሪዎች ዋና ሀሳብን የመለየት ብልሃትን መሰረት አድርገው የማንበብን ከተማሩ በኋላ የማንበብ ተነሳሽነታቸው ብልሃቱን ባላካተተው በተለመደው የማንበብ አቀራረብ ከተማሩት ከቁጥጥሩ ቡድን ተማሪዎች የማንበብ ተነሳሽነት በበለጠ ሁኔታ ተሻሽሎ ታይቷል። ለዚህም ምክንያቱ ዋና ሀሳብን የመለየት ብልሃት በሽናሽኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎችን በአማርኛ ቋንቋ የማንበብ ተነሳሽነት ለማጎልበት የላቀ ድርሻ ያለው በመሆኑ ነው።

በአጠቃላይ ዋና ሀሳብን የመለየት ብልሃትን መሰረት አድርገው ማንበብን መማር ከሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች የአንብቦ መረዳት ችሎታም ሆነ የማንበብ ተነሳሽነት ጋር ጥብቅ ትስስር ያለው መሆኑን ስለሚያመለክት ማንበብን ለመማር ተግባር ላይ ቢውልና በስፋት ቢሰራበት መልካም ነው የሚል አንድምታን ያሳያል።

5.3 የመፍትሄ ሃሳቦች

ከዚህ ጥናት በተገኙ ውጤቶችና የውጤት ማብራሪያዎች መነሻ መሰረታዊ ጥያቄዎቹ መልስ አግኝተው እና ዓላማዎቹ ተፈትሸው የተደረሰባቸውን መደምደሚያዎች መሰረት በማድረግ የሚከተሉት የመፍትሄ ሃሳቦች ተሰንዝረዋል።

1.የአማርኛ ቋንቋ መምህራን በማንበብ ክህል ትምህርት አቀራረባቸው ውስጥ ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃትን እንደ አንድ አማራጭ የማቅረቢያ መንገድ በመተግበር የተማሪዎቻቸውን የአንብቦ መረዳት ድክመት እና የማንበብ ተነሳሽነት ማጣት በተወሰነ ደረጃ የሚቀርፉበትን ሁኔታ ቢፈጥሩ፤ ለዚህም ይረዳ ዘንድ አጥኝቶ የዚህን ጥናት ውጤት ከትምህርት ቤቷ ጀምሮ ለዳንጉር ወረዳ ትምህርት ጽህፈት ቤት በማሳወቅ የስልጠና መርሃግብር እንዲመቻችላት በመጠየቅ ለመምህራኑ ስለብልሃቱ አተገባበር ግንዛቤ የመፍጠር ስራ መስራት ይጠበቅባታል።

2.በጥናቱ ዋና ሀሳብን የመለየት ብልሃት የተማሪዎችን የአንብቦ መረዳት ችሎታና የማንበብ ተነሳሽነት ለማሳደግ ጉልህ ሚና ያለው በመሆኑ የዘጠነኛ ክፍል የአማርኛ ቋንቋ መማሪያና ማስተማሪያ መጻሕፍትን አዘጋጆች ብልሃቱን እንደ አንድ የተማሪዎች የአንብቦ መረዳት መልመጃ አካል አድርገው ቢያዘጋጁ፤ ለዚህም ይረዳ ዘንድ የዚህ ጥናት ውጤትና በጥናቱ ለማስተማሪያነት የዋለው ማንኛውም ቅጅ በአጥኝቶ በኩል ለክልሉ ትምህርት ቢሮ የቋንቋ ስርዓተ-ትምህርት ቡድን ተደራሽ የሚሆንበት መንገድ ይፈጠራል።

3.የዚህ ጥናት ውጤት ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃትን መሰረት አድርጎ ማንበብን መማር በአንድ የክፍል ደረጃ፣ በሁለት የመማሪያ ክፍሎች ተማሪዎች ፣ በስምንት ሳምንታት ብቻ ተተግብሮ የተገኘ ከመሆኑ አኳያ ውስንነት ስላለው ሌሎች ተመራማሪዎች በሌሎች የክፍል ደረጃዎች፣ በርከት ባሉ ተማሪዎች፣ በአንጻራዊነት ረዘም ባለ የጊዜ ሽፋን፣ ብሎም ከሽናሽኛ ቋንቋ አፈፈት ተማሪዎች ውጭ ባሉ አማርኛን በሁለተኛ ቋንቋነት በሚማሩ ተማሪዎች ላይ ተመሳሳይ የአጠናን ዘዴን ተከትለው ተጨማሪ ጥናት ቢያደርጉ ብልሃቱ በማንበብ ትምህርት ውስጥ ከተማሪዎች የአንብቦ መረዳት ችሎታ መቀነስ እና የማንበብ ተነሳሽነት መዳከም አኳያ እየታዩ ያሉ ተግዳሮቶችን ከመቅረፍ አኳያ ያለውን ሚና በጥልቀት ለማወቅ ያግዛል።

የዋቢዎች ዝርዝር

መሳፍንት ባይብል። (2005) ። “በአዲስ ዘመን ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት-ቤት ዘመናዊ ክፍል ተማሪዎች አዕምሯዊ የመማር ብልሃት) አንብቦ መረዳትን በማጎለበት ረገድ ያለው ሚና።” ያልታተመ የሁለተኛ ዲግሪ ማሟያ ጥናት፣ ባህርዳር ዩኒቨርሲቲ፣ ባህርዳር።

አስቴር አስራት።(2010) የቤተሰብ ዳራ አንብቦ የመረዳት ችሎታን የመተንበይ ድርሻ በአምስተኛ እና በሰባተኛ ክፍል ተተኪነት(ለዶክትሬት ዲግሪ ሚሟያ ጥናት) አዲስ አበባ፣ዩኒቨርሲቲ አዲስ አበባ።

እሱባለው ወልዴ ገብርኤል። (2010) ። “የማንበብ ብልሃትን በግልፅ ማስተማር አንብቦ የመረዳት ውጤትን ለማጎልበት እና ለማንበብ ብልሃት ሽግግር ያለው አስተዋፆ።” ያልታተመ የዶክትሬት ዲግሪ ማሟያ ጥናት፣ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፣አዲስ አበባ።

እንድሪስ አባይ። (2009) ። “በቴክኖሎጂ ውቅር ብልሃቶች በመማር ማንበብን መማር በተማሪዎች የአንብቦ መረዳት ችሎታ ላይ ያለው ተጽዕኖ።” ያልታተመ የዶክትሬት ዲግሪ ማሟያ ጥናት፣ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፣ አዲስ አበባ።

ግንቢቱ ድበኩሉ። (2010) ። “ልዕለ ግንዛቤ የማንበብ ብልሃቶች አጠቃቀም ከማንበብ አመለካከትና ከአንብቦ መረዳት ችሎታ ጋር ያላቸው ተዛምዶ፣በቆላድባ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ዘመናዊ ክፍል ተማሪዎች።” ያልታተመ ሁለተኛ ዲግሪ ማሟያ ጥናት፣ ጎንደር ዩኒቨርሲቲ፣ ጎንደር።

ዘውዱ መብሬ።(2008)ሚና ለዋጭ ዘዴ(Reciprocal Teaching) «የአማርኛ አፈፈት ተማሪዎችን አንብቦ የመረዳት ችሎታና የማንበብ ተነሳሽነት ለማሳደግ የሚኖረው አስተዋፅዖ ፣በሰባተኛ ክፍል ተማሪዎች ተተኪነት»(ለዶክትሬት ዲግሪ ሚሟያ የቀረበ ጥናት) አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፣አዲስ አበባ።

Aghaie, R., & Zhang, L. J. (2012). Effects of explicit instruction in cognitive and metacognitive reading strategies on Iranian EFL students' reading performance and strategy transfer. *Instructional Science*, 40(6), 1063–1081.

Anderson, N. J. (1991). Individual differences in strategy use in second language reading and testing. *The Modern Language Journal*, 75(4), 460–472.

- Anderson, N. J. (2005). L2 learning strategies. In E. Hinkel (Ed.), *Handbook of research in second language teaching and learning* (pp. 757-771). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Bae, E. S., & Maeng, U. K. (2012). L2 learning strategy use of Korean elementary and middle school students and its correlation with their L1 reading. *Modern English Education*, 13(4), 293-313.
- Baker, L., & Brown, A. L. (1984). Metacognitive skills and reading. In P. D. Pearson, R. Barr, M. L. Kamil, & P. Mosenthal (Eds.), *Handbook of reading research* (pp. 353–394). New York, NY: Longman.
- Bimmel, P. E., Van den Bergh, H., & Oostdam, R. J. (2001). Effects of strategy training on reading comprehension in first and foreign language. *European Journal of Psychology of Education*, 16, 509-529.
- Block, C.C.(1997). *Teaching the Language Arts: Expanding Thinking through Student centered Instruction*. Boston: Allyn& Bacon
- Brown, H. D. (1994). *Principles of language learning and teaching*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall Regents.
- Carrell, P. L., Gajdusek, L., & Wise, T. (1998). Metacognition and EFL/ESL reading. *Instructional Science*, 26(1 & 2), 97–112.
- Cha, K. A., & Lee, E. Y. (2013). A study of elementary school students' reading comprehension development through KWL reading strategy instruction. *Primary English Education*, 19(1), 241-269.
- Chamot, A.U. & Kupper, L.(1989). Learning strategies in foreign language instruction. *Foreign Language Annals*, 22, 13-24.
- Chamot, A.U. & O'Malley, J.M.(1994). Language learner and learning strategies. In: Ellis, N.C. (Ed.), *Implicit and Explicit Learning of Languages* (pp. 371-392). London: Academic Press.
- Cho, E. J. (2003). Effects of the internet-based reading activities on Korean high school students' English reading comprehension. Unpublished master's thesis. Ewha Woman's University, Seoul.

- Cho, W. H. (2003). A study of English learning strategies for elementary school students. Unpublished doctoral dissertation. Hoseo University, Cheonan.
- Choi, N. I. (2013). The effect of reading strategy instruction on private elementary school students' English reading abilities in extensive reading of various genres. Unpublished master's thesis. Hankuk University of Foreign Studies, Seoul.
- Douglas, K. M., & Albro, E. R. (2014). The progress and promise of the reading for understanding research initiative. *Educational Psychology Review*, 26(3), 341-355. doi:10.1007/s10648-014-9278-y
- Durkin, D. (1993). *Teaching them to read*. Des Moines, IA: Allyn and Bacon.
- Ellis, R. (1994). *The Study of Second Language Acquisition*. Oxford: Oxford University Press.
- Erler, L., & Finkbeiner, C. (2007). A review of reading strategies: Focus on the impact of first language. In A. D. Cohen & E. Macaro (Eds.), *Language learner strategies: Thirty years of research and practice* (pp. 187–206). Oxford, UK: Oxford University Press.
- Grabe, W. (2006). Areas of research that influence L2 reading. In E. Usóo-Juan & A. Martínez-Flor (Eds.), *Current trends in the development and teaching of the four skills* (pp. 279-302). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Grabe, W. (2009). *Reading in a second language: Moving from theory to practice*. New York: Cambridge University Press.
- Grabe, W., & Stoller, F. L. (2011). *Teaching and researching reading* (2nd ed.). New York, NY: Pearson Education
- Hiromori, T., 2004. Motivation and language learning strategies of EFL high school students: a preliminary study through the use of panel data. *JACET Bulletin* 39, 31e41.
- Janzen, J. (2003). Developing strategic readers in elementary school. *Reading Psychology*, 24(1), 25–55.
- Jeon, E. H., & Yamashita, J. (2014). L2 reading comprehension and its correlates: A meta-analysis. *Language Learning*, 64(1), 160-212.

- Jitendra , A. K, Cole , C.L., Hoppes, M.K. & Wilson,B. (1998). Effects of a direct instruction main idea summarization program and self-monitoring on reading comprehension of middle school students with learning disabilities, *Reading & Writing Quarterly: Overcoming Learning Difficulties*, 14 (4), 379-396, DOI: 10.1080/1057356980140403
- Jung, D. W. (2012). The effect of English instructed cognitive strategies on elementary students' reading abilities. Unpublished master's thesis. Chung-Ang University, Seoul.
- Jung, M. A., & Kim, N. H. (2012). Reading strategies in L1 and L2: Comparison of Korean EFL learners` reading strategy use. *Studies in Modern Grammar*, 68, 211-240.
- Jung, Y. S. (2002). Effects of EFL reading strategy instruction integrating technology for Korean university students. *Multimedia-Assisted Language Learning*, 5(1), 32-58
- Khan, T.J., Sani, A.M. & Shaik-Abdullah, S. (2017). Motivation to Read in a Second Language: A Review of Literature. *International Journal of Research in English Education*, 2 (4),41-50. DOI: 10.29252/ijree.2.4.41.
- Kim, H. R., & Kim, Y. M. (2010). Teaching of reading strategies in primary English through the use of children's literature. *Primary English Education*, 16(3), 85-121.
- Kim, Y. M. (2013). The effects of the explicit learning strategy instruction on high school students' listening and reading abilities: The applicability of the CALLA model.Unpublished master's thesis. Ewha Woman's University, Seoul.
- Kong, A. (2006). Connections between L1 and L2 readings: Reading strategies used by four Chinese adult readers. *The Reading Matrix*, 6(2), 19-45.
- Lee, D. E. (2013). A study on the effects of prediction strategy training on reading abilities and attitudes of Korean middle school students. Unpublished master's thesis. Ewha Woman's University, Seoul
- Lee, K. R. (2010). Improving self-efficacy and reading performance through individualized reading strategy instruction. *Modern English Education*, 11(3), 40- 54.
- Lee. E. Y. (2008). Effects of reading strategy instruction on students' achievement. Unpublished master's thesis. Kyung Hee University, Suwol

- Lim, E. H., & Im, B. B. (2011). The effectiveness of students' reading proficiency and metacognitive level by comprehension-monitoring reading strategies training through think-aloud technique. *Modern Studies in English Language & Literature*, 55(2), 203-227.
- Lim, J. H. (2008). The effects of reading and vocabulary strategy use on advanced middle school students' reading comprehension. Unpublished master's thesis. Hankuk University of Foreign Studies, Seoul.
- Maeng, U. (2014). The Effectiveness of Reading Strategy Instruction: A Meta-Analysis. *English Teaching*, 69 (3), 105-127.
- Maeng, U. K. (2010). Reading strategy instruction and reading comprehension of middle school students. *Journal of the English Language and Literature*, 52(2), 95-121.
- Magogwe, J. M., & Oliver, R. (2007). The relationship between language learning strategies, proficiency, age and self-efficacy beliefs: A study of language learners in Botswana. *System*, 35, 338-352.
- Mastropieri, M. A., & Scruggs, T. E. (1997). Best practices in promoting reading comprehension in students with learning disabilities: 1976 to 1996. *Remedial and Special Education*, 18(4), 197-213.
- Mathewson, G. C. (1994). Model of attitude influence upon reading and learning to read. In R.B. Ruddell, M.R. Ruddell, & H. Singer (Eds.), *Theoretical models and processes of reading* (4th ed., pp. 1131-1161). Newark, DE: International Reading Association.
- Matsumoto, H., Hiromori, T., & Nakayama, A. (2013). Toward a tripartite model of L2 reading strategy use, motivations, and learner beliefs. *System*, 41(1), 38-49.
- National Reading Panel (2000). *Report of the National Reading Panel: Teaching children to read: an evidence-based assessment of the scientific research literature on reading and its implications for reading instruction: reports of the subgroups*. Washington, DC: National Institute of Child Health and Human Development, National Institutes of Health
- Norton, D. E. (1997). *The Effective Teaching of Language Arts*. (5th ed.) New Jersey: Prentice Hal, Inc

- O'Malley, J. M., & Chamot, A. U. (1990). *Learning strategies in second language acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Oxford, R. L. (1990). *Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know*. New York: Newbury House Publisher.
- Paris, S. G., Lipson, M. Y., & Wixson, K. K. (1994). Becoming a strategic reader. In R. B. Ruddell, M. R. Ruddell, & H. Singer (Eds.), *Theoretical models and processes of reading* (pp. 788–810). Newark, DE: International Reading Association.
- Park, H. J., & Lee, E. J. (2011). The effects of reading strategy instruction and reading portfolios on English reading proficiency and the attitude of Korean high school students. *English Language Teaching*, 23(3), 127-149.
- Plonsky, L. (2011). The effectiveness of second language strategy instruction: A meta-analysis. *Language Learning*, 61(4), 993-1038
- Qanwal, S., & Karim, S. (2014). Identifying correlation between reading strategies instruction and L2 text comprehension. *Journal of Language Teaching and Research*, 5(5), 1019-1032.
- RAND Reading Study Group. (2002). *Reading for understanding: Toward an R&D program in reading comprehension*. Santa Monica, CA: RAND.
- Ruddell, R. B., & Speaker, R. (1985). The interactive reading process: A model. In Singer, H., & Ruddell, R.B. (Eds.), *Theoretical models and processes of reading* (3rd ed., pp. 751-793). Newark, DE: International Reading Association
- Sani, B.B., Chik, M.N.B., & Nik, H.B.A. (2006). *A study on the relationship between reading motivation and reading strategies used by Uitm students in Dungun, Terengganu*. Universiti Teknologimara, Selangor, Malaysia
- Seok, J. Y. (2007). Study on the persistent effectiveness of reading strategies instruction through reciprocal teaching. *Studies in Foreign Language Education*, 21(1), 35-53.
- Shim, J. H. (2002). A study of English reading strategy training for middle school students at a lower proficiency level. Unpublished master's thesis. Pukyong National University, Busan.

- Shim, M. S. (2006). The effect of affective strategies on elementary school students' listening and reading proficiency. Unpublished master's thesis. Busan National University, Busan.
- Tecanliogulu, L. (2004). Exploring Gender Effect on Adult Foreign Language Learning Strategies. *Issues in Educational Research*, 14 (2), 181-193.
- Wang, Y. H. (2016). Reading strategy use and comprehension performance of more successful and less successful readers: A think-aloud study. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 16 (5), 1789–1813.
- Williams, M. & Burden, R. (1997). *Psychology for Language Teachers: A Social Constructivist Approach*. Cambridge: Cambridge University.
- Yoon, W. J., Won, M. O., & Kang, H. D. (2001). The effects of metacognitive strategy instruction for reading in EFL. *The Journal of English Language Teaching*, 13(2), 203-221.
- Yun, H. M. (2002). Effects of reading strategy training with textual enhanced text on Korean middle school students' reading comprehension abilities and reading strategy uses. Unpublished master's thesis. Ewha Woman's University, Seoul.
- Zhang, L. J., Gu, P. Y., & Hu, G. (2008). A cognitive perspective on Singaporean primary school pupils' use of reading strategies in learning to read in English. *British Journal of Educational Psychology*, 78(2), 245–271.

አባሪዎች

አባሪ 1 የቅድመትምህርት የአንብቦ መረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተና

መመሪያ አንድ፣ ቀጥሎ የቀረበውን ምንባብ ካነበባችሁ በኋላ ከአንድ እስከ ስድስት ለቀረቡት የምርጫ ጥያቄዎች ምንባቡን መሰረት በማድረግ ትክክለኛ መልስ የያዘውን ሆሄ ምረጡ።

የሚፈጀው ሰአት 1:50

የወባ ትንኝ

የወባ ትንኝ የጀርባ አጥንት ከሌላቸው ፍጡራን ይመደባል። በአመጋገብ ደረጃ ከስጋ በል ቢፈረጅም፤ ሁሉም ዝርያ እንደዚያ ነው ማለት አይደለም።

በመጠን ረገድ ትንሹ የወባ ትንኝ ሁለት ሚሊ ሜትር ፣ መካከለኛው ከሶስት እስከ ስድስት ሚሊ ሜትር፣ ትልቁ ደግሞ አስራ ዘጠኝ ሚሊ ሜትር ርዝመት አለው። በክብደት ረገድ ደግሞ አማካዩ አምስት ሚሊ ግራም ይደርሳል።

የወባ ትንኝ ቀለሙ የተለያየ ነው። በአፍሪካ የሚገኘው ጥቁርና ቡናማ ሲሆን የአውሮፓው ግራጫ ነው። በአሜሪካና እስያ የሚርመሰመሰው ደግሞ ነጭና ብርማ ነው። ከአንታርክቲካ በስተቀር የወባ ትንኝ የማይገኝበት አህጉር የለም።

ተባእቱና እንስሷ የወባ ትንኞች በአፈጣጠርና በባህሪ ለየቅል ናቸው። እንስሷ የወባ ትንኝ ሆዱ ሰፊና የተንዘረጠጠ ነው። እፏም ሾጠጥ ያለ ሲሆን የምታመነጨው ምራቅ መሰል ነገር ብዛት አለው። የእንስሷ የወባ ትንኝ ዋነኛ ምግቧ ደም ነው። በአንድ ጊዜም ክብደቷን ሶስት እጥፍ ደም ትጠጣለች። ተባእቱ የወባ ትንኝ ግን ደም አይመጥም፤ ዋነኛ ምግቡ የአበባ ወለላ፣ ፍራፍሬ፣ ቅጠላ ቅጠል... ነው። በባህሪው ለዘብተኛ ሲሆን በመጠን ረገድም ከእንስሷ 20 በመቶ አነስ ይላል።

እንስሷ የወባ ትንኝ አስፈሪ ድምጽ አላት። ትን኿ በአንድ ጊዜ ከአንድ ሺ በላይ እንቁላሎች በረግረጋማ አካባቢና በውሃማ አካል ዳርቻ በመጣል ሁሉንም ትፈለፍላቸዋለች። አንዲት የወባ ትንኝ በእድሜ ዘመኗ ሶስት ጊዜ እንቁላል ትጥላለች።

በአለምላይ በየአመቱ 200 ሚሊዮን የሚጠጋ ሰው በወባ ትንኝ ተጠቅቶ የአልጋ ቁራኛ ይሆናል። ከዚህ አሃዝ ውስጥም 725 ሺ ያህሉ በበሽታው ተጠቅቶ ይሞታል። በሌላ አገላለጽ በ20ኛው ክፍለ ዘመን በጦርነት ከሚሞተው ሰው ይልቅ በወባ በሽታ የሚሞተው ሰው ይበልጣል። በወባ በሽታም ክንያትም በየአመቱ በቢሊዮን የሚቆጠር ገንዘብ ወጪ ይሆናል። በአለም ላይ በየአመቱ በእባብ እየተነደፈ የሚሞተው ሰው 50 ሺ ይደርሳል፤ በእብድ ውሻ ተነክሶ የሚሞተው ደግሞ እስከ 25 ሺ ይደርሳል። በወባ ትንኝ የሚሞተው ሰው ግን ከ725 ሺ ይበልጣል። ስለዚህ የወባ ትንኝ ገዳይነቱ አቻ የለሽ ነው ቢባል አይጋነንም።

1. እንስቷ የወባ ትንኝ ከጣለችው እንቁላል የምትፈለፍለው ምን ያህሉን ነው?

- ሀ. ጥቂቶቹን ለ. ሶስት እጁን ሐ. ግማሹን መ. ሁሉንም

2. ከሚከተሉት ዓረፍተ ነገሮች አንዱ ስለ ወባ ትንኝ ትክክል አይደለም።

- ሀ. የወባ ትንኝ የማይገኝበት አህጉር የለም ለ. የሴቷ ወባ መደበኛ ምግብ ደም ነው
- ሐ. ወንዱና ሴቷ ትንኝ አፈጣጠራቸው ይለያያል መ. ወባ የጀርባ አጥንት የለውም

3. ደራሲው የወባ ትንኝ በገዳይነቱ አቻ የለሽ ነው ሲል ምን ማለቱ ነው?

- ሀ. እንከን የለሽ ለ. ወደር የለሽ ሐ. ህይወት የለሽ መ. ቅጥ የለሽ

4. እንደ ጸሃፊው በሃያኛው ክፍለ ዘመን ምን ይሆናል?

- ሀ. በእብድ ውሻ የሚሞተው ሰው ይበልጣል ለ. በእባብ የሚነደፈው ሰው ያይላል
- ሐ. በጦርነት የሚሞተው ሰው ከፍ ያላል መ. በወባ የሚሞተው ሰው ይበልጣል

5. ከሚከተሉት ውስጥ የአመቱን የወባ ህመምተኞች ብዛት የሚወክለው ቁጥር የቱ ነው?

- ሀ. ሀምሳ ሺ ለ. ሃያምስት ሺ ሐ. ሁለት መቶ ሚሊዮን መ. ሰባት መቶ ሃምስት ሺ

6. ደራሲው በጽሁፉ ሊያስተላልፍ የፈለገው ዋነኛ መልእክት ሊሆን የሚችለው ከሚከተሉት የትኛው ነው?

- ሀ. የወባ ትንኝ ባህሪና አረባብ ማሳወቅ ለ. የወባ ትንኝ አይነቶችና አፈጣጠርን ማሳወቅ
- ሐ. የወባ በሽታና እብድ ወሻ በሽታ ማሳወቅ መ. የወባ በሽታን አደገኛ ገዳይነት ማሳወቅ

7. ተባእቱና እንስቷ የወባ ትንኞች በአፈጣጠርና በባህሪ ለየቅል ናቸው። የተሰመረበት ቃል ፍቺው ነው።

- ሀ. እኩል ለ. የሚገናኙ ሐ. የሚለያዩ መ. የሚመሳሰሉ

8. በምንባቡ አንቀጽ ስድስት የአልጋ ቁራኛ የሚለው ቃል የያዘው ተቃራኒ ፍቺ ከሚከተሉት የትኛው ነው?

- ሀ. ታሞ የተኛ ለ. በሽተኛ ሐ. ጤነኛ መ. ጋደም ያለ

9. በምንባቡ መሰረት በየአመቱ ዝቅተኛ አሳሳቢ ደረጃ ላይ ያለው የሞት መንስኤ የቱነው

ሀ. በእብድውሻ መነከስ ለ. በእባብ መነደፍ ሐ. በወባ መነደፍ መ. በጦርነት ማለቅ

10. በአንቀጽ ሶስት የሚርመሰመሰው የሚለው ቃል የሚያመለክተው ምንድን ነው?

ሀ. ውብቱን ለ. እድገቱን ሐ. አፈጣጠኑን መ. ብዛቱን

11. ከሚከተሉት ውስጥ የአንቀጽ ሶስት ዋና ሃሳብ የሆነው የቱ ነው?

ሀ. የወባ ትንኝ መጠን ለ. የወባ ትንኝ አረባብ

ሐ. የወባ ትንኝ አመጋገብ መ. የወባ ትንኝ ቀለም

12. ከሚከተሉት ውስጥ በአንቀጽ አራት የቀረበውን አጠቃላይጭብጥ የሚወክለውየቱ ነው?

ሀ. የተባእት ወባ ገለጻ ለ. የእንስት ወባ ገለጻ

ሐ. የተባእትና የእንስት ወባ ንጽጽር መ. የተባእትና እንስት ወባ ብዛት

13. በአንቀጽ አንድ ሁሉም ዝርያ እንደዚያ ነው ማለት አይደለም ሲል ማለት የፈለገው ምንድን ነው?

ሀ. ሁሉም ዝርያ አንድ አይደሉም ለ. ሁሉም ዝርያ አንድ ናቸው

ሐ. ሁሉም ዝርያ በአመጋገብ አንድ አይደሉም ሐ. ሁሉም ዝርያ በአፈጣጠር አንድናቸው

መመሪያ ሁለት:-ከታች የቀረበውን ምንባብ በሚገባ አንብባችሁ ቀጥሎ ከ14-20 የቀረቡትን ጥያቄዎች ትክክለኛ መልሳቸውን መርጣችሁ መልስ መስጫው ላይ ጻፉ።

ጊዜው አልፏል፤ ትዝታው ግን ከኔ ጋር ነው። እኒያ ሸለቆዎች፣ ተራሮች፣ ሸንተረሮች፣ ቀበሮዎች አልፎ አልፎም ነብሮችና አናብስት እንደህልም ይታዩኛል። መስኮ፣ ወንዙ፣ ሳሩ፣ አፈሩ በአንድነት ተስለው ለህሊናዬ የሚቀርቡበትም ጊዜ አለ። ያቺ ጎጆዬ፣ ያቺ የቁርበት ምንጣፌ፣ ያ የበቆሎ ገንፎ፣ አራራው፣ አይቡ፣ አንቱ፣ ወተቱና ቅቤው ከዛሬው የሸካ ምግቦች ጋር ትልቅ ልዩነት አላቸው። ከጉረኖው ያሉት በጎችና ፍየሎች ከበረት ያሉት ከብቶች አሁን እረስተውኛል። ያኔ በጎችና ፍየሎቹን እጋልብ ነበር። እነ ቡሬ፣ እነ ዳለች፣ ሻከር ባለ ምላሳቸው ጠጉሬን በመላስ ጥሩ የላክስ ሳሙናዎቹ ነበሩ።

እንደዛሬው ሳይሆን የዚያን ጊዜ ደስታዬ ከአሁኑ በእጥፍ ነበር። ጧት የበላሁት ገንፎ ከሆዴ ሳይጠፋ እስከ ማታ ይቆያል። ከሳር ግጦሽና ከወንዝ መልስ ከብቶቹ ሲያርፉ ከአንዱ ወደ አንዱ ዛፍ ጥላ እየተሯሯጥሁ እጠጣ የነበረው የላም ወተት ምንም እንኳ አድራጎቴ የጥጃ ቢሆንም እስከዛሬ ጉልበቴ ሆኖ ቀርቷል። ያኔ ጀርሞች አልነበሩም። ያኔ አሜባ፣ ያንጀት ቁስል የጨንገሩ በሽታ ፈፅሞ አልነበረም። ቢፈላ ባይፈላ፣ ቢፀዳ ባይፀዳ የሚያመጣው ሳንካ

አላየሁም። ዝንቦች የአይኖቹ ጠራጊዎች፣ የምግቦቹ ተካፋዮችና ተከታይ ጓደኞቹ ናቸው ባልልም አሽከሮቹ ነበሩ። ዝንቦች ሲጠፉ ላሞች ይጠፋሉ የሚባል እምነት ስለነበር ዘመዶቹ ሁሉ የዝንቦችን መኖር ያደንቁ ነበር።

ይሁን እንጂ እኔን ያበሳጨኝ የነበረው የበጎቹ በቀበሮ መበላት የአህዮቹ መጥፋትና ማታ ማታ ስገባ የሚቀርብልኝ የአባቴ ልምጭ ነበር። ቡሬ የትክለኛ? ወደሉ ጠፍቷል ጥጆቹ አልመጡም። ምን ይሻለኛል? ያው መገረፌ ነው። አወይ ጣጣየ! ያም ሆነ ይህ ካሁኑ ትምህርት ቤት እረኛ የነበርኩበት ጊዜ እኖር የነበረው ኑሮ ታላቅ ተስፋ ይሰጠኝ ነበር። ጊዜ አደረገውና ከከብት ተከታይነት የቋንቋ ተከታይነት በልጦ ይህውና ዛሬ “ ሀሌታውን” ነው “ሐመሩን” ልፃፍ “እሳቱን” ነው “ንጉሱን” ላድርግ ለማለት በቃሁ።

14. በአንቀጽ ሁለት ሳንካ የሚለው ቃል አገባባዊ ትርጉም.....ነው።

ሀ. አንካሳ ለ. ሰንካላ ሐ. እንክን መ. ሰላም

15. በምንባቡ አንቀጽ አንድ የሽካ ምግቦች ሲል መግለጽ የፈለገው ሃሳብምንድን ነው።

ሀ. አንጀት የማይደርሱ መሆናቸውን ለ. በሽካ የሚሰሩ መሆኑን

ሐ. ባህላዊ መሆናቸውን መ. ውድ መሆናቸውን

16. እሳቱን ነው ንጉሱን በማለት በመጨረሻው አንቀጽ መግለጽ ፈለገው ምንድን ነው?

ሀ. ቃላት ምስረታውን ለ. ንባብ ማንበልበሉን

ሐ. ወሬ መጀመሩን መ. ትምህርት መጀመሩን

17. በባለታሪኩ መንደር ለዝንቦች ካለው አመለካከት ጋር የሚቃረነው ሃሳብ የቱ ነው?

ሀ. ይደነቃሉ ለ. ይወደዳሉ ሐ. አይፈለጉም መ. ተፈላጊ ናቸው

18. ባለታሪኩ አድራጎቱ የጥጃ ነበር ያለበት ምክንያት የሚሆነው የቱ ነው?

ሀ. እረኛ ስለሆነ ለ. ከጥጃ ስለሚውል

ሐ. የጥጆቹን ወተት ስለሚጠጣ መ. ስለማያስብ

19. ከሚከተሉት ውስጥ በባለ ታሪኩ ትዝታ ያልተገለጸው የቱ ነው?

ሀ. ተራሮች ለ. ሸለቆዎች ሐ. የላም ወተት መ. የዱር እሽት

20. ባለታሪኩ በአንቀጽ ሶስት ማነጻጻር የፈለገው ምንድን ነው?

ሀ. በሽታና ዝንቦች ለ. ወተትና ጥጃ ሐ. ደስታና ገንፎ መ. ድሮና ዘንድር

መመሪያ ሦስት፤ ከታች የቀረበውን ምንባብ በሚገባ አንብባችሁ ቀጥሎ ከ21-31 የቀረቡትን ጥያቄዎች ትክክለኛ መልሳቸውን መርጣችሁ መልስ መስጫው ላይ ጻፉ።

ምን ይገባል

የገጠሩን ህይወትና ኑሮ ጠንቅቄ አውቀዋለሁ። አክስቴ በጧቱ ተነስታ የገብስ እንጀራ እየጋገረች በጎን ያንኑ የዱባ ወጥ ትቀቅላለች። የተሰናዳው ቁርስ ከተበላ በኋላ ሶስት እጅ ገብስ አንድ እጅ ከተገዛው ልቃሚ ቡና ጋር ይቀላቀልና ቡና ተብሎ ተቆልቶ ይጠጣል። ከዚያ ከብቶቹን ከበረት ታስወጣለች። የሚታለብ ካለ አልባ፣ አዛባ ዝቃ ስታበቃ፣ ውሃ ልትቀዳ ከግማሽ ኪሎ ሜትር በላይ የደርሶ መልስ ገዙ ለአንድ ሰአት ያህል ትጓዛለች። ይህ የውሃ ቦታ ክረምት ስለሆነ ነው እንጂ የቀረበው በበጋው ከሁለት ሰአት በላይ ያስገዛታል። ውሃ ካመጣች በኋላ ቤት ጠርጋ እንጨት ልትለቅም ትሄዳለች። አብዬ መርሻ በሬዎቹን ፈቶ ምሳውን ሲበላ አክስቴ ትጎለገላለች፣ ታርማለች፣ ወይም በሬዎቹን ጭድ ታበላለች።

እንዳላባትና እንዳደፈች የራት ዝገግጅት ትቀጥላለች። ራት ተበልቶ ሲያበቃ ለእግር መታጠቢያ የተወዘተውን ውሃ ለአብዬ መርሻና ለእኔ ታቀርባለች። ቀጥላም በረቱ መዘጋቱን፣ ሁሉም ከብቶች መግባታቸውን፣ የበጎች ጉረኖ በደንብ መዘጋቱን፣ የአጥሩ በር መከርቸሙን፣ አህያው መታሰሩንና ሌሎች ብዙ ነገሮችን ታከናውናለች። በመጨረሻ እሳቱን ታዳፍንና ኩራዙን እፍ ብላ ቁርበት ጣል የተደረገበት የጠፍር አልጋዎ ላይ ካሊሚን ለብሳ በሰላም አሳድረኝ ብላ ጎኗን ታሳርፋለች። ነገም፣ ተነገም ወዲያም፣ ከዚያም... ከዚያም... ያው ነው።

አብዬ መርሻ ቁርሱን እንደበላ ሞፈሩን ቀንበሩን ተሸክሞ ጅራፉን ትከሻው ላይ ጣል አድርጎ ከፊቱ በሬዎቹን እየነዳ ራቅ ብሎ ወደሚገኘው ማሳው ቁልቁል ይወርዳል። ማሳው ላይ ሰውነትን የሚቀረድድና አጥንት የሚቆጠቁጥ ንፋስ እንዲሁም ዶፍ ዝናብ ቢወርድበትም፣ ማረስ መታገሉን አያቆምም። ድግር ሲተክል፣ ሲነቀል፣ ሞፈር ሲወዘወዝ፣ ሲነቀነቅ፣ ሲተልም፣ ሲፈረክስ፣ ሲከሰክስ፣ ሲሸቀሸቅና ጅራፉን እያወናጨፈ ሆ በል ገበሬ! ሲል ሙሉ ቀን ይውላል።

እኔም ለምሳ ቆሎየን በኪሴ አጭቁ፣ ጅራፌን፣ ወንጭፌንና ሽመሌን ይገባ ሌጣ ፈረስ ላይ እቀመጥና ከብቶቹን በጎቹንና አህያውን እየነዳሁ ለግጦሽ ወደ ሜዳ እሰማራለሁ።

የክረምት ጊዜ እንቅስቃሴ በዚህ አይነት ይቀጥላል። በገጠር ረቡዕ እለት ብቻ የሚቆም ትንሽ ገበያ አለ። ያለችንን ቋጥረን ወደ ሮብ ገበያ እንወርዳለን። ክረምቱን መዝለቂያ ጥሪት በእጅ

ከሌላ የቀንድም ይሁን የጋማ ከብት ይነዳል፣ ይሸጣል። የተሸጠው ተሸጦ ላምባ፣ ጨው፣ ቅመማ ቅመም፣ ሳሙና፣ ልቃሚ ቡና፣ የፋጉሎ ዘይት ሌላም ተገዝቶ ጉዞ ወደ ጎጆ ይሆናል። ይህ ነው የገጠር የክረምት ሕይወት ዑደት። የገጠር ህይወት የሚያሰለቸው፣ የሚመረው፣ የሚያንገፈግፈው፣ ሁሌም በስጋት፣ ሁሌም በጭንቀት፣ ሁሌም በሰቀቀን የተወጠረ መሆኑ ነው። ለጉድ ተለፍቶ፣ ለጉድ ተሰርቶ ሁሌም ከእጅ ወደ አፍ የሆነ ኑሮ! እኔማ ለአክስቴና ለአብዬ መርሻ ጥየው ወጣሁ። ነገር ግን ለአንድ ጊዜ እንኳን የሚሻሻሉበት ወይም የሚደገሙበትን ነገር አላደረኩም በጀርባ ተንጋሎ፣ ክንድ ተንተርሶ፣ በትዝታ እየጠዘ፣ በሀፍረት እየተጨናነቁ ህሊናን መቅጣት ብቻ!

ስራ ይገላለፍ፣ ደመወዝ እበላለሁ። ነገር ግን አብዬ መርሻ፣ አክስቴ መሰሉ አብቃቅተው ለአመት የሚያደርጉትን ገንዘብ እኔ ለወር አልበቃ ብሎኝ እቸገራለሁ። ባለመብቃቱም እነሱን ሳልጠይቅ ተመርቄ ስራ ከያዝኩና ደመወዝ መብላት ከጀመርኩኝ ድፍን አራት አመታት አለፉኝ።

21. በምንባቡ አንቀጽ ሁለት መከርቸሙን ለሚለው ቃል ተቃራኒ ፍቺው የሚሆነው?
 ሀ. መበርገዱን ለ. መንገርበቡን ሐ. መመታቱን መ. መዘጋቱን
22. እንደ ባለታሪኩ አገላለጽ የአክስቴ ህይወት ምን አይነት ነው?
 ሀ. በቅንጦት የተሞላ ለ. በጉስቁልና የተሞላ
 ሐ. በድሎት የተሞላ መ. በደስታየተሞላ
23. በምንባቡ አንቀጽ አራት ሌጣ የሚለው ቃል አገባባዊ ፍቺው.....ነው።
 ሀ. የተገራች ለ. ያልተገራች ሐ. እመጫት መ. ያልተጫነች
24. በምንባቡ አንቀጽ አራት የሚቆም ገበያ አለ ሲል ምን ማለቱ ነው?
 ሀ. ገበያ ይቋረጣል ማለት ነው ለ. ገበያ አለ ማለት ነው
 ሐ. ገበያ ይበተናል ማለት ነው መ. ገበያ አይኖርም ማለት ነው
25. ከሚከተሉት ውስጥ በምንባቡ መሰረት ትክክል ያልሆነው የቱ ነው?
 ሀ. ባለታሪኩ አሰራርን ያደጋግጥጠዋል ለ. ባለታሪኩ ቤተሰቦቹን ትቶ ሄዷል
 ሐ. ባለታሪኩ ቤተሰቦቹን ያስባል መ. የባለታሪኩ ኑሮ ከወላጆቹ አይሻልም
26. በአንቀጽ ሁለት የተገለጸው ዋና ሀሳብ ትኩረት የሆነው ከሚከተሉት የትኛው ነው?
 ሀ. የአክስቴ መኝታ ለ. የአክስቴ የምሽት ስራ
 ሐ. የአክስቴ የራት ዝግጅት መ. የአክስቴ የስራ ብዛት
27. የገጠሩ ህይወት ሁሌም በስጋት የተወጠረ የሆነው በምን ምክንያት ነው?

- ሀ. በሰላም እጦት ለ. በልጅ ናፍቆት ሐ. በድህነት ምክንያት መ.በገበያ ርቀት
28. ባለታሪኩ እኔስ ለአክሱቲና ለአብዬ መርሻ ጥዬውወጣሁ ሲል ምን ለማለት ፈልጎ ነው?
- ሀ. ተገላገልኩ ለ. ተቸገርኩ ሐ. ጉዳዩ አይደለም መ. አኮረፍኩ
29. ከሚከተሉት ውስጥ ባለታሪኩ በሀፍረት የተጨናነቀበትን ምክንያት የሚገልጸው
- ሀ. በገጠር መኖሩ ለ. እረኛ መሆኑ
- ሐ. ቤት አለመስራቱ መ. ወላጆቹን አለመርዳቱ
30. ቤተሰቦቹን እንዳይረዳ ያደረገው የባለታሪኩ ምክንያት ምንድን ነው
- ሀ. አገሩ መራቁ ለ. ደግሞ ማነሱ ሐ. ለመቆጠብ መፈለጉ መ. ገጠር መሄድመጥላቱ
31. የአንቀጽ ሶስትን ዋና ሃሳብ ትኩረት የሚያመለክተው የቱ ነው?
- ሀ. የባለታሪኩ ተግባር ለ. የአብዬ መርሻ ውሎ
- ሐ. የአብዬ መርሻ ችግር መ. የባለታሪኩ አቋም

አባሪ 2. የድህረትምህርት የአንብቦ መረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተና

መመሪያ አንድ፤ ቀጥሎ በቀረበው ምንባብ መሰረት ለቀረቡት 13 የምርጫ ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ የያዘውን ሆሄ ምረጡ። የሚፈጀው ሰዓት 1:50

የወባ ትንኝ

የወባ ትንኝ በሥነ-ሕወታዊ መንገድ አካሉ በሶስት ይከፈላል። የራስ ቅል፣ ወገብና የተመገበውን መቋጠሪያና ማስወገጃ የአካል ክፍሉ ነው። ታዲያ ሶስቱም የአካል ክፍሎቹ ለየቅል የሆነ ሁነኛ ጠቀሜታ አላቸው የራስ ቅሉ የአይኑና የአንቴናው መገኛ ነው። ወገቡ ደግሞ የጠላት መከላከያ መርዝ ማመንጫ ነው። የመጨረሻ ክፍሉ ደግሞ የተመገበውን ነገር መቋጠሪያና ማስወገጃ ነው። እግሩ ሶስት ጥንድ ሲሆን መጠኑም ልክ እንደ የሰው ልጅ ፀጉር የቀጠነ ነው። እግሩ በውሃማ አካል ላይም ይሁን በየብስ ለመራመድ ይጠቅመዋል።

የወባ ትንኝ እንደሌሎቹ ነፍሳት ሁለት ጥንድ አንቴና አለው። የአንቴናው ዋና ተግባርም ማነፍነፊያና አቅጣጫ ማወቂያ ነው ማለት ይቻላል። አንቴናው ረጅምና ወደላይ የተቀሰረ ነው። በዚህ አንቴናው አማካኝነትም ከመቶ ጫማ ርቀት ውስጥ የሚገኝ ግዳዩን ለማጥመድ ይጠቀምበታል።

አይኑ ትልልቅና ጥንድ ነው። ከመቶ በላይ ጥቃቅን ሌንስም ስላለው በአንድ ጊዜ ወደተለያዩ አቅጣጫዎች ማየት ያስችለዋል። በማሽተት ችሎታውም ከ35 እስከ 170 ጫማ ድረስ ያደፈጠን ነገር ጠረን አነፍንፎ መለየት አያቅተውም።

የወባ ትንኝ ሁለት ጥንድ ክንፍ አለው። በአንድ ሴኮንድ ውስጥ ከ450 እስከ 600 ጊዜ ይርገበገባል። ያለማቋረጥ አራት ሰአት ሙሉ የመብረር ብቃት አለው። በአንድ ሰአት ውስጥ ሁለት ኪሎ ሜትሩን ፉት ይለዋል።

የተባክቱ የወባ ትንኝ እድሜ ከእንስቷ እድሜ ጋር ሲነፃፀር አጭርና በግማሽ ያነሰ ነው። በአሃዝ ሲገለፅ እንስቷ የአራት ሳምንታት ተባዕቱ ደግሞ የሁለት ሳምንታት እድሜ አላቸው። ከ3500 ዝርያዎች መካከል 175 ያክሉ በሰሜን አሜሪካ ይገኛሉ። የወባ ትንኞች ጥርስ የላቸውም።

ይህን ገዳይ ነፍሳት በቀላሉ ማጥፋት ይቻላል። የውሃማ አካላትን ዳርቻዎች በማዕዳትና ኬሚካል በመርጨት፤ ውሃ ያቆሩ ቁሶችን በማፋሰስ በሽታውን መከላከል ብቸኛው ምፍትሄ ነው።

1. በምንባቡ መሰረት ከሚከተሉት ስለወባ ትንኝ እግር ትክክል ያልሆነው ሀሳብ የትኛው ነው?
 ሀ. እግሩ ለመራመድ የሚያገለግል ነው ሐ. እግሩ ሶስት ጥንድ ነው
 ለ. እንደ ሰው ጸጉር የቀጠነ ነው መ. እግሩ ጥንድ ነው
2. በአንቀጽ2“ግዳዩን” ለሚለው ቃል አውዳዊ ፍቺ የሚሆነው ከሚከተሉት የትኛው ነው?
 ሀ. ወጥመዱን ለ. ታዳኙን ሐ. አዳኙን መ. ገዳዩን
3. በአንቀጽ1“ለየቅል” ለሚለው ቃል አውዳዊ ፍቺ የሚሆነው ከሚከተሉት የትኛው ነው?
 ሀ. የተመጣጠነ ለ. የተመሳሰለ ሐ. የተለያየ መ. የተገናኘ
4. በአንቀጽ4“ፉት ይለዋል” የሚለው ሃረግ አገባባዊ ፍቺ ሊሆን የሚችለው ከሚከተሉት የትኛው ነው?
 ሀ. በፍጥነት ይበረዋል ለ. ይበረዋል ሐ. በፍጥነት ይሮጠዋል መ. ይጠጣዋል
5. ከሚከተሉት የምንባቡን የማጠቃለያ ሃሳብ ያልያዘው የትኛው ዓ.ነገር ነው?
 ሀ. በአጎበር መከላከል ይቻላል ለ. ያቆሩ ቦታዎችን ማፋሰስ ያስፈልጋል
 ሐ. ወባን በቀላሉ ማጥፋት ይቻላል መ. ኬሚካል በመርጨት መከላከል ይቻላል
6. ቀጥሎ ከተዘረዘሩት ውስጥ አንደኛው ስለወባ ትንኝ ትክክል አይደለም
 ሀ. የተባኦቱ እድሜ ከእንስሷ በእጥፍ ይበልጣል ለ. ከመቶ በላይ ሌንስ አለው
 ሐ. ወባ በውሃ ውስጥ አይሰምጥም መ. ሌንሱ በብዙ አቅጣጫ ለማየት ያስችለዋል
7. የመጨረሻ ክፍሉ ደግሞ የተመገበውን ነገር መቋጠሪያና ማሰገጃ ነው። የተሰመረበት ቃል በምንባቡ የያዘው አገባባዊ ፍቺ ሊሆን የሚችለው
 ሀ. ማስተላለፊያ ለ. ማከማቻ ሐ. ማራገፊያ መ. ማሰሪያ
8. የወባ ትንኝ ወገቡን ለምን ይጠቀምበታል
 ሀ. ለመርዝ ማመንጫ ለ. ለምግብ መፍጫ ሐ. ለቆሻሻ ማሰገጃ መ. ለእንቁላል መያዣ
9. በምንባቡ ውስጥ በይበልጥ የአንቀጽ አንድ የትኩረት ነጥብ የሆነው ሃሳብ የቱ ነው?
 ሀ. የወባ ትንኝ አረባብ ለ. የወባ ትንኝ አወጋገድ
 ሐ. የወባ ትንኝ አፈጣጠር መ. የወባ ትንኝ አመጣጥ
10. ከሚከተሉት ውስጥ ስለወባ ትክክል ያልሆነው የቱ ነው?
 ሀ. ብዙ ዝርያ ያለው መሆኑ ለ. አንቴና ያለው መሆኑ
 ሐ. ጥርስ ያለው መሆኑ መ. አይን ያለው መሆኑ

11. የአንቀጽ አራትን ዋና ሃሳብ የሚያመለክተው ዓረፍተነገር የትኛው ነው?

- ሀ. የወባ የማየት ችሎታ ለ. የወባ የመብረር ችሎታ
- ሐ. የወባ የማነፍነፍ ችሎታ መ. የወባ የመለየት ችሎታ

12. በአንቀጽ አንድ የመጨረሻ ክፍሉ የሚለውን ሃረግ ሊተካ የሚችለው ቃል የቱ ነው?

- ሀ. ሆዱ ለ. ወገቡ ሐ. ጀርባው መ. ጅራቱ

13. በምንባቡ መሰረት ሁለቱ ጾታዎች ሲነጻጸሩ ትክክል ያልሆነው ሃሳብ የቱ ነው?

- ሀ. የወንዱ እድሜ አጭር መሆን ለ. የሴቷ እድሜ አጭር መሆን
- ሐ. የሴቷ እድሜ ረጅም መሆን ሐ. የወንዱ እድሜ በግማሽ ማነስ

መመሪያ ሁለት:-ከታች የቀረበውን ምንባብ በሚገባ አንብባችሁ ቀጥሎ ከ14-20 የቀረቡትን ጥያቄዎች ትክክለኛ መልሳቸውን መርጣችሁ መልስ መስጫው ላይ ጻፉ።

በዚያ በለጋ ዘመኔ ወዜ ከፊቱ ላይ ሳይመጠጥ፤ ተንኮልና ነገር በልቤ ውስጥ ባልሰረጸበት እድሜ እኔም የበኩሌን ድርሻ ለማበርከት በከብት አጋጅነት ወላጆቼን እረዳ ነበር።

የዛሬን አያድርገውና በዚያ ስራ ከመጠን በላይ እደሰት ነበር። ዛሬ ከተማ ስለሆንኩ ልክደው አልችልም። ፀሀይ ፍንጥቅ ስትል ከብቶቼን ከበረት አውጥቼ በቁልቁለቱና በአግድመቱ እያንጋጋሁ ወደ ማሰማሪያው መስክ ይገባ ስሄድ አእምሮዬ ፍጹም ንጹህ በሆነ የደስታ ውሃ ይታጠብ ነበር። ከብቶች ሜዳ ለሜዳ እያቆራረጡ ያን አስጎምገር አረንጓዴአማ ለምለም ሳር እየጋጡ ሲያመነኸኩ ዱላዬን በክርኔ ስር ሽጉጥ በማድረግ ቆሞ ማስተዋሉ መንፈሴን ያድሰው ነበር። ይህ ብቻ አይደለም የደስታዬ ምንጮች ብዙ ነበሩ። የነፋሱ ፉጨት፣ የወፎቹ ዝማሬ፣ የወንዞቹ አወራረድና አበቦቹ ሽታ በተፈጥሮ የተሰጡኝ አስደሳች ባልንጀሮቹ ነበሩ።

ያም ሆነ ይህ የከብት እረኛ በነበርኩ ጊዜ ያለኝ ደስታም ሆነ አስተሳሰብ ከዛሬው ጋር መሳ ለመሳ አለመግጠሙን ብረዳም አንገቴን አዙሬ የመጣሁበትን መንገድ ሳስተውል መንፈሴ የጥንቱን አጥብቆ እየናፈቀ አስቸግሮኛል።

14. በአቀጽ ሁለት ይታጠብ ነበር የሚለው ሃረግ ይዞት የገባው አገባባዊ ትርጉም የቱ ነው?

- ሀ. ይጸዳ ነበር ለ. ይደሰት ነበር ሐ. ይነክር ነበር መ. ይወገድ ነበር

15. ባለታሪኩ ከተማ ስለሆንኩ ልክደው አልችልም ያለው ምኑን ነው?

- ሀ. አራሽነቱን ለ. ታማኝነቱን ሐ. በስራው መደሰቱን መ. ለወላጅ መታዘዙን

16. በአንቀጽ ሶስት መሳ ለመሳ የሚለው ሃረግ ይዞት የገባው አውዳዊ ፍቺ የሚሆነው

ሀ. ብቻ ለብቻ ለ. ፊት ለፊት ሐ. እኩል እኩል መ. አራንባና ቆቦ

17. የባለታሪኩን መንፈስ የሚያድሰው ምንድን ነው?

ሀ. ተፈጥሮን ማስተዋል ለ. ከብቶቹን መመልከት

ሐ. ጸሀይን መመልከት ሐ. ሰዎችን መተቸት

18. በምንባቡ መሰረት ከሚከተሉት መካከል ስሰባለ ታሪኩ ትክክል ያልሆነው

ሀ. ባለታሪኩ መንፈሱ ይሞግተዋል ለ. ጥንቱና ዛሬ ተስማምተውለታል

ሐ. የመጣበትን ህይወት ይገመግማል መ. ጥንትና ዛሬ ደስታው ይለያያል

19. ባለታሪኩ ቤተሰቦቹን በዋናነት ያግዝ የነበረው በምንድን ነው

ሀ. በክብት አጋጅነት ለ. በክብት አርቢነት ሐ. በአራሽነት መ. በቆፋሪነት

20. በአንቀጽ ሁለት ሽጉጥ የሚለው ቃል ይዞ የገባው ፍቺ.....ነው።

ሀ. መሳሪያ ለ. ጥይት ሐ. ስቅል መ. ውትፍ

መመሪያ ሦስት፣ ከታች የቀረበውን ምንባብ በሚገባ አንብባችሁ ቀጥሎ ከ21-31 የቀረቡትን ጥያቄዎች ትክክለኛ መልሳቸውን መርጣችሁ መልስ መስጫው ላይ ጻፉ።

ምን ይገባ

ለቁም ነገር ያበቁኝን ቤተሰቦቹን ሳልጠይቅ ቀናቱ ከፊት ከፊቱ ፈትለክ እያሉ አመት፣ ሁለት አመት፣ ሶስት አመት አለፈና አራት አመት ሞላኝ። ያቺ ሆይ የሚላውስላት ደቃቃዋን አክስቴን፣ ያ በማላውቀው ሁኔታ የሚያሳዝነኝና አንጅቴን የሚበላኝ አብዬ መርሻን፣ ባስታወስኳቸው ቁጥር ሀዘኔ ይበረታል። ሰውነቴ በመሳቀቅ ያልቃል።

ኑሮዬ በደንብ እንዳልጠናችና ስሯን በብቃት ወደ መሬት ውስጥ እንዳልሰደደች ችግኝ ሆነ። በመንፈስ ወዲያና ወዲህ በመራገብ አንዳንዴ ተነቅዬ ለመብረር እስክደርስ የችግር ንፋስ ያሽቆጠቁጠኛል።

ደህና ተቋቋምኩ ስል ህመም ይመጣና የተጠራቀመችው ትሄዳለች። ወይም ደግሞ አንዱ ተቸገርኩ “ቅበረኝ” ይልና ያልታሰበ ነገር ውስጥ እገባለሁ። ደግሞ ሌላ ወጪ አለ። አልጋው፣ አንሶላው፣ አልጋልብሱ፣ ለሻይ፣ ለቡና፣ ለታክሲ።ልብሱስ? ጫማውስ? በዚህ ላይ የፍንጥር ይባልና መገባበዙ! ከወር እስከ ወር እንዲሁ በወከባና በይሉኝታ እቀጥላለሁ። “ማህበራዊ ኑሮ” ይለዋል ከተሜው። እኔ ግን “ማህበራዊ ጣጣ ” ቢሉት ይሻላል ስል

አስባለሁ። ገንዘብ ለማስወጣት ከተማውም ሆነ የከተማው ሰው የማይመጣውና የማይፈጥረው ነገር የለም።

ለመመሳሰል መማደርገው ጥረት ገንዘቡ ከእጄ ይተናል። ገንዘቡ እርባና የሌለው፣ ኑሮዬ በረከት የሌለው፣ ህይወቴ መቅኖ የሌለው ሆነብኝ። ራሱን ቀና ያደረገ ኮራ ያለ ዘመድ አዝማዱን አስጠልሎ፣ ሲያሳድግና ሲያስተምር ስመለከት እኒያ ሁለት ምስኪን አሳዳጊዎቼን በ “መርሳቴ” ሃፍረትና ከሃዲነት ውስጤን እያመሱት የቁም ሞቴን ከሞትኩ አራት አመት ሆነኝ።አንዳንዴማ የማይመጣብኝ ሃሳብ የለም። ሃሳቡ ብቻ የምይዝ የምጨብጠውን እስካጣ ድረስ ይረብሽኛል።ቢታመሙስ በዚያ ገጠር ለምልክት እንኳን አንዲት ጤና ጣቢያ የለችም።ከነአክስቴጋ በእግር ስድስት ሰአት ያስኬዳል።ከተማ ዉስጥ ያለው ክሊኒክ ቢጤ ለከተማውም ነዋሪዎች አይበቃ።

ጥርሴን ነክሼ ወገቤን አጥብቄ ለማጠራቀም ብጥር ከቶም ወደ ምኞቴ ቋት ጠብ እንዳይል ብሩን ከእጄ የሚወስደው አጋጣሚ በዛ።

ለመሄድ ካሰብኩበት ቀን ጀምሮ ተኝቼ አላውቅም ለአብዬ መርሻ፣ ለአክስቴ መሰሉ፣ ለእትዬ ፈለቁ እያልኩ የምገዛቸውን የእቃ አይነቶች ዋጋ ሳሰላ፣ሲበዛብኝ ስቀንስ ሲያንስብኝ ስጨምር እንቅልፍ አጥቼ ስንት ሌሊት አሳልፌያለሁ።ከአራት አመት በኋላ መሄጃ ቀኔ ባልታሰበ መንገድ ተሳካልኝና ፈቃድ ተቀብዬ ጉዞዬን ቀጠልኩ።

ከከተማው እየራቅሁኝ ገጠሩ ዉስጥ እየዘለቅሁኝ ገባሁ።አዲስ የተገለበጠው አፈር ሽታ አወደኝ።በማደግ ላይ ያለው የበቆሎ አዝመራና በዉስጡ አለፍ አለፍ ብሎ የበቀለው የክረምት ጎመን ዙሪያ ገባውን ሞልቶታል።ጋራ ተራራው፣ ሜዳ ሸለቆው አረንጓዴ ሆኗል።

ከብቶች መስኩ ላይ ፈሰዋል። ግልገሎች ይፈነጫሉ።የወፎቹን ጫጫታ እየሰማሁና የጠጣዎችን ዝላይ እየተመለከትኩ ማሳ ለማሳ አቆራርጣ ተጥመልምላ የምትታየውን ቀጭኗን የእግር መንገድ ተከትዬ፣ ወደ ወንዙ በሚወስደው በጋማ ከብት ኮቴ የተደቀደቀ ተዳፋት መንገድ ገባሁ። ቁልቁለቱና ናፍቆቱ እያንደረደሩኝ ቁልቁል ወረድኩ።

ሁሉም ነገር ሰላም ይሆናል አልኩና ወደ አጥር ግቢው ተስፋ ሰንቄ ተጠጋሁ።መንፈሴን እያበረታታሁ የሞት ሞቴን ጠንካራውንና ከዝግባ እንጨት የተሰራ ከባዱን የግቢ በር ገፋ አድርጌ አንገቴን ብቅ አደረኩኝ። መጀመሪያ ያየኝኝ አክስቴ ነበረኝ።

21. ባለታሪኩን ለበርካታ ቀናት እንቅልፍ የነሳው ነገር ምንድን ነው?

- ሀ. የኑሮ ውድነቱ ለ. የሚገዛውን ማስላቱ ሐ. የመንገድ ርቀቱ መ. የቤተሰብ ብዛቱ
22. ከሚከተሉት ሃሳቦች ውስጥ ባለታሪኩን ሊገልጸው የሚችለው
- ሀ. በአቅሙ የሚኖር ለ. በይሉኝታ የሚኖር ሐ. በእቅድ የሚኖር መ. እንደልቡ የሚኖር
23. ባለታሪኩ የቁም ሞት ሞቻለሁ ያለበት ምክንያት የሚሆነው
- ሀ. ህይወቱ መቅኖ ቢስ መሆኑ ለ. ዘመድ አዝማድ የሌለው መሆኑ
 ሐ. ቤተሰቦቹን ማሰቡ መ. ቤተሰቦቹን መርሳቱ
24. የመንገደኛውን ዓይን ከማረኩት ነገሮች ውስጥ የማይካተተው የቱ ነው?
- ሀ. የወፎቹ ጫጫታ ለ. የጦጣዎቹ ዝላይ ሐ. የበቆሎው አዝመራ መ. የረኞቹ ዘፈን
25. ባለታሪኩ ገንዘቡን ከእጁ የሚያጠፋበት ምክንያት ያልሆነው የቱ ነው?
- ሀ. በይሉኝታ መያዙ ለ. ለመመሳሰል ልመሞከሩ
 ሐ. ብድር ማበደሩ መ. መጠጥ ማዘውተሩ
26. በመጨረሻው አንቀጽ ውስጥ የሞት-ሞቱን የሚለው አባባል የሚገልጸው የትኛውን ነው?
- ሀ. ማዘኑን ለ. መዘናጋቱን ሐ. ልቡ መፍራቱን መ. መደሰቱን
27. በአንቀጽ ሶስት ባለታሪኩን ካብከነከነው ነገር የማይካተተው የቱ ነው?
- ሀ. ማህበራዊ ኑሮው ለ. ማህበራዊ ጣጣው ሐ. ብድር ጠያቂው መ. ዘመድ ጥየቃው
28. ሥር ካልሰደደችው ችግኝ ጋር የተወዳደረው ማነው?
- ሀ. ባለታሪኩ ለ. አክስቱ ሐ. ቤተሰቦቹ መ. አብዬ መርሻ
29. ባለታሪኩን የሚጨብጠው አሳጥቶ እየረበሸው ያለው ሃሳብ ከሚከተሉት አንዱ ነው።
- ሀ. የት/ቤት አለመኖር ለ. የጤና ጣቢያ አለመኖር
 ሐ. የገበያ አለመኖር መ. የገንዘብ አለመኖር
30. በአንቀጽ ሶስት ቅበረኝ የሚለው ቃል አገባባዊ ፍቺ የሚሆነው የትኛው ነው?
- ሀ. ግደለኝ ለ. ከጉድ አውጣኝ ሐ. ጨርሰኝ መ. ይቅር በለኝ
31. ስለባለታሪኩ ገቢና ወጪ ምን ማጠቃለያ መስጠት ይቻላል?
- ሀ. ገቢው ከወጪው ተስማምቷል ለ. ገቢው ከወጪው በልጧል
 ሐ. ገቢው ከወጪው አንሷል መ. ገቢው ለፍላጎቱ በቂ ነው

አባሪ 3. የተማሪዎችን የማንበብ ተነሳሽነት መለኪያ መጠይቅ

ተማሪዎች የዚህ መጠይቅ ዋና አላማ “በአማርኛ ቋንቋ ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃትን መማር የአንብቦ መረዳት ችሎታንና የማንበብ ተነሳሽነትን ለማሳደግ ያለው አስተዋጽኦ፤ በሽናሽኛ አፈፈት የዘጠነኛ ክፍል ተማሪዎች ተተኪሪነት-በሚል ርእስ ለሚካሄድ ጥናት መረጃ ለማግኘትነው።የአንተ(ቺ) ምላሽ ለጥናቱአጋዥ በመሆኑ ትክክለኛ ስሜት-ህን(ሽን) የሚገልጹ እንዲሆኑ ያስፈልጋል።በትክክል በመሙላት ለምታደርግልኝ(ጊልኝ) መልካም ትብብር በቅድሚያ አመሰግናለሁ።

መመሪያ:-ከዚህ በታች አምስት አምስት አማራጭ ያላቸው 53 ጥያቄዎች በሰንጠረዥ ቀርበውልሃል(ሻል)።እያነበብህ(ሽ) ይገልጻኛል በምትለው(ይው) አማራጭ ቁጥር ትይዩ የኤክስ(X) ምልክት አድርግ(ጊ)።ከ1-5 ያሉትቁጥሮች የሚወክሉት የስምምነት ደረጃም እንደሚከተለው ነው።

- 5. በጣም እስማማለሁ
- 4.እስማማለሁ
- 3.መወሰንአልችልም
- 2. አልስማማም
- 1. በጣም አልስማማም

ተ. ቁ	ጥያቄ	5	4	3	2	1
1	በማንበብ የተሻልኩ ሆኜ መገኘትን እወዳለሁ					
2	ጠንከር ያሉ ጥያቄዎችን የያዙ መጻሕፍትን እወዳለሁ					
3	የማነበው ደረጃዬን ለማሻሻል ነው					
4	መምህሩ የሚያስደስት ነገር ከነገረኝ ስለዚያ ነገርተጨማሪ አነባለሁ					
5	ከባድና ፈታኝ መጻሕፍትን ማንበብ እወዳለሁ					
6	ረጃጅም ታሪኮችንና የልቦለድ መጻሕፍትን ማንበብ ያስደስተኛል					
7	በቀጣዩ አመት በማንበብ የተሻ ልኩ እንደምሆን እተማመናለሁ					
8	መጻሕፍት አስደሳች ከሆነ ከባድም ቢሆን አነበዋለሁ					
9	ከጓደኞቼ የተሻልኩ አንባቢ ለመሆን እጥራለሁ					
10	በምወዳቸው የትምህርትአይነቶች ላይ ያተኮሩምንባቦችን ማንበብእወዳለሁ					

11	ከቤተሰቦቹ ጋር ዘወትር ወደ ቤተ መጻሕፍት እይዳለሁ					
12	በማኅበብ ጊዜ በአእምሮዬ ምስል መፍጠር እወዳለሁ					
13	በጣም ከባድ ቃላት ያሉበት ምንባብ ማንበብ አልወድም					
14	በተለያዩ ሃገራት ስላሉ ህዝቦች ማንበብ ያስደስተኛል					
15	እኔ ጥሩ አንባቢ ነኝ					
16	በአብዛኛው ከባድ ነገሮችን የምማረው በማንበብ ነው					
17	ለኔ ጥሩ አንባቢ ሆኖ መገኘት በጣም አስፈላጊ ነገር ነው					
18	ቤተሰቦቹ ንባብ ላይ ጥሩ እየሰራሁ እንደሆነ ዘወትር ይነግሩኛል					
19	በሚስጡኝ ርእሶች ዙሪያ አዳዲስ መረጃ ለማግኘት አነባለሁ					
20	የተሰጠኝ ተግባር ሳቢ ከሆነ ከባድ ይዘቶችንም ቢሆንም ማንበብ እችላለሁ					
21	ከሌሎች በተሻለ ከማንበብ ብዙ እማራለሁ					
22	ከእውነታ ስለራቁ ታሪኮች(ተረቶች) ማንበብና ማመን እወዳለሁ					
23	የማነበው ማንበብ ስላለብኝ ነው					
24	የቃላት ጥያቄ አልወድም					
25	ስለ አዳዲስ ነገሮች ማንበብ እወዳለሁ					
26	ለአሁኑ ወይም ለወንድሜ ዘወትር አነባለሁ					
27	ከሌሎች ተግባራት ተቆይቶ ጋር ሲነጻጸር ማንበብ ለኔ በጣም ጠቃሚ ጉዳይ ነው					
28	መምህራ ጥሩ እንደማኅበብ ሲነግረኝ ደስ ይለኛል					
29	ስለ ተስጥኦ የበለጠ ለማወቅ አነባለሁ					
30	ድብቅ (ሚስጥራዊ) ስለሆነ ነገር ማንበብ እወዳለሁ					
31	እኔና ጓደኞቼ የንባብ መጻሕፍትን እንዋዋሳለን					
32	ለመረዳት ውስብስብ የሚሆኑብንን መጻሕፍት ማንበብ ደስ አይለኝም					
33	በርካታ የጀግንነት ታሪኮችን አንብቤያለሁ					
34	የት/ቤት የንባብ ተግባራትን በተቻለኝ መጠን እሰራለሁ					
35	ጥሩ መጻሕፍት ውስጥ ከሚገኙ ገጸባህሪያት ጋር የጓደኝነት ስሜት ይሰማኛል					
36	እያንዳንዱን የንባብ ተግባር ሰርቶ መገኘት በጣም ይጠቅመኛል					
37	ጓደኞቼ አንዳንድ ጊዜ ጥሩ አንባቢ እደሆንኩ ይነግሩኛል					
38	በማንበብ ጥሩ እንደሆንኩ የማረጋገጫ የተሻለው መንገድ ወይም ጤነኛ ነው					

39	በክፍልውስጥ የማንበብ ተግባራት ሲሰጡ-ንደኞቹን ማገዝ ደስይለኛል				
40	በማነበው ታሪክ ውስጥ ገጸ ባሕሪያቱ በጣም ሲበዙ አልወድም				
41	ከንደኞቹ በተሻለ ለማንበብ ጠንክራ መስራት እፈልጋለሁ				
42	አንዳንድ ጊዜ ለቤተሰቦቹ አነብላቸዋለሁ				
43	አንብቤ ምስጋና ማግኘት ያስደስተኛል				
44	ስሜን ከምርጥ አንባቢዎች ስም ዝርዝር ተርታ ማየት ያስደስተኛል				
45	ስለማነበው ነገር ከንደኞቹ ጋር እወያያለሁ				
46	ሁልጊዜም የተሰጠኝን ንባብ በሰአቱ ለመጨረስ እጥራለሁ				
47	በማንበቤ ሰው ሲያደንቀኝ ደስ ይለኛል				
48	ለቤተሰቦቹ የማነበውን መንገር ደስ ይለኛል				
49	ከምናነበው ውስጥ መልሱን የማውቅ ብቸኛ ሰው ሆኜመገኘት እፈልጋለሁ				
50	የማንበብ ውጤቴን ለማወቅ እንገባለሁ				
51	የምንባብን ተግባር ሁሌምልክ እንደመምህሩ አድርጌ እተገብረዋለሁ				
52	ንባብን ከሌሎች ተማሪዎች ቀድሞ መጨረስ ያስደስተኛል				
53	ቤተሰቦቹ ስለንባብ ውጤቴ ይጠይቁኛል				

አባሪ 4. የቅድመትምህርት የአንብቦ መረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተናው ውጤት አስተማማኝነት ፍተሻ

Reliability Statistics

Cronbach's	
Alpha	N of Items
.822	31

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
PreReadQ1	.51	.502	100
PreReadQ2	.45	.500	100
PreReadQ3	.48	.502	100
PreReadQ4	.46	.501	100
PreReadQ5	.47	.502	100
PreReadQ6	.47	.502	100
PreReadQ7	.43	.498	100
PreReadQ8	.41	.494	100
PreReadQ9	.49	.502	100
PreReadQ10	.44	.499	100
PreReadQ11	.46	.501	100
PreReadQ12	.55	.500	100
PreReadQ13	.52	.502	100
PreReadQ14	.58	.496	100
PreReadQ15	.71	.456	100
PreReadQ16	.65	.479	100
PreReadQ17	.57	.498	100
PreReadQ18	.44	.499	100
PreReadQ19	.46	.501	100
PreReadQ20	.48	.502	100
PreReadQ21	.55	.500	100
PreReadQ22	.61	.490	100
PreReadQ23	.64	.482	100
PreReadQ24	.62	.488	100
PreReadQ25	.52	.502	100
PreReadQ26	.57	.498	100
PreReadQ27	.53	.502	100
PreReadQ28	.49	.502	100
PreReadQ29	.49	.502	100
PreReadQ30	.46	.501	100
PreReadQ31	.45	.500	100

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
PreReadQ1	15.45	36.533	.100	.825
PreReadQ2	15.51	36.252	.148	.823
PreReadQ3	15.48	36.575	.093	.825
PreReadQ4	15.50	35.404	.291	.818
PreReadQ5	15.49	34.818	.392	.814
PreReadQ6	15.49	35.222	.322	.817
PreReadQ7	15.53	34.696	.418	.814
PreReadQ8	15.55	33.886	.567	.808
PreReadQ9	15.47	33.747	.581	.808
PreReadQ10	15.52	33.626	.608	.807
PreReadQ11	15.50	33.929	.550	.809
PreReadQ12	15.41	34.325	.481	.811
PreReadQ13	15.44	34.107	.517	.810
PreReadQ14	15.38	34.238	.501	.811
PreReadQ15	15.25	34.816	.440	.813
PreReadQ16	15.31	34.964	.388	.815
PreReadQ17	15.39	35.533	.272	.819
PreReadQ18	15.52	36.596	.091	.825
PreReadQ19	15.50	36.414	.120	.824
PreReadQ20	15.48	36.333	.133	.824
PreReadQ21	15.41	35.759	.231	.820
PreReadQ22	15.35	34.917	.386	.815
PreReadQ23	15.32	34.927	.392	.815
PreReadQ24	15.34	35.600	.267	.819
PreReadQ25	15.44	35.643	.250	.820
PreReadQ26	15.39	36.564	.097	.825
PreReadQ27	15.43	35.642	.250	.820
PreReadQ28	15.47	35.444	.284	.818
PreReadQ29	15.47	35.221	.322	.817
PreReadQ30	15.50	34.515	.446	.813
PreReadQ31	15.51	35.788	.226	.820

አባሪ 5. የድህረትምህርት የአንብቦ መረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተናው ውጤት አስተማማኝነት ፍተሻ

Reliability Statistics

Cronbach's	
Alpha	N of Items
.785	31

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
PoExaQ1	.91	.288	100
PoExaQ2	.65	.479	100
PoExaQ3	.81	.394	100
PoExaQ4	.52	.502	100
PoExaQ5	.98	.141	100
PoExaQ6	.63	.485	100
PoExaQ7	.84	.368	100
PoExaQ8	.52	.502	100
PoExaQ9	.45	.500	100
PoExaQ10	.49	.502	100
PoExaQ11	.46	.501	100
PoExaQ12	.55	.500	100
PoExaQ13	.58	.496	100
PoExaQ14	.79	.409	100
PoExaQ15	.83	.378	100
PoExaQ16	.63	.485	100
PoExaQ17	.70	.461	100
PoExaQ18	.60	.492	100
PoExaQ19	.79	.409	100
PoExaQ20	.73	.446	100
PoExaQ21	.78	.416	100
PoExaQ22	.53	.502	100
PoExaQ23	.78	.416	100
PoExaQ24	.75	.435	100
PoExaQ25	.46	.501	100
PoExaQ26	.79	.409	100
PoExaQ27	.85	.359	100
PoExaQ28	.76	.429	100
PoExaQ29	.71	.456	100
PoExaQ30	.67	.473	100
PoExaQ31	.77	.423	100

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
PoExaQ1	20.4	24.747	0.216	0.783
PoExaQ2	20.66	25.54	-0.066	0.796
PoExaQ3	20.5	25.525	-0.058	0.793
PoExaQ4	20.79	25.703	-0.1	0.799
PoExaQ5	20.33	25.173	0.181	0.784
PoExaQ6	20.68	24.24	0.204	0.784
PoExaQ7	20.47	23.504	0.506	0.772
PoExaQ8	20.79	23.279	0.396	0.774
PoExaQ9	20.86	23.819	0.283	0.78
PoExaQ10	20.82	23.583	0.33	0.778
PoExaQ11	20.85	23.341	0.384	0.775
PoExaQ12	20.76	23.134	0.429	0.772
PoExaQ13	20.73	23.29	0.399	0.774
PoExaQ14	20.52	24.07	0.301	0.779
PoExaQ15	20.48	24.454	0.228	0.782
PoExaQ16	20.68	22.927	0.492	0.769
PoExaQ17	20.61	23.25	0.447	0.772
PoExaQ18	20.71	22.976	0.473	0.77
PoExaQ19	20.52	23.626	0.416	0.774
PoExaQ20	20.58	23.559	0.39	0.775
PoExaQ21	20.53	23.423	0.459	0.772
PoExaQ22	20.78	22.739	0.514	0.768
PoExaQ23	20.53	23.827	0.356	0.777
PoExaQ24	20.56	23.643	0.382	0.775
PoExaQ25	20.85	25.018	0.036	0.792
PoExaQ26	20.52	24.596	0.169	0.785
PoExaQ27	20.46	24.514	0.227	0.782
PoExaQ28	20.55	24.29	0.23	0.782
PoExaQ29	20.6	24.404	0.186	0.784
PoExaQ30	20.64	24.031	0.258	0.781
PoExaQ31	20.54	23.887	0.334	0.778

አባሪ 6. የቅድመ ትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት መለኪያ መጠይቁ ውጤት አስተማማኝነት ፍተሻ

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.851	53

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
PreReMotQ1	4.27	0.863	100
PreReMotQ2	4.31	0.748	100
PreReMotQ3	4.43	0.782	100
PreReMotQ4	3.78	1.124	100
PreReMotQ5	4.22	0.917	100
PreReMotQ6	4.25	0.947	100
PreReMotQ7	4.12	0.977	100
PreReMotQ8	4.13	1.031	100
PreReMotQ9	4.1	1.106	100
PreReMotQ10	4.24	0.83	100
PreReMotQ11	4.17	1.045	100
PreReMotQ12	4.21	0.88	100
PreReMotQ13	4.03	1.159	100
PreReMotQ14	4.34	0.89	100
PreReMotQ15	4.17	1.025	100
PreReMotQ16	3.65	1.192	100
PreReMotQ17	4.17	1.006	100
PreReMotQ18	4.07	0.795	100
PreReMotQ19	4.04	0.953	100
PreReMotQ20	4.21	0.795	100
PreReMotQ21	4.21	0.832	100
PreReMotQ22	4.17	1.064	100
PreReMotQ23	3.88	0.967	100
PreReMotQ24	4.15	0.914	100
PreReMotQ25	4.07	1.047	100
PreReMotQ26	3.82	1.086	100
PreReMotQ27	3.87	1.253	100
PreReMotQ28	4.08	1.061	100
PreReMotQ29	4.26	0.97	100
PreReMotQ30	4.24	0.842	100
PreReMotQ31	4.08	1.169	100
PreReMotQ32	4.09	1.006	100
PreReMotQ33	4.01	1.087	100
PreReMotQ34	3.86	1.189	100
PreReMotQ35	3.79	1.192	100
PreReMotQ36	4.16	0.972	100
PreReMotQ37	3.82	1.067	100
PreReMotQ38	3.86	1.146	100
PreReMotQ39	3.91	1.016	100
PreReMotQ40	4.26	0.86	100
PreReMotQ41	4.44	0.671	100
PreReMotQ42	4.4	0.91	100
PreReMotQ43	3.84	1.237	100
PreReMotQ44	4.07	0.977	100
PreReMotQ45	4.2	0.841	100
PreReMotQ46	4.02	1.063	100
PreReMotQ47	4.03	0.969	100
PreReMotQ48	4.12	1.113	100
PreReMotQ49	3.71	1.192	100
PreReMotQ50	3.68	1.18	100
PreReMotQ51	3.93	0.987	100
PreReMotQ52	4.09	1.036	100
PreReMotQ53	3.72	1.19	100

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
PreReMotQ1	211.48	313.444	0.471	0.845
PreReMotQ2	211.44	317.017	0.414	0.847
PreReMotQ3	211.32	316.644	0.408	0.847
PreReMotQ4	211.97	315.646	0.292	0.848
PreReMotQ5	211.53	328.777	-0.031	0.854
PreReMotQ6	211.5	323.222	0.131	0.851
PreReMotQ7	211.63	320.66	0.199	0.85
PreReMotQ8	211.62	316.097	0.312	0.848
PreReMotQ9	211.65	327.22	0.004	0.854
PreReMotQ10	211.51	318.616	0.313	0.848
PreReMotQ11	211.58	315.761	0.316	0.848
PreReMotQ12	211.54	322.433	0.171	0.85
PreReMotQ13	211.72	319.557	0.186	0.851
PreReMotQ14	211.41	323.376	0.138	0.851
PreReMotQ15	211.58	325.579	0.053	0.853
PreReMotQ16	212.1	314.333	0.304	0.848
PreReMotQ17	211.58	315.6	0.335	0.847
PreReMotQ18	211.68	315.695	0.434	0.846
PreReMotQ19	211.71	316.41	0.333	0.847
PreReMotQ20	211.54	316.877	0.392	0.847
PreReMotQ21	211.54	317.099	0.364	0.847
PreReMotQ22	211.58	309.701	0.474	0.844
PreReMotQ23	211.87	313.811	0.404	0.846
PreReMotQ24	211.6	314.909	0.396	0.846
PreReMotQ25	211.68	315.856	0.313	0.848
PreReMotQ26	211.93	317.965	0.244	0.849
PreReMotQ27	211.88	311.925	0.341	0.847
PreReMotQ28	211.67	321.092	0.168	0.851
PreReMotQ29	211.49	321.465	0.178	0.85
PreReMotQ30	211.51	319.929	0.264	0.849
PreReMotQ31	211.67	322.688	0.108	0.852
PreReMotQ32	211.66	322.126	0.151	0.851
PreReMotQ33	211.74	317.689	0.251	0.849
PreReMotQ34	211.89	308.442	0.449	0.845
PreReMotQ35	211.96	317.756	0.222	0.85
PreReMotQ36	211.59	320.81	0.197	0.85
PreReMotQ37	211.93	314.672	0.338	0.847
PreReMotQ38	211.89	311.412	0.392	0.846
PreReMotQ39	211.84	314.499	0.362	0.847
PreReMotQ40	211.49	318.192	0.315	0.848
PreReMotQ41	211.31	322.398	0.238	0.849
PreReMotQ42	211.35	320.351	0.228	0.849
PreReMotQ43	211.91	317.214	0.224	0.85
PreReMotQ44	211.68	316.927	0.308	0.848
PreReMotQ45	211.55	314.472	0.45	0.846
PreReMotQ46	211.73	310.361	0.456	0.845
PreReMotQ47	211.72	308.749	0.555	0.843
PreReMotQ48	211.63	316.377	0.277	0.848
PreReMotQ49	212.04	313.877	0.315	0.848
PreReMotQ50	212.07	307.035	0.488	0.844
PreReMotQ51	211.82	315.099	0.357	0.847
PreReMotQ52	211.66	324.206	0.089	0.852
PreReMotQ53	212.03	310.534	0.397	0.846

አባሪ 7. የድህረ ትምህርት የማንበብ ተነሳሽነት መለኪያ መጠይቁ ውጤት አስተማማኝነት ፍተሻ

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.887	53

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
PostReMotQ1	4.31	0.775	100
PostReMotQ2	4.17	0.829	100
PostReMotQ3	4.38	0.749	100
PostReMotQ4	4.21	0.957	100
PostReMotQ5	4.29	0.701	100
PostReMotQ6	4.25	0.796	100
PostReMotQ7	3.95	0.957	100
PostReMotQ8	4.36	0.759	100
PostReMotQ9	4.27	0.839	100
PostReMotQ10	4.46	0.744	100
PostReMotQ11	4.17	0.817	100
PostReMotQ12	4.24	0.955	100
PostReMotQ13	3.83	0.943	100
PostReMotQ14	4.06	0.908	100
PostReMotQ15	4.56	0.656	100
PostReMotQ16	4.43	0.714	100
PostReMotQ17	4.27	0.839	100
PostReMotQ18	4.38	0.85	100
PostReMotQ19	4.23	0.827	100
PostReMotQ20	4.25	0.845	100
PostReMotQ21	4.33	0.779	100
PostReMotQ22	4.16	0.94	100
PostReMotQ23	4.18	0.77	100
PostReMotQ24	4.2	0.752	100
PostReMotQ25	4.05	0.957	100
PostReMotQ26	4.3	0.859	100
PostReMotQ27	4.51	0.703	100
PostReMotQ28	4.35	0.657	100
PostReMotQ29	4.1	0.835	100
PostReMotQ30	4.22	0.86	100
PostReMotQ31	4.41	0.74	100
PostReMotQ32	4.36	0.759	100
PostReMotQ33	4.14	0.829	100
PostReMotQ34	4.49	0.718	100
PostReMotQ35	4.11	0.898	100
PostReMotQ36	4.15	0.914	100
PostReMotQ37	4.51	0.595	100
PostReMotQ38	4.43	0.742	100
PostReMotQ39	4.15	0.845	100
PostReMotQ40	4.06	0.874	100
PostReMotQ41	4.15	1.009	100
PostReMotQ42	4.49	0.659	100
PostReMotQ43	4.48	0.745	100
PostReMotQ44	4.5	0.823	100
PostReMotQ45	4.58	0.606	100
PostReMotQ46	4.04	0.931	100
PostReMotQ47	4.27	0.75	100
PostReMotQ48	4.24	0.922	100
PostReMotQ49	4.4	0.711	100
PostReMotQ50	4.61	0.68	100
PostReMotQ51	4.14	1.045	100
PostReMotQ52	4.3	0.948	100
PostReMotQ53	4.53	0.731	100

Item-total statistics

	Scale Mean if	Scale Variance if	Corrected Item-Total	Cronbach's Alpha if
PostReMotQ1	222.7	257.404	0.629	0.881
PostReMotQ2	222.84	256.378	0.623	0.881
PostReMotQ3	222.63	264.276	0.361	0.885
PostReMotQ4	222.8	258.97	0.446	0.883
PostReMotQ5	222.72	262.688	0.46	0.884
PostReMotQ6	222.76	262.912	0.39	0.884
PostReMotQ7	223.06	259.592	0.425	0.884
PostReMotQ8	222.65	261.583	0.467	0.883
PostReMotQ9	222.74	258.821	0.522	0.882
PostReMotQ10	222.55	263.846	0.382	0.884
PostReMotQ11	222.84	260.843	0.459	0.883
PostReMotQ12	222.77	260.906	0.383	0.884
PostReMotQ13	223.18	261.402	0.372	0.884
PostReMotQ14	222.95	258.048	0.506	0.882
PostReMotQ15	222.45	266.775	0.299	0.885
PostReMotQ16	222.58	264.266	0.381	0.884
PostReMotQ17	222.74	264.942	0.292	0.886
PostReMotQ18	222.63	267.73	0.186	0.887
PostReMotQ19	222.78	268.375	0.169	0.887
PostReMotQ20	222.76	262.932	0.364	0.885
PostReMotQ21	222.68	268.139	0.191	0.887
PostReMotQ22	222.85	258.957	0.456	0.883
PostReMotQ23	222.83	263.698	0.373	0.884
PostReMotQ24	222.81	261.307	0.483	0.883
PostReMotQ25	222.96	255.413	0.565	0.881
PostReMotQ26	222.71	270.471	0.086	0.888
PostReMotQ27	222.5	269.303	0.166	0.887
PostReMotQ28	222.66	266.105	0.331	0.885
PostReMotQ29	222.91	264.305	0.318	0.885
PostReMotQ30	222.79	258.551	0.519	0.882
PostReMotQ31	222.6	270.02	0.126	0.887
PostReMotQ32	222.65	269.664	0.136	0.887
PostReMotQ33	222.87	266.741	0.229	0.886
PostReMotQ34	222.52	265.141	0.341	0.885
PostReMotQ35	222.9	254.859	0.627	0.881
PostReMotQ36	222.86	254.849	0.615	0.881
PostReMotQ37	222.5	267.828	0.28	0.886
PostReMotQ38	222.58	268.226	0.2	0.887
PostReMotQ39	222.86	264.303	0.313	0.885
PostReMotQ40	222.95	261.583	0.399	0.884
PostReMotQ41	222.86	270.788	0.055	0.89
PostReMotQ42	222.52	271.02	0.1	0.888
PostReMotQ43	222.53	266.13	0.286	0.886
PostReMotQ44	222.51	269.162	0.14	0.888
PostReMotQ45	222.43	270.874	0.12	0.887
PostReMotQ46	222.97	258.999	0.459	0.883
PostReMotQ47	222.74	262.033	0.454	0.884
PostReMotQ48	222.77	267.411	0.178	0.887
PostReMotQ49	222.61	267.028	0.262	0.886
PostReMotQ50	222.4	269.616	0.159	0.887
PostReMotQ51	222.87	255.569	0.508	0.882
PostReMotQ52	222.71	270.572	0.069	0.889
PostReMotQ53	222.48	269.121	0.166	0.887

አባሪ 8. የቅድመና ድህረትምህርት መረጃዎች የውጤት ስርጭት ወጥነት ማሳያ

Tests of Normality

	Group	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	Df	Sig.	Statistic	df	Sig.
PreReadTotal	Expermental	.101	50	.200*	.965	50	.150
	Control	.099	50	.200*	.959	50	.081

*. This is a lower bound of the true significance.

a. Lilliefors Significance Correction

Tests of Normality

	Group	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	Df	Sig.	Statistic	df	Sig.
PostReadTotal	Expermental	.122	50	.061	.958	50	.073
	Control	.101	50	.200*	.964	50	.128

*. This is a lower bound of the true significance.

a. Lilliefors Significance Correction

Tests of Normality

	Group	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	Df	Sig.	Statistic	df	Sig.
PreReMotTotal	Expermental	.078	50	.200*	.978	50	.479
	Control	.076	50	.200*	.960	50	.091

*. This is a lower bound of the true significance.

a. Lilliefors Significance Correction

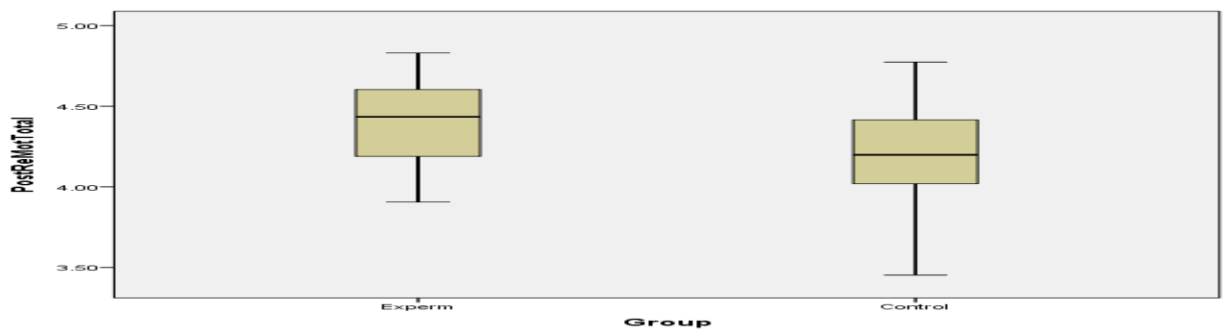
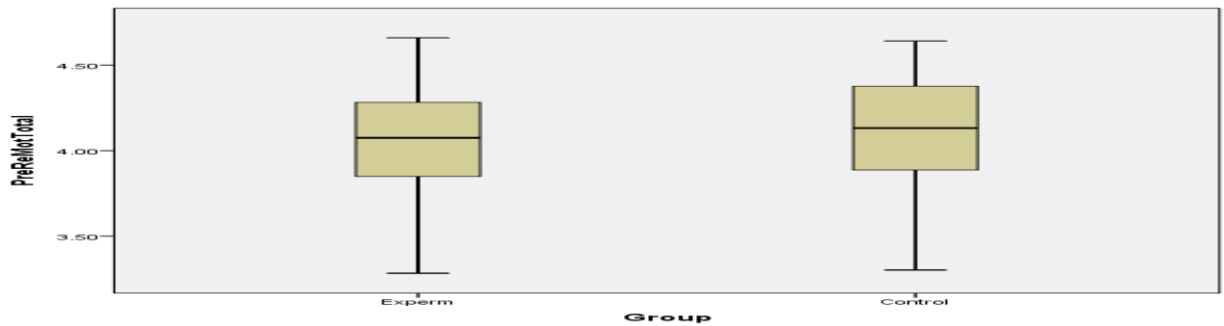
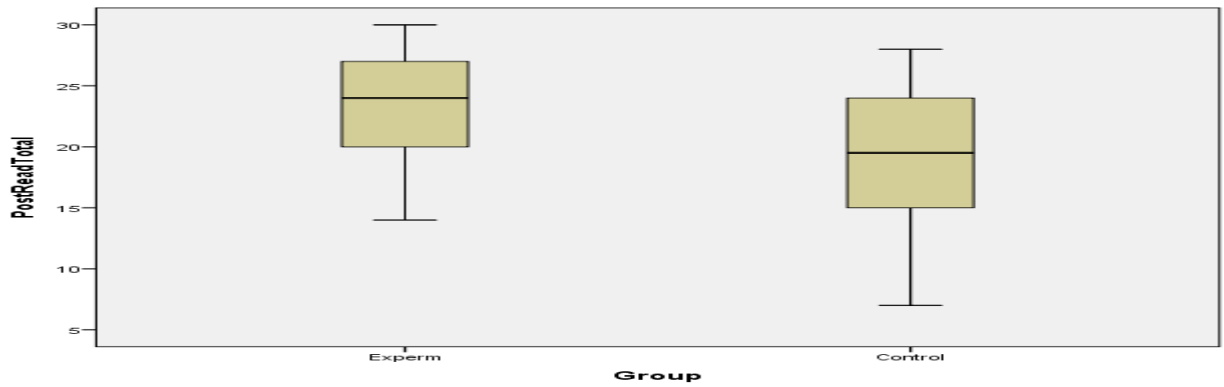
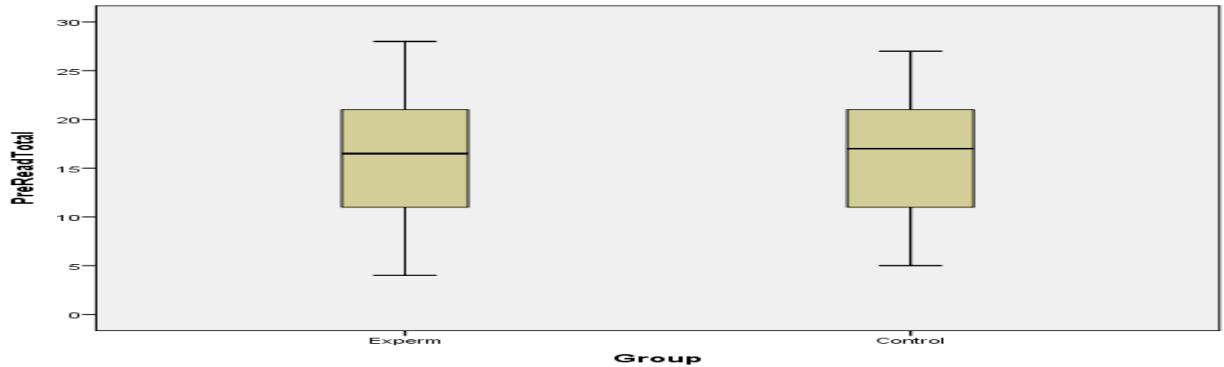
Tests of Normality

	Group	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	Df	Sig.	Statistic	df	Sig.
PostReMotTotal	Expermental	.096	50	.200*	.963	50	.123
	Control	.094	50	.200*	.968	50	.193

*. This is a lower bound of the true significance.

a. Lilliefors Significance Correction

አባሪ 9. የቅድመና ድህረትምህርት መረጃዎች የፍንጭ ሃሳቦች የባክስ ፕሎት ግራፍ ፍተሻ ማሳያ

አባሪ 10. የቅድመና ድህረትምህርት መረጃዎች በሌቪንስ ቴስት የልዩይት ተመሳሳሪ ፍተሻ ማሳያ

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	Df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
PreReadTotal	Equal variances assumed	.040	.843	-.293	98	.770	-.360	1.229	-2.798	2.078
	Equal variances not assumed			-.293	97.930	.770	-.360	1.229	-2.798	2.078

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	T	Df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
PostReadTotal	Equal variances assumed	3.042	.084	4.174	98	.000	3.900	.934	2.046	5.754
	Equal variances not assumed			4.174	94.024	.000	3.900	.934	2.045	5.755

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	T	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
PreReMotTotal	Equal variances assumed	.003	.955	-.401	98	.689	-.02755	.06870	-.16387	.10878
	Equal variances not assumed			-.401	97.993	.689	-.02755	.06870	-.16387	.10878

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	T	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
PostReMotTotal	Equal variances assumed	1.684	.197	4.452	98	.000	.25472	.05722	.14117	.36827
	Equal variances not assumed			4.452	92.348	.000	.25472	.05722	.14108	.36836

አባሪ 11. የሙከራ ቡድኑ ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃትን ለማስተማር የተዘጋጀ ማንዋል

ክፍለ ትምህርት አንድ

የትምህርቱ ርዕስ - ዋና ሀሳቦችን የመለየት ብልሃቶችን በመጠቀም

ትምህርቱ የሚወሰደው ጊዜ:-4:00 ሰዓት

የትምህርቱ ዓላማ:- ከዚህ ትምህርት በኋላ ተማሪዎች:-

- አንባባችሁ የተረዳችኋቸውን ዋና ዋና ሀሳቦች ለይታችሁ ታሰፍራላችሁ።
- እነባባችሁ ዋና ዋና ሀሳቦችን ማውጣት አንብቦ መረዳትን ለማፋጠን ያሉትን ፋይዳዎች ታስረዳላችሁ።

ክፍል 1: ዳራ ፍተሻ

ቅድመ ፍተሻው ሁለት ክፍሎች አሉት። በመጀመሪያው ክፍል አጭር ምንባብ በማንበብ በእያንዳንዱ አንቀፅ ውስጥ ያሉትን ቁልፍ መረጃዎች መለየትን እና እያንዳንዱ አንቀጽ ምን እንደሚል መነጋገርን ዓላማ ያደረገ ነው። ሁለተኛው ክፍል ከምንባቡ ጋር የተያያዙ የአንብቦ መረዳት ጥያቄዎችን በመመለስ አላማ ላይ ያተኮረ ነው።

1. በአንድ ዕሁፍ ውስጥ የሚቀርቡ የተለያዩ ሃሳቦች ሁሉም እኩል ደረጃ ይኖራቸዋል? መልሳችሁን በአጭሩ በምክንያት አስረዱ።

2. በአንድ ዕሁፍ ውስጥ የሚቀርቡ ሃሳቦች ደረጃቸው የሚለያይ ከሆነ ተዋረዳዊ ግንኙነታቸውን እንዴት ማሳየት ይቻላል?

3. ቀጥሎ የቀረቡት አገላለጾች በአንድ ሃሳብ ዙሪያ የሚያጠነጥኑ ቢሆኑም በሀሳብ ስፋታቸው በደረጃ ይለያያሉ። አገላለጾችን ካነበባችሁ በኋላ ከጥቅል ወደ ዝርዝር አስፍሯቸው።

በቅደም ተከተል ሲሰፍሩ

- ◆ ተፈጥሮአዊ መርዛማ ነገሮች _____
- ◆ መርዛማ ነገሮች _____
- ◆ ነገሮች _____
- ◆ ሜርኩሪ _____

4. ቀጥሎ በቀረበው አንቀፅ ውስጥ የተለያዩ ተዋረዳዊ ደረጃዎች ያላቸው ሀሳቦች ተገልፀዋል። አንቀፁን በማንበብ ከታች የቀረበውን ጅምር የዋና ሀሳብ ንድፍ አሟሉ።

ምንባብ

አለም በመርዛማ ነገሮች የተሞላች ነች። ከእነዚህ መርዛማ ነገሮች ውስጥ ብዙዎቹ ያለሰው ልጅ ጣልቃ ገብነት በተፈጥሮ የሚከሰቱ ናቸው። የእሳተገሞራ ፍንዳታ ባለበት አካባቢ የሚወጣው እንፋሎት ሰልፈር የተባለውን መራዥ ማዕድን ስለሚይዝ በአካባቢው እፅዋት አይበቅሉም። በደኖች ውስጥ የሚገኙ ወንዞችም ከተፈጥሯዊ ቁሶች በሚጠራቀሙባቸው ዝቃጮች የተነሳ የተጣሩ አይደሉም። በውቅያኖሶች ውስጥ በተፈጥሮ የሚገኘው ሜርኩሪም ከፍተኛ መርዛማነት ያለው በመሆኑ በጣም በርካታ ቁጥር ያላቸውን አሳዎች ይገድላል።

ሀ. መርዛማ ነገሮች

1. ሰው ሰራሽ መርዛማ ነገሮች
2. _____
 - 2.1 _____
 - 2.2 ከተፈጥሮአዊ ቁሶች የሚጠራቀሙ ዝቃጮች
 - 2.3 _____

5. ተማሪዎች አዲሱን ብልሃት ለመማር ፍቃደኛ ናችሁ? ምን ያህልስ ቁርጠኛ ናችሁ? አዲሱን ብልሃት ለመማር ያችሁን አጭር የግብ መግለጫ ጻፉ።

ክፍል 2- ታላሚውን ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃትን ማስተዋወቅ

1. ዋና ሀሳብ የመለያ ብልሃት ምንድን ነው?

ዋና ሀሳብ አንድን ጽሁፍ እያነበቡ ጠቃሚ የሆኑ ሀሳቦችን በመለየት ዋና ዋና ሀሳቦቹን ከዝርዝሮቹ ጋር ያላቸውን ተዛምዶ የምናሳይበት ብልሃት ነው።

2. የአንቀጽን/የአንድን ጽሑፍ ዋና ሀሳብ መለየት ምን ምን ጠቀሜታዎች አሉት?

የአንቀጽን ዋና ሀሳቦች መለየት ካሉት ጠቀሜታዎች ጥቂቶቹ የሚከተሉት ናቸው።

- ✓ ዋና ሀሳቦችን በንቃት መፈለግ አንባቢዎች በሚያነቡት ነገር ላይ እንዲያተኩሩ ስለሚረዱ የማንበብ ዓላማ ትኩረትን ይጨምራል።
- ✓ ዋናው ሀሳብ የአንቀጽን ዝርዝሮች አንድ ላይ ስለሚይዝ አንባቢዎች ዋናውን ሀሳብ የሚደግፉ ብዙ ተጨማሪ ዝርዝሮችን ማስታወስ ይችላሉ።
- ✓ አንባቢዎች ዋናውን ሀሳብ መወሰን ለጥናት አጋዥ እንደሆነ ስለሚረዱ ጠቃሚ መረጃዎችን በመጽሐፎቻቸው ውስጥ መለየትና ምልክት ማድረግ ይችላሉ።
- ✓ ውጤታማ ማስታወሻዎችን መውሰድ እና ቢጋሮችን ማውጣት ይችላሉ።
- ✓ የእያንዳንዱን አንቀጽ ዋና ዋና ሀሳቦችን መለየት ማጠቃለያዎችን በብቃት መጻፍም ያስችላል።
- ✓ ውስብስብ የሆኑ ፅሁፎች ውስጥ ያሉ ሀሳቦችን እንደየደረጃቸውና እንደየተዛምዷቸው ለይቶ ለመገንዘብ ያግዛል።
- ✓ የአንድን ፅሁፍ የሀሳብ እድገትና ሂደት ለይቶ ለመተንተን ይረዳል።
- ✓ የድርጊት ሂደቶችን ወይም ቅደም ተከተሎችን የሚያመለክቱ ጽሁፎችን ሀሳብ በአጭሩ ለይቶ ለመረዳት ያስችላል።

3. የተሻለ ዋና ሀሳብን ለማውጣት እያነበብን ምን ምን ተግባራትን ማከናወን ይጠበቅብናል?

እያነበቡ ዋና ሀሳብን ለማውጣት አንድ አይነት መንገድን መከተል ይቻላል ባይባልም በዋናነት የሚከተሉትን ተግባራት ማከናወን ያስፈልጋል።

- ፅሁፉን እያነበብን ጥቅል የሆኑና ዝርዝር የሆኑ አገላለጾችን መለየት
- በተለይም የነገሮችን ክፍፍል የሚያሳዩ ሀሳቦች ላይ በማተኮር በአንድ ክፍል ሊካተቱ የሚችሉትን እየለየን ማደራጀት
- ክፍፍሎችን ስንለይ በአንድ ዋና ሀሳብ ስር የሚሰፍሩ ዝርዝሮች በትክክል ዋና ሀሳቡ የሚያጠቃልላቸው መሆኑን ማረጋገጥ
- በተቻለ መጠን ዋናና ዝርዝር ሀሳቦችን ስናሰፍር የራሳችንን አገላለጽ መጠቀም
- በተመሳሳይ ደረጃ ለይ የሚገኙ ሀሳቦች አኩል እርከን እንዲሰጣቸው ማድረግ
- በማንበብ ላይ እያለን በዋና ዋና ሀሳቦችና በዝርዝር ሀሳቦች ላይ የተለያዩ ምልክቶችን ወይም የጎን ማስታወሻዎችን እየያዘን ማንበብ ጥቂቶቹ ተግባራት ናቸው

እነዚህን ተግባራት በማከናወን ዋና ዋና ሀሳቦችን መፍጠር እና ደጋፊ ዝርዝሮችን መለየት እንችላለን።

i) ዋና ዋና ሀሳቦችን መፍጠር

የአንቀጽ ዋና ሀሳብ በትክክል ካልተገለጸ፣ ማለትም ሃይለ ቃል በማይኖርበት ጊዜ የአንቀጽ አጠቃላይ ትርጉም ምን እንደሆነ ለመወሰን በጣም ያስቸግራል። ይህ በሚያጋጥምበት ጊዜም በተሰጠው መረጃ መሰረት የራሳችንን ሀሳቦች መፍጠር ይጠበቅብናል። በሌላ አገላለጽ አንቀጹን በግልፅ ለመረዳት ዋናውን ሀሳቡን በራሳችን ቃላት መቅረጽ አለብን። የአንቀጽቹ ዋና ሐሳቦች በድብቅ/ስውር ሲቀርቡ፣ ሀሳቦቹን በራሳቸው አገላለጽ መፍጠር የአንባቢዎች ኃላፊነት ነው።

አንድ ጸሃፊ ዋና ዋና ሀሳቦችን በድብቅ/ስውር የሚያቀርብባቸውን በርካታ መንገዶች አሉ። ምንም እንኳን ጸሃፊው አብዛኛውን ጊዜ ዋና ሀሳብ በአንድ ዓረፍተነገር የሚያቀርብ ቢሆንም አንባቢው አንዳንድ ጊዜ ከሌላ ዓረፍተነገር አንድ ቃል ወይም ሀረግ በመጨመር የተሟላ ዋና ሀሳብ መፍጠር አለበት። ሌላው ዋና ዋና ሀሳቦችን በድብቅ/ስውር መንገድ የመግለፅ መንገድ የዋናውን ሀሳብ ክፍሎች በሁለት የተለያዩ ዓረፍተነገሮች ማቅረብ ነው። እነዚህ ዓረፍተነገሮች በአንቀጹ ውስጥ ርስበርስ ሊከታተሉ ወይም ሊለያዩ ይችላሉ። ጸሃፊው ዋና ዋና ሀሳቦችን በድብቅ/ስውር መንገድ የሚገልፅበት ምክንያት አንባቢው ጠቃሚ ሀሳቦችን ከበርካታ ዓረፍተነገሮች አቀናጅቶ እንዲተረጎም ስለሚጠብቅ ነው። በዚህ ሁኔታ አንባቢዎች የጸሐፊውን ሀሳብ እንደየራሳቸው ልምድና እውቀት በማጣመር መተርጎም አለባቸው። የጸሐፊውን ዋና ሀሳቦች ለመግለጽ አንባቢዎች ብዙ የራሳቸውን ቃላት መጠቀም አለባቸው።

ii) ደጋፊ ዝርዝሮችን መለየት

የጸሐፊውን ክርክር ለመከተል እና አንድ ሀሳብ እንዴት ቀጥሎ ከመጣው ጋር እንደተሳሰረ ለማወቅ ደጋፊ ዝርዝሮችን በዚህ መልኩ መለየት መቻል አስፈላጊ ነው። እያንዳንዱ አንቀጽ አንድ ዋና ሀሳብ ብቻ ስለሚይዝ ሌሎች ቃላት እና ዓረፍተነገሮች ሁሉ ምን እንደሆኑ ማሰብ ያስፈልገናል። ሌሎች ቃላት እና ዓረፍተነገሮች ሁሉ ዋናውን ሀሳብ ለማሻሻል ጥቅም ላይ የሚውሉ በመሆናቸው ደጋፊ ሀሳቦች ይባላሉ። ዋና ሀሳቡን የሚደግፉ ዝርዝሮችን መመርመርና መረዳት በርካታ ጥቅሞች ያሉት ሲሆን ዋና ዋናዎቹም

- ✓ ጥቂቶቹ ደጋፊ ዝርዝሮችን መረዳት ዋናውን ሃሳብ ሙሉ በሙሉ ለመረዳት ቁልፍ መሆናቸው
- ✓ ከአንቀጽ ጠቃሚ መረጃዎችን ለማስታወስ ቀላል ማድረጋቸው እና
- ✓ ከማስታወስ ጋር የተያያዘው ደጋፊ ዝርዝሮችን መረዳቱ አንባቢዎች ሙሉውን የአንቀጽ አደረጃጀት እንዲረዱ የሚያግዝ መሆኑ ናቸው።

ምንም እንኳን በአንቀጽ ውስጥ የሚገኝ እያንዳንዱ ዝርዝር ጉዳይ ከዋናው ሐሳብ ጋር የተያያዘ ቢሆንም፣ አንዳንዶቹ ዝርዝሮች ከሌሎቹ በበለጠ ጠቃሚ ናቸው። ከሌሎች ይልቅ በጣም አስፈላጊ ደጋፊ ዝርዝሮች አንባቢው ስለዋናው ሀሳብ ያለውን ግንዛቤ የሚያሟሉለት ናቸው። ሌሎች ዝርዝሮች ፍላጎት፣ ማራኪነት ወይም ማብራሪያ ሊጨመሩ ይችላሉ። ስለዚህ ደጋፊ ዝርዝሮች የዋናው ሀሳብ ግልጽ እና ምክንያታዊ ጭማሪዎች ችናቸው ማለት ይቻላል። ደጋፊ ዝርዝር ጥያቄ አንባቢዎች ዋናውን ሃሳብ የበለጠ ወደሚያብራሩ ዝርዝሮች ይመራሉ። ዋናውን ሃሳብ እና ደጋፊ ዝርዝሮች የመፈለግ ችሎታዎችን ማዳበር ስኬታማ አንባቢ እና ተማሪ ለመሆን መሰረት ናቸው። ከጽሑፉ ጋር ለመግባባት ለትኛውም አንባቢ የሚያስፈልጉ ወደ ሂሳብ አስተሳሰብ መዳረሻ ወሳኝ እርምጃ ናቸው። ዋና ሃሳቦችን እና ደጋፊ ዝርዝሮችን የማግኘት ክህሎት አንባቢዎች አንድን ጽሑፍ በቀላሉ ማጠቃለል የሚያስችሉ አስፈላጊ የሆኑትን ዝርዝሮች ለመገንዘብ ይረዱናል።

4. አንብቦን የምናወጣውን ዋና ሀሳብ በምን ቅርጽ ልናሰፍረው እንችላለን?

ከአንድ ጽሁፍ የሚወጣ ዋና ሀሳብ በፅሁፍ ውስጥ ባሉ ዋና ሀሳቦችና ዝርዝር ወይም ንኡስ ሀሳቦች ስፋት መጠን የሚወሰን ቢሆንም ለመነሻ ያህል የዋና ሀሳብና የዝርዝሮች አወጣጥ ቅርጾችን የሚከተለውን ሊመስል ይችላል።

- I. የመጀመሪያው ዋና ርዕስ /ካለው/
 - U. የመጀመሪያው ዋና ሀሳብ
 - 1. የመጀመሪያው ንኡስ ሀሳብ /ዝርዝር/
 - 2. ሁለተኛው ንኡስ ሀሳብ /ዝርዝር/
 - ለ. ሁለተኛው ዋና ሀሳብ
 - 3. የመጀመሪያው ንኡስ ሀሳብ
 - i. አስረጅ ወይም የንኡስ - ንኡስ ሀሳብ
 - ii. አስረጅ ወይም የንኡስ ንኡስ ሀሳብ
 - 4. ሁለተኛው ንኡስ ሀሳብ
- II. ሁለተኛው ዋና ርዕስ /ካለው ነው/
 - U. የመጀመሪያው ዋና ሀሳብ

ቅድመ ሁኔታ ክሂሎችን እና ጽንሰሃሳቦችን ማስተማር

በመጀመሪያ የርዕስን፣ የዋና ሀሳብን እና የዝርዝሮችን፣ ብሎም የአስፈላጊ ዝርዝሮችንና የማብራሪያ ዝርዝሮችን ጽንሰሃሳባዊ ፍቺዎች በመምህራን ይገለጻሉ። የእነዚህን ጽንሰሃሳቦች ባህርያትና ልዩነቶች አልፎም በመካከላቸው ያለውን ግንኙነት እንደሚከተለው ይወያያሉ። ወሳኝ ፍቺዎች፡-

- **ርዕስ የምንለው**

- ✓ አንቀጽ ስለ ምንድን ነው?
- ✓ ርዕስ-ገጽ፣ ልክ በአረፍተ ነገር ውስጥ
- ✓ በአንድ ወይም በጥቂት ቃላት ብቻ የተገነባ ነው።

- **ዝርዝሮች የሚባሉት**

- ✓ ስለ ርዕስ-ገጽ ዝርዝር መግለጫዎች ወይም ምሳሌዎች
- ✓ ዋናውን ሀሳብ የሚያብራሩ ወይም የሚያረጋግጡ
- ✓ ሁለት ዓይነቶች፡ መሰረታዊ እና አብራሪ ናቸው።

- **መሰረታዊ ዝርዝሮች የሚባሉት**

- ✓ ከርዕሱ ጋር በቀጥታ የተያያዙ
- ✓ ስለርዕሱ ጉዳይ የተለየ ነገር የሚነግሩ ናቸው።

- **የማብራሪያ ዝርዝሮችን የሚባሉት**

- ✓ ስለአንደኛው (መሰረታዊ) ዝርዝሮች ተጨማሪ ነገር የሚነግሩ
- ✓ ስለ ርዕስ-ገጽ የተለየ ነገር የማይናገሩ ናቸው።

- **ዋና ሀሳቦች የሚባሉት**

- ✓ በርዕሱ ላይ እየተነገሩ ያሉት በጣም አስፈላጊ ነገሮች
- ✓ ጭብጥ ወይም ሰፊ ሀሳብ መግለጫ
- ✓ ልክ እንደ አንቀጽ-ርዕስ ሆኖ ሊያገለግል የሚችል
- ✓ ስለርዕሱ የሚነገረው ዋናው ነገር ምንድን ነው? የሚለውን ጥያቄ ይመልሱ።
- ✓ የዋናው ሀሳብ መግለጫ ዝርዝሩን ከርዕሱ ጋር በሚያገናኙ ቃላት የተገነባ ነው። (ርዕሱ በዋናው ሀሳብ መግለጫ ውስጥ ተጠቅሷል)

አንዳንድ ጊዜ አንድ ዋና ሀሳብ በቀጥታ እና ተጽፎ እንደሚገኝ፣ ምናልባትም በአንቀጹ የመጀመሪያ ዓረፍተነገር ላይ የሚመጣ መሆኑን መገንዘብ ያስፈልጋል። ከሁሉም በላይ

ዋናው ሃሳብ ሁልጊዜ ግልጽ ወይም በጸሐፊው በግልጽ ሊሰፍር እንደማይችል በአጽንዖት መረዳት ይጠበቅባችኋል። ይኸውም በአንቀጹ ውስጥ በተጻፉት ዝርዝር ጉዳዮች ላይ በመመስረት አንድ ዋና ሐሳብ በአንባቢው ሊመሰጠር/ሊደረስበት ይችላል። አንድ ዋና ሐሳብ በአንባቢው እንዲመሰጠር ስለሚያስፈልግ፣ የዋናው ሃሳብ ብልሃት ለዚህ ምስጢራ ይረዳናል።

ከዚህ በላይ የቀረበውን ገለጻ ለመረዳት የሚከተሉትን ዓረፍተነገሮች እንመልከት።

- አንበሶች ትልልቅ እንስሳት ናቸው።
- አንበሶች ትልልቅ ጥርሶች አሏቸው።
- አንበሶች አዳኞች ናቸው።

“እነዚህ ዓረፍተነገሮች ስለምንድን የሚገልጹ ናቸው?” ፣ “ርዕሱ ምንድን ነው?” የሚሉ አይነት ጥያቄዎችን በመጠየቅ ዋና ሀሳቡን የማፈላለግ ስራ መስራት ይጠበቅብናል።

ዓረፍተነገሮቹ ስለአንድ ርዕስ እንዴት ሦስት የተለያዩ ነገሮችን እንደሚናገሩ ይወያያሉ (ለምሳሌ፣ አንበሶች)፣ ነገርግን በመስመሮች መካከል ሲነበቡ በአንድ ላይ ተቀናጅተው “አንበሶች አደገኛ እንስሳት ናቸው (ወይም ተመሳሳይ ነገር)” እያሉ መሆኑን ተማሪዎቹ እንዲገነዘቡ ይደረጋል። ይህ የመጨረሻው ሀሳብ የተመሰጠረው/የተገመተው ዋና ሀሳብ መሆኑንም እንዲረዱት ይነገራቸዋል።

ቀጥሎ የቀረቡትን ዓረፍተነገሮች በጥንቃቄ አንብቡ።

አንበሶች ትልልቅ እንስሳት ናቸው። ብዙውን ጊዜ ክብደታቸው ከ800 ኪሎ ግራም በላይ ነው። አንበሶች ብዙውን ጊዜ አዳኞች ተብለው ይጠራሉ። እነሱ በተለምዶ ይንክባሉ፣ የቀጥታ ምርኮ ያገኛሉ። አንበሶች ትልልቅ ጥርሶች አሏቸው። ለመኖር ሌሎች እንስሳትን ለመግደል እና ለመዳን ጥርሳቸውን ይጠቀማሉ።

ቀደም ሲል ከላይ በመጀመሪያ የቀረቡትን ሦስቱ ዓረፍተነገሮች በተናጠል እንዳነበባችሁ ሁሉ አሁን በአንቀጹ ውስጥ እንደተካተቱ አስተዋላችሁ? እነዚያ ሶስት የቀድሞዎቹ ዓረፍተነገሮች አስፈላጊ ዝርዝሮች የሚወክሉ ሲሆኑ አሁን በአንቀጹ ውስጥ የተካተቱት ሌሎች ዓረፍተነገሮች፣ ዝርዝሮችን የሚያብራሩ መሆናቸውን መረዳት ይጠበቅባችኋል።

የዋናውን ሃሳብ ብልሃትን መግለጽ

ተማሪዎች ከላይ በቀረበው ሁኔታ የርዕስን ፣ የዋና ሃሳቦችን፣ የመሰረታዊ ዝርዝሮችን እና የዝርዝሮችን ጽንሰ-ሀሳባዊ ምንነት ከተረዳችሁ በኋላ ስለብልሃቱ ጥልቅ ማብራሪያ ቀጥሎ ቀርቦላችኋል። ወደ ብልሃት ልምምዱ ከመግታችሁ በፊት የሚከተሉትን መገንዘብ አለባችሁ።

ደረጃ 1: ርዕሱ ጋር መተዋወቅ- ተማሪዎች በዋና ሃሳብ እና በርዕስ መካከል ያለውን ልዩነት በተመለከተ ከላይ የተማራችሁትን ማስታወስ ያስፈልጋል። በተለይም አንቀጽን ወይም ምንባብን ማንበብ እና ርዕሱን ሊያመለክቱ የሚችሉ የተለመዱ ቃላትን ወይም ስሞችን ወይም ሌሎች አመለካኞችን መፈለግን ይጠይቃል። ከዚያም ርዕሱን የሚወክል አንድ ቃል ወይም አጭር ሐረግ መወሰን ይኖርባችኋል።

ደረጃ 2: ቢያንስ ሁለት አስፈላጊ ዝርዝሮች መለየት- ተማሪዎች በመሰረታዊ ዝርዝር እና በማብራሪያ ዝርዝር መካከል ስላለው ልዩነት ከላይ የተማራችሁትን ማስታወስ ያስፈልጋል። ይህ ተግባር ስለተገለጸው ርዕስ ጠቃሚ ነገርን በሚናገሩ አንቀጾች ወይም ምንባብ ውስጥ ቢያንስ ሁለት አስፈላጊ ዝርዝሮችን መለየት ያስፈልጋል። ለዚህም በማቅለሚያ ብዕር ወይም በእርሳስ ወይም በማሳመር አስፈላጊ የሆኑትን ዝርዝሮች በተወሰነ መንገድ ማድመቅ ወይም መጠቀም ያስፈልጋል።

ደረጃ 3: የማብራሪያ ዝርዝሮችን ለይቶ ማሳየት- ተማሪዎች መሰረታዊ በሆኑ እና በማብራሪያ ዝርዝሮች መካከል ስላለው ልዩነት ከላይ የተማራችሁትን ታስታላላችሁ። ይህ ተግባር፣ በምታነቡት ጽሑፍ ውስጥ አስፈላጊ ያልሆኑ የማብራሪያ ዝርዝሮችን ችላ ብሎ ማለፍ ወይም በተለየ ምልት ምልክት መጠቀም ይጠይቃል። ዝርዝሮችን በሚያብራሩ ዓረፍተነገሮች ወይም ሀረጎች ላይ መስመር በማስመር ወይም አስፈላጊ ዝርዝሮችን ለመለየት ከሚውለው በተለየ የቀለም ማቅለሚያ በማድረግ/በማስመር ተግባሩን መፈጸም አለባችሁ።

ደረጃ 4: አስፈላጊ ዝርዝሮች እንዴት እንደሚዛመዱ ማስተዋል- ተማሪዎች በዚህ ደረጃ አስፈላጊ የሆኑትን ዝርዝሮች በጥንቃቄ በመመልከት የሚከተሉትን አይነት ጥያቄዎች እያነሳችሁ መመለስ ይጠበቅባችኋል።

- እነዚህ ዓረፍተነገሮች እንዴት አብረው ይሄዳሉ?
- ደራሲው ስለርዕስ ጉዳዩ “በመስመሮች መካከል” ምን እያለ ነው?

•እነዚህ ዓረፍተነገሮች ስለርዕሰጉዳዩ ጠቃሚ ነጥብ ምሳሌዎችን ይጠቁማሉ?

•በእነዚህ ዓረፍተነገሮች ውስጥ የተጠቀሰው "ትልቅ ሀሳብ ወይም ነጥብ" ምንድን ነው?

• ዋናው ሃሳቡስ ምንድን ነው?

ይህ አራተኛው ደረጃ በዋና ሃሳብ የመለየት ብልሃት ልምምድ ውስጥ በጣም አስፈላጊው ደረጃ ነው። የመመስጠር አስተሳሰብ በእውነት የሚከናወንበት ነው።

ደረጃ 5: ዋናውን ሃሳብ መመስጠር/መለየት- ተማሪዎች በብልሃት ልምምዱ የመጨረሻ ደረጃ ላይ፣ ዋናውን ሀሳብ በራሳችሁ በመመስጠር/በመለየት በራሳችሁ ቃላት/አገላለጽ ማስፈር አለባችሁ። ለምሳሌ ከላይ ስለአንበሶች በቀረቡት ዓረፍተነገሮች እና አንቀፅ ውስጥ ዋናው ሃሳብ “አንበሶች አስፈሪ ናቸው” ወይም “አንበሶች አደገኛ ናቸው” ወይም ሌላ ተመሳሳይ ዋና ሀሳብ ሊሆን እንደሚችል በመመስጠር መረዳት ትችላላችሁ። ብልሃት ትግበራውን ገና በመጀመር ላይ ስለሆናችሁ ዋና ሀሳቡን ሙሉ በሙሉ በራሳችሁ ቃላት መግለጽ ሊከብዳችሁ ይችላል፤ ስለዚህ ቢያንስ በከፊል በራሳችሁ የቃላት አጠቃቀም ላይ የተመሰረተ ዋና ሀሳብ ለማስፈር ሞክሩ። ለዚህም ይረዳችሁ ዘንድ ቀጣዩ ዋና ሀሳብን በራሳቸው ቃላት በግለገለጻ ለማቅረብ ከምትችሉበት ሂደት ጋር ያስተዋውቃችኋል።

የተማሪ ግለገለጻ ልምምድ

ጥሩ ግለገለጻ የተሟላና ትክክለኛ መረጃ ያለው፣ የተወሰነና ግልጽ መረጃ ያለው፣ ጠቃሚ ወይም አስፈላጊ መረጃ ያለው እና ከዋናው ዓረፍተነገር ወይም አንቀፅ በተለየ የቃላት አገላለጽ የሚቀርብ ነው። በተጨማሪም ጥሩ ግለገለጻ የጽንሰሃሳብ ብያኔ እንዳልሆነ መገንዘብ ያስፈልጋል። ለግለገለጻ ተመሳሳይ ቃል መጠቀም (ማለትም፣ በዋናው ቃል የሚተካ እና በመሠረቱ ተመሳሳይ ትርጉም ያለው ቃል) በጣም ጠቃሚ ይሆናል። አንዳንድ ጊዜ ደግሞ አንድን ቃል የሚተካ ሌላ ቃል ማግኘት ስለሚያስቸግራችሁ ተመሳሳይ ፍቺን ለመግለጽ ብዙ ቃላትን/ ሀረግን ሊወስድባችሁ ይችላል።

ተማሪዎች ከዚህ በመቀጠል አንድ አረፍተነገር የቀረበላችሁ ሲሆን የአረፍተ ነገሩን ሀሳብ ሊተኩ ይችላሉ ተብለው የገመቱ ግለገለጻዎችም ተካተዋል።

“ዳይናሰሮች ከሚሊዮኖች አመታት በፊት በምድር ላይ ይዟቸው ነበር።” ለሚው ዓረፍተነገር የሚከተሉት ግለገለጻዎች ሊተኩት ይችላሉ።

- ዲዩኖሰሮች ከረጅም ጊዜ በፊት ነበሩ።
- ይህ ስለ ዲዩኖሰሮች የሚናገር ነው።
- ከሚሊዮን አመታት በፊት ዲዩኖሰሮች በመላው ምድር ይኖሩ ነበር።

ተማሪዎች እያንዳንዱ ተገማች ግለገለጻ መጀመሪያ ላይ ከቀረበው ከዋናው አረፍተኛ ጋር በሀሳብ ያላቸውን ግንኙነት ገምግማችሁ ግለጹ።

ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃትን እንዴት መጠቀም እንደሚቻል በምሪት (Modeling) ማሳየት
 ከላይ ቀደም ሲል በቀረበው ክፍል ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃት ደረጃዎችን ብሎም የግለገለጻ አስፈላጊ አተገባበርን በሚመለከት ገለጻ ቀርቦላችሁ ነበር። ከዚህ በመቀጠል ደግሞ ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃትን እንዴት መጠቀም እንደምትችሉ እያሰቡ በማጋራት ሂደት ወደ ማሳየት ተግባር ትሸጋጋራላችሁ። ለዚህ ተግባር ከታች አንድ ምንባብ የቀረበላችሁ ሲሆን በአንቀጾች ውስጥ እያሰቡ በማጋራት ሂደት ብልሃቱን እንዴት መጠቀም እና መተግበር እንደምትችሉ በመምህራች ምሪት ተለማመዱ። በሂደቱ ዋናና ዝርዝር ሀሳቦች በተለያዩ መስመሮችና ምልክቶች እንዴት እንደተጠቆሙ በንቃት ተከታተሉ።

ምንባብ

በነጠላ የተሰመረበት 1ኛ ዋና ሀሳብ መሆኑን ተመልከቱ

ኘሮቲን የሰውነት ሴሎችን ለመጠገንና ለመገንባት ብሎም ለእድገቱ ወሳኝ የምግብ ክፍል ነው። የብዙዎቹ የሰውነታችን ተኩሾች በተለይም የጡንቻዎች መገንቢያ ቀዳሚ ግብአት ነው። ሁሉም ኢንዱስትሪዎች ኘሮቲን ናቸው። ኘሮቲን ሆርሞኖችን ለመመስረትም ያስፈልጋል።

በጥንድ የተሰመረበት 3ኛው ሀሳብ

ሁለተኛው ዋና ሀሳብ

ሰውነታችን ስብ እንደሚያጠራቅመው ሁሉ ኘሮቲንን ማከማቸት አይችልም። ለቀን ፍጆታ ብቻ ተመጣጣኝ የሆነ መጠን ያለው ኘሮቲን በቂው ነው። የተወሰኑ ሰዎች በኘሮቲን አመጋገባቸው የተመጣጠነ ሁኔታ ሲታይባቸው ብዙዎቹ ሰዎች ለሰውነታቸው ከሚያስፈልጋቸው የኘሮቲን መጠን በላይ ይመገባሉ። ምንም እንኳን ከመጠን ያለፈ ኘሮቲን መውሰድ በራሱ ጎጂ ባይሆንም /ምክንያቱም ትርፉ ኘሮቲን ወዲያው ስለሚወገድ/ ኘሮቲኑን ለማስወገድ ተጨማሪ ስኳር ሰውነታችን ስለሚያወጣ የክብደት መብዛት ችግር ያስከትላል።

አንደኛው 3ኛው ሀሳብ

ሁለተኛው 3ኛው ሀሳብ

3ኛው ዋና ሀሳብ

ኘሮቲኖች በተፈጥሮ የሚገኙ እጅግ ውስብስብ ሞሎኪሎች ናቸው። ኘሮቲኖች የሚገነቡት አሚኖ አሲድ ከሚባሉ በጣም ጥቃቅን ከሆኑ ቅንጣቶች ነው። እነዚህ አሚኖ አሲዶች ደግሞ ሁለት አይነት

የንኡስ ንኡስ ሃሳብ በሳጥን

ናቸው። የመጀመሪያዎቹ መሠረታዊ አሚኖ አሲዶች ሲሆኑ ሰውነታችን በራሱ የማያመርታቸው ነገርግን በመመገብ ብቻ ልናገኛቸው የምንችል ናቸው። ሁለተኛዎቹ መሠረታዊ ያልሆኑ አሚኖ

የንኡስ ንኡስ ሀሳብ

አሲዶች ሲሆኑ በሰውነታችን የሚመረቱ ናቸው። ሰውነታችን የሚጠቀምባቸው ኘሮቲኖች ከሃያ ሁለት አሚኖ አሲዶች የሚገኘው ሲሆን በነዚህ ስምንቱ በሰውነታችን የማይመረቱ ናቸው።

2ኛው 3ኛው ሀሳብ

የዚህ ምንጣብ ዋና ዋና ሀሳቦችና ዝርዝሮች አደረጃጀት ሲጠቃለል የሚከተለውን ይመስላል።

1. ኘሮቲኖች

ሀ. የሰውነታችንን ሴሎች ለመገንባትና በእድገት አስፈላጊ

- 1. ለጡንቻ ግንባታ
- 2. ኢንዛይሞችን ለመስራት

ለ. ኘሮቲኖች በሰውነታችንን አይከማቹም

- 1. ብዙ ሰዎች ከሚያስፈልጋቸው መጠን በላይ ኘሮቲን ይወስዳሉ።
- 2. ከአላስፈላጊ ኘሮቲንን ለማስወገድ የሚወጣ ካሎሪ የክብደት መዛባት ያስከትላል።

ሐ. ኘሮቲኖች ከሁለት አይነት አሚኖ አሲዶች ይገነባሉ

- 1. መሠረታዊ አሚኖ አሲዶች
 - i. ሰውነታችን አይሰራቸውም።
 - ii. በመመገብ ብቻ ይገኛሉ።
- 2. መሠረታዊ ያልሆኑ ሚኖ አሲዶች
 - i. በሰውነታችን የሚሰሩ ናቸው።

ክፍል 3: የዋናውን ሀሳብ ብልሃትን መጠቀም መለማመድ

ተማሪዎች የዋና ሀሳብ ብልሃት ደረጃዎችን ብሎም ቁልፍ ጽንሰሃሳቦች ወደ ትውስታ ማህደራቸው ካስገቡ በኋላ የብልሃቱን አጠቃቀም መለማመድ ለመጀመር ዝግጁ ናቸው። ይህም ቁጥጥር የሚደረግበት ልምምድ እና የክፍል-ደረጃ ልምምድ በሚሉ ሁለት የልምምድ ደረጃዎች ይከፈላል።

ቁጥጥር የሚደረግበት ልምምድ

ክፍል 1.

ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃት ልምምዱን ለመጀመር ቀጥሎ አጫጭር አንቀጾችን የያዘ ምንጣብ ስለቀረበላችሁ እያነበባችሁ የዋና ሀሳብ መለየት ብልሃትን ተጠቅማችሁ ትለማመዳላችሁ። እያንዳንዳችሁ በተሰጣችሁ የመለማመጃ ምንጣቡ ቅጂ ላይ ለማቅለሚያ እና እስክርቤቶ/እርሳስ ሊኖራችሁ ይገባል። ስለዚህም በአንድ ጊዜ አንድ አንቀፅ እያነበባችሁ አስፈላጊ የሆኑትን ዝርዝሮች ማቅለም (ማድመቅ)፣ የማብራሪያ ዝርዝሮችን ማውጣት (መሰረዝ) እና ዋናውን ሀሳቡን በግለገለጻ ማስፈር የሚያስችላችሁን ተግባር መስራት ይጠበቅባችኋል።

ከላይ በረቀቀው ልምምድ መሰረት ቀጥሎ የቀረበውን ምንባብ እያነበባችሁ ዋና ዋና ሀሳቦቹን አውጡ። አጠቃላይን መዋቅር ከማሳየታችሁ በፊትም በየአንቀጹ የሰፈሩ ዋና ሀሳቦችንና ንኡስ ሀሳቦችን እየለያችሁ በተራ ለማስፈር ሞክሩ።

ስነ-ፅሁፍ

ስነ-ጽሁፍ የሚለው ቃል በቁሙ ሲታይ በፅሁፍ የተቀረፀን የቋንቋ ጥበብ የሚመለከት ነው። ሆኖም ስነ-ጽሁፍ ከዚህ ቁም ፍቺው ባለፈ የሰው ልጅ የፅሁፈት ባህል ከመጀመሩ አስቀድሞ ስሜቱን የገለፀባቸውንና ወደፊትም የሚገልፅባቸውን ቃላዊ ፈጠራዎችንም ያጠቃልላል። በምዕራፍ ሁለት ትምህርታችን ቃላዊ የሆነውንና ያልተጻፈውን ስነ-ጽሁፍ ስነ-ቃል በሚል ርዕስ ተመልክተናል። በዚህ ምዕራፍ ደግሞ የተጻፈውን ስነ-ጽሁፍ ምንነት እንመለከታለን።

1. የስነ-ጽሁፍ ምንነትን በሚመለከት የተለያዩ ክርክሮች አሉ።

1. ስነ-ጽሁፍ ሁለት ዘርፎች አሉት

ሀ. የተጻፈ ስነ-ጽሁፍ

ለ. -----

ስለ ስነ-ጽሁፍ ምንነት ሲነሳ ቀድሞ የሚመጣው ጥያቄ ማንኛውም የተጻፈ ነገር ሁሉ ስነ-ጽሁፍ ሊባል ይችላል? ወይስ አይችልም? የሚለው ነው። ምላሹም ሁለት የአመለካከት አቅጣጫን የተከተለ ነው። አንደኛው አቅጣጫ፣ “ስነ-ጽሁፍ ለመባል ዋና መለኪያው በጽሁፍ ተቀርጾ መገኘቱ ነው። ስለዚህ ደብዳቤ፣ የዕለት ማስታወሻ፣ ታሪክ፣ ጂኦግራፊ፣ ወዘተ. ሁሉ በስነ-ጽሁፍ የሚካተቱ ናቸው” የሚለው ሲሆን፣ ሁለተኛው “ስነ-ጽሁፍ ነው ለመባል መጻፉ ብቻ ሳይሆን፣ ኪነጥበባዊ ብቃት ያለው መሆን ይኖርበታል።” የሚል አቅጣጫ ነው። በዚህ የአመለካከት አቅጣጫ መሰረት፣ ስነ-ጽሁፍ የሚለው ቃል በትክክል የሚያመለክተው የተመሰከረለት የጥራት ደረጃ ያላቸውንና በዝርዝር ወይም በግጥም የተጻፉ ስራዎችን ብቻ ነው።

2. -----

ሀ. በጽሁፍ የሰፈረው ሁሉ ስነ-ጽሁፍ ነው

ለ. -----

የዚህ ምዕራፍ ትኩረት በሁለተኛው የአመለካከት አቅጣጫ ላይ የተመሰረተ ነው። በመሆኑም ስነ-ጽሁፍ በአገላለፅ ትባቱ፣ በህይወት (ኑሮ) ማሳያነቱ፣ በሳቢነቱና የአንድ ደራሲ

ወጥ ስራ በመሆኑ የተዋጣለትና ኪነጥበባዊ ብቃቱ የተመሰከረለት የፈጠራ ስራ ነው። ሰዎች ለህይወት ያላቸውን ግንዛቤ(የሚሰማቸውን፣ የሚያስቡትንና የሚመኙትን) በቋንቋ አማካኝነት የሚያንፀባርቁበት ኪነጥበብ ነው። ህይወትን፣ እውነትንና ፈጠራን ባንድ ላይ አጣምሮ በተወሰነ ቅርጽና መጠን የሚያቀርብ በመሆኑ ውበት አለው፤ ስሜትን ይነካል፤ ይማርካል፤ ያስደስታል።

3. -----

ሀ. -----

ለ. በቋንቋ አማካይነት የሰዎች ስሜት መግለጫ ጥበብ

ሐ. -----

ስነጽሁፍ ከሰው ልጅ ህይወት ጋር የጠበቀ ቁርኝት አለው። የስነጽሁፍ ዋነኛው ጉዳይ የሠው ልጅ ነው። ምንጩ ፈጣሪውም ተቀባዩም ሰው ነው። በመሆኑም ስነጽሁፍ የሰው ልጅ በህይወቱ ከሚያልፍበት ውጣ ውረድ ይቀዳል። በሰው ተፈጥሮም መልሶ ለሰው ይነገራል። ስነጽሁፍ የሰውን ጉዳይ ይዞ መልሶ ለሰው የሚቀርብ መሆኑ ደግሞ በማህበረሰቡ ውስጥ ልዩ ቦታን እንዲይዝ አድርጎታል።

4. -----

ሀ. -----

ለ.-----

ሐ.-----

ለስነጽሁፍ መኖር ምክንያት ናቸው የሚባሉ ሶስት ዋና ዋና ነጥቦች ይጠቀሳሉ። የመጀመሪያው፣ የሰው ልጅ ስለገጠመኝ ለመናገር ያለው ፍላጎት አለው። ሰው ስለህይወት የተገነዘበውን በጎም ሆነ ክፉ ነገር ለመሰሎቹ ማካፈል ይፈልጋል። ይህ ፍላጎት በሁሉም ሰዎች ዘንድ ያለና ተፈጥሮአዊ ባህሪ ቢሆንም በደራሲያን ዘንድ ያለው ግን ላቅ ያለ ነው። ደራሲያን ከሌላው ሰው በተለየና ከፍ ባለ ደረጃ ስለህይወት የመናገር ፍቅር አላቸው። ስለዚህ ህይወትን እነሱ እንደተመለከቷት ለሌላው ለማስተላለፍ ይተጋሉ።

II. ለስነጽሁፍ መፈጠር ሦስት ሁነኛ ሰበቦች አሉ።

1. -----

ሀ.-----

1. -----

ሁለተኛው ምክንያት፣ ደራሲያን ለሰው ልጅ ጥልቅ ፍቅርና ሰውን ለማወቅ ጽኑ ፍላጎት ያላቸው መሆኑ ነው። ሰዎች ምን አይነት ፍጡሮች ናቸው? ከየት መጡ? ወዴትስ ይሄዳሉ? ባህሪዎቻቸው እንዴት ያሉ ናቸው? የአኗኗር ስርዓታቸው ምን ይመስላል?ለነዚህና መሳሪያ አንገረ ጥያቄዎች እውነታዊና መሳጭ መልስ ለመስጠት ይጽፋሉ።

2. -----

- ሀ. -----
- ለ.-----
- ሐ.-----

ሶስተኛው ምክንያት፣ የሰው ለጅ ለውበት ያለው ፍቅር ነው። ሰው ማራኪና ሳቢነት ያለውን ነገር በአንድ ቅርጽ ተሰናድቶ ማየት ይፈልጋል። በእውኑ አለም ያየውንና የሰማውን ወይም በአእምሮው የዳሰሰውን ነገር አቀነባብሮ በአንድ ቅርጽ ሲያበጀው ደግሞ ውበትን ይጎናጸፋል። ያንን ውበት ያደንቃል፣ ያፈቅራል። እንዲህ ያለው የውበት ፍቅር ደግሞ ደራሲውን እንዲፈጥር ዘወትር ይቀሰቅስበታል። እናም ሁልጊዜ ይጽፋሉ።

(ዘሪሁን አስፋው የስነጽሁፍ መሰረታዊያን፣1992፣1-3 ለማስተማሪያ እንዲሆን ተሻሽሎ የቀረበ)

3. -----

- ሀ. -----
- ለ.-----
- ሐ.-----

አሁን በየአንቀጾቹ የወጡ ዋና ዋና ሀሳቦችንና ዝርዝር ሀሳቦችን ተዋረዳዊ ደረጃቸውን በሚያሳይ መልኩ አጠቃላችሁ ጻፉ። የሀሳቦቹን ተዋረዳዊ አደረጃጀት ለማሳየትም የሚከተለውን ቅርጽ ተጠቀሙ።

1. _____

1. _____

ሀ. _____

ለ. _____

2. _____

ሀ. _____

ለ. _____

3. _____

ሀ. _____

ለ. _____

ሐ. _____

4. _____

ሀ. _____

ለ. _____

ሐ. _____

II. _____

1. _____

ሀ. _____

ለ. _____

2. _____

ሀ. _____

ለ. _____

ሐ. _____

3. _____

ሀ. _____

ለ. _____

ሐ. _____

ክፍል 2. ለቁጥጥር ልምምዱ ሁለተኛ ክፍል፣ ተማሪዎች ከምንባቡ ላይ ያለውን መረጃ መሰረት በማድረግ የሚከተሉትን የአንባቦ መረዳት ጥያቄዎች መልሱ።

1. የስነጽሑፍን ምንነት በሚመለከት ያሉ ክርክሮች ምን ምን ናቸው?

2.ለስነጽሑፍ መፈጠር ዋና ዋና የሚባሉትን ምክንያቶች ለይታችሁ ግለጹ።

ክፍል 4. ተማሪዎች የድህረልምምድ የግምገማና ጽብረቃ ተግባራት መስጠት በዚህ ክፍል ቀደም ብሎ የቀረበውን ልምምድ መነሻ በማድረግ ቀጥሎ ለቀረቡት ጥያቄዎች የራሻችሁን ምላሽ ስጡ ።

1. አንድን ፅሁፍ እያነበብህ/ሽ ዋና ሀሳብን የማውጣት ብልሃት ምን ምን ፋይዳዎች አሉት?

2. እያነበብክ/ሽ ዋና ሀሳብን የማውጣት ብልሃት ምን ምን ተግባራትን ታከናውናለህ/ ታከናውኛለሽ?

3. እያነበቡ ዋና ሀሳብን የማውጣት ብልሃትን ለወደፊቱ በምን አይነት የንባብ ሁኔታ ተግባራዊ አደርገዋለሁ ብለህ/ሽ ታስባለህ/ሽ?

4.አሁን በፊት በዚህ ስልት ተጠቅመህ/ሽ ምንባብ የማንበብ እድል ገጥመህ/ሽ ያውቃል?

ካላጋጠመህ/ሽ ይህን ስልት መጠቀም ላንተ/ላንቺ አስደሳች ነውን? ምክንያቱን አብራራ/ሪ።

5. ዋና ሃሳብን የመለየት ብልሃትን ለመጠቀም የራስህን/ የራስሽን አጭር የግብ መግለጫ በጽሑፍ አስፍር/ሪ።

የክፍል-ደረጃ ልምምድ

ተማሪዎች ከዚህ በመቀጠል ተውኔት በሚል ርዕስ በሁለት ተዕይንቶች የተከፈለ ምንጣብ ቀርቦላችኋል። በአንድ ጊዜ አንዱን የተዕይንት ክፍል እያነበባችሁ አስፈላጊ ዝርዝሮችን በማድመቅ እና አላስፈላጊ ዝርዝሮችን በማቅለም ወይም ችላ ብላችሁ በማለፍ የእያንዳንዱን ተዕይንት ዋና ሃሳብ በግለገለጻ አቅርቡ። ግለገለጻችሁንም ለመምህራችሁ በማሳየት ግብረመልስ ተቀበሉ።

የተውኔት አላባዊያን

የተውኔት አላባዊያን ገጸባህርያት፣ ታሪክ፣ መቼት፣ ትልም (ምክንያት እና ውጤት) እና ግጭት ናቸው። እነዚህ የተውኔት አላባዊያን በአንድ ተውኔት ውስጥ በተለያዩ መንገዶች ሊገለጹ ይችላሉ። በሚከተለው ተውኔት ውስጥ የተውኔት አላባዊያን ከሚባሉት በክዋኔ ይገለጻሉ።

ትእይንት አንድ

(በመጀመሪያው ትዕይንት መድረኩ ሲከፈት ፣ ከብቶች ሳር እየጋጡ የሚስተዋሉበት መስክ ይታያል ። ከብቶች ሳር እየጋጡ በሚታዩበት ፊትለፊት ባለው አንድ ዛፍ ስር ሁለት ሰዎች ተቀምጠዋል። ከሁለቱ ሰዎች አንደኛው በራሳቸው ላይ ነጭ ሻሽ ጠምጥመዋል። ጋቢ ለብሰው በሚታዩት ሁለተኛው ሰው ትክሻ ላይ በአንደኛው ጫፍ መሬት የነካ ብትር ተጋድሟል)።

ቂስ ታምሩ:-«ብርቱ ጉዳይ አለኝ እፈልገዎታለሁ»ካሉኝ ሰነቡቱ አይደል አያ ቦጋለ?

አያ ቦጋለ:-«አዎ ሰንበት ብሏል ፤ እስካሁን ከቆየሁት አይበልጥም፤ እታገላለሁ ፤ ፋታ የማይሰጥ ጉዳይ አጋጥሟቸው ይሆናል»ብዬ ነው።

ቂስ ታምሩ:-አይ የኔ ነገር ለአንዳይ እዘነጋለሁ ፤ አንዳይ ደግሞ እርስዎም አንደሚያውቁት የንስሃ ልጆቼ ከዚያም ከዚያም ይጠሩኛል ። አሁን ዛሬ ትዝ ሲለኝ ጊዜ «አያ ቦጋለን ከብቶች ከሚያግዱበት ቦታ አላጣቸውም »ብዬ ነው ደንግጨ የመጣሁት፤ ለመሆኑ የፈለጉኝ በደህና ኖሯል?

አያ ቦጋለ:-ደህናስ ደህናነኝ ፤ እንዲያው ብቸኝነት ሲከብደኝ ጊዜ «ለምን አንድ ውሃ አጣጬን አልፈልግም » የሚል ሀሳብ ከታየኝ ሰንበት ብሏል።

ቂስ ታምሩ:-የማንን ልጅ አሰቡ ? የትኛዋን ልጃገረድ አዩ?

አያ ቦጋለ:-እኔ እንዲያም አይደለ ፤ በዚህ እድሜዬ የማንንም ልጅ ለጋብቻ መጠየቅ አልሻም።

ቂስ ታምሩ:-ታዲያ በየትኛዋ ፊት ላይ ነው ቀልብዎ ያረፈው?

አያ ቦጋለ :-እኔ ሩቅም አይደል የሄድኩት ! ከዚህ ከጎረቤቴ አንዲት ሴት አይቻለሁ።

ቂስ ታምሩ:-ማንን ነው ያዩት ? እመት ውድነሽን ወይስ ሌላ ሴት?

አያ ቦጋለ፡-(እያቅማሙ---) እንዴት ባንዴ ደረሱባት ! እንዴት ባንዴ አገኙኝ!

ቁስ ታምሩ፡-ነገሩ ጥሩ ነው። እመት ውድነሽ ባሎቿ በተራ ሞተውባት የለ!

አያ ቦጋለ፡- አዎ እሱንማ አውቃለሁ፤፤ ሀሳቤን በውስጤ ደብቄ ከርሜያለሁ ። አሁን አሁን ብቻዮን ከምሆን ሰው ይሻለኛል ፤ ከወዲህም ለቁንጅናዎ ምንም አይወጣላት! ሞት አንግዲህ ለሁሉም አይቀር፤አጣ ፈንታችን አይደል ! የአንድዬ ፈቃድም ከሆነ ዘር ማትረፍም ደግ ነው።

ቁስ ታምሩ፡- ነገሩማ ደግ ነው ፤ ነገርግን እመት ውድነሽ “ከአንግዲህ ትዳር አላስብም፤ የተቀረውን እድሜዬን ብቻዬን እገፋለሁ” ትላለች አሉ።

አያ ቦጋለ ፡- እሰዎን መፈለጌ ለዚህ አይደል ! በአንድ በኩል የንስሃ ልጅዎ ናት ፤በሌላ በኩል ደግሞ የሀይማኖት አባት አንደመሆንዎ በአካባቢያችን ከእርሰዎ ቃል ማንም አይወጣም ብዬ ነው። እና ሃሳቤን ለእርሰዎ ከነገርኩ ጭንቀቴ የቀለለኝ መሰለኝ።ውለው ሳያድሩ ይጠይቁልኝ፤ይጠይቁልኝ ብቻም አይደልም እሺ ያሰኙልኝ።

ቁስ ታምሩ እስቲ እሱ ይጨመርበት እኔማ እንደዚህ ላለ ጉዳይ ቀጠሮም አልሰጥ ፤እሺ ላሰኛት እሞክራለሁ፤ከቃሌ የምትወጣ አይመስለኝም።

አያ ቦጋለ ባዶ አፍዎን እንዲያው ዝም ብዬ... በደረቁ...

ቁስ ታምሩ እድሜ ይስጠን ለወደፊት እንደርስበታለን፤ ደህና ይዋሉ አያ ቦጋለ።

አያ ቦጋለ ደህና ይዋሉ፤የምትለዎን ቶሎ ያድርሱኝ።

የትዕይንት አንድ ዋና ሀሳብ በግለገለጻ

ትይንት ሁለት

(ትዕይንት ሁለት የሚፈፀመው በእመት ወድነሽ በጣሙ ቤት ውስጥ ነው። ጊዜው ምሽት ላይ ነው። በቤት ውስጥ እመት ወድነሽ ከንስሃ አባታቸው ከቂስ ታምሩ ጋር ሲነጋገሩ ይታያል) ።

ቂስ ታምሩ አያ ቦጋለን ያውቋቸው የለ ቦጋለ መብራቱን?

እመት ወድነሽ አያ ቦጋለን እንዴት አጣዋለሁ አንድ አካባቢ ሁነን ?

ቂስ ታምሩ «አንድ ክቡር ሃሳብ አለኝ» ይላሉ አያቦጋለ

እመት ወድነሽ ምንድን ነው? ክቡር ሃሳብ ደግሞ በአንድ አካባቢ እየኖርን

ቂስ ታምሩ አያ ቦጋለ እሰውን «ለጋብቻ አስቤያታለሁ» ይላሉ።

እመት ወድነሽ (እንደማፈርም እንደ ማዘንም ብለው ቂስ ታምሩንም ለማየት አፈር እያሉ ዓይናቸውን መሬት ላይ ተክለው ዝም አሉ።)

ቂስ ታምሩ ወይዘሮ ወድነሽ የከነከነው ነገር ምንድን ነው?

እመት ወድነሽ (ትንሽ እንደማፈርም እያሉ አፋቸው እየተሳሰረባቸው እንደምንም ብለው ራሳቸውን እያጠናከሩ) አያ ቦጋለ ሶስት ባሎች በተራ ካገባሁኝ በኋላ ሶስቱም እንደሞቱብኝ እዚህ በአካባቢው ተቀምጦ እያወቀ እኔን «ላግባ» ብሎ መጠየቁ ማዘኔን ስለተረዳ «ደስ ላለኛት ልዕደቅባት» ብሎ ነው ወይስ...ምንድን ነው?

ቂስ ታምሩ (መልስ ለመስጠት ፈጠን እያሉ) የለም የለም እንደዚህ አይደለም፤ ደስ አለኝቻት ደስ ታሰኝኛለች » ብለው ነው እንጂ «ልዕደቅባት ብለው አይደለም ።

እመት ወድነሽ (በመገረም ይጠይቃሉ) እንዴ?

ቂስ ታምሩ (ረጋ ደፈር በማለት መልስ ይሰጣሉ) እሰዎም ባሎችዎ በሞሞታቸው ምክንያት ፣ አያ ቦጋለም በልዩ ልዩ ምክንያት ብቸኝነት የሚስከትለውን መከፋት ደህና አድርጋችሁ ያወቃችሁ ስለሆናችሁ፣ ሁለታችሁ ብትገናኙ ተስማምታችሁ እንደምትኖሩ በማመን ነው። አያ ቦጋለ ቆዳቸው ሞኝ ቢመስል የዋዛ ሰው አይመስሉም ጥልቅ አሳቢ ናቸው።

(እመት ውድነሽ የንስሃ አባታቸውን መልስ ከሰሙ በኋላ፣ አንገታቸውን ደፍተው ዝም ብለው ብቻቸውን የሆኑ በሚመስል ካሳባቸው ጋር መሟገት ስለጀመሩ ፣ ቁስ ታምሩ ይቀጥላሉ። ይበሉ እሺ ይበሉኝና አሳርጌ ልሂድ

እመት ውድነሽ (በዚህ ጊዜ እመት ውድነሽ ሳንባቸው እስኪሞላ ጠለቅ አድርገው አየር ስበው በረጅሙ ይተነፍሱና) እሺ አባቴ እስከ የመከሩኝን አልቀበልም ብዬ ወዴት እደርሳለሁ?

(እመት ውድነሽ የእሽታ መልስ ሰጠው የንስሃ አባታቸውን ካሰናበቱ በኋላ፣ ስለ አያቦጋለ የሚከተለውን በሃሳባቸው ማመላለስ ይጀምራሉ።

እመት ውድነሽ በሃሳባቸው ለራሳቸው ይናገራሉ።)

«አያ ቦጋለ መብራቱ መልክ መልካም ነው፤ ነገርግን ምንም ሃብት የለውም። እኔ ደግሞ የሞቱት ባሎቼ ሃብት አለኝ።»

(እመት ውድነሽ ከሃብታቸው በተጨማሪ መልካቸው ለብዙ ሰዎች የሚደነቅ መሆኑን በማሰብ ፣ ሙዳያቸውን ከጉሽጉሻቸው አውርደው ይዘው ይቀመጡና የመጨረሻ ባላቸውን ብላታ ብዙነህን ሲያገቡ የገዙዋትን ክብ መስታወት አውጥተው ቦግ አድርገው ይከፍታሉ)። በመስታወቱ ውስጥ ፣ አንዲት እንደ መስታወቱ ክብብ ያለች ፊት ከምስታወቱ ውስጥ ብቅ ትላለች። እመት ውድነሽ መስታወቱን ትኩር ብለው ሲያይዘዋት፣ እስከም ትኩር ብላ ታያቸዋለች። አንገታቸውን ወደ ግራ ዘንበል አድርገው ወደ መስታወቱ ቀረብ ሲሉ፣ እስከም አንገቷን ዘንበል አድርጋ ወደላቸው ቀረብ ትላለች። እመት ውድነሽ ያቺን የምታምር ክብ ፊት እየተመለከቱ ለራሳቸው ይናገራሉ።

የትዕይንት ሁለት ዋና ሀሳብ በግለገለጻ

VI.ተጨማሪ መለማመጃ

ተማሪዎች ከዚህ በመቀጠል ደግሞ “ገበሬ” በሚል ርዕስ በተለያዩ አንቀጾች የተከፈለ ምንባብ ቀርቦላችኋል። በአንድ ጊዜ አንድ አንቀጽ እያበባችሁ እና ከእያንዳንዱ አንቀጽ ላይ አስፈላጊ ዝርዝሮችን በማስመር እና አላስፈላጊ ዝርዝሮችን በመሰረዝ ወይም ችላ ብላችሁ በማለፍ የእያንዳንዱን አንቀጽ ዋና ሃሳብ በግለገለጻ አቅርቡ። በመጨረሻም አጠቃላይ የምንባቡን ፍሬ ነገር ጨምቃችሁ ግለጹ።

ምንባብ

ገበሬ

ገበሬ አይነት አይነት አለው፤ ምስጉን ገበሬ አለ፤ ሰነፍ ገበሬም አለ። ከሁለቱ አከፋፈሎች እምብዛም ባይርቅም ሌላም አይነት ገበሬ ሊኖር ይችላል። ከምስጉን ገበሬ የተሰጠውን ማሳ አቀላጥፎ በማረስ ተገቢውን ሰብል እንዲያገኝ ከሚያደርገው አንስቶ፣ ከማሳው ውጭ በተጨማሪ በማረስ ስራ የፈታውን መሬት ምርታማ የሚያደርግ አለ። ከሰነፍም እንዲሁ ከእጅ ወደ አፍ ለሆነው ኑሮው ያህል ብቻ ከሚጫጭረው አንስቶ ለዚህ ሳይበቃ ቀርቶ ልመና እስከሚሰማራው ድረስ ያለውን ያጠቃልላል።

ዋና ሀሳብ -----

ስለሰነፍ ገበሬ እምብዛም መናገር አያሻም ሆኖም የእርሻን ስራ ጨርሶ ከሚጠላው አንስቶ የአካባቢ ሁኔታዎችን እንደምክንያት በመውሰድ እስከሚሰንፈው ድረስ የተለያዩ መልክ እንዳለው ማጤኑ ገበሬን ሰፊ አድርጎ ለመመልከት ይረዳል። በአካባቢ ምክንያቶች ከሚሰንፈው የስራ ጊዜውን በማሳለፍ የሚሰንፍ አለ። የሰፈር ሽማግሌ፣ የገበሬ ማህበራት ተሳታፊ በመሆን ስብሰባዎች ስራ ያስፈቱት በማስመሰል የሚሰንፍ አለ። ግማሽ ጎኑ ነጋዴ ግማሽ ጎኑ ሸማኔ ሆኖ ሁለቱንም አድምቶ ሳይሰራ የሚሰንፍም አለ። የባላባትነት አጉል ኩራት ተከምሮበት የእርሻን ስራ ባለመፍቀድና "አፈር ገሬነት" አይሆነኝም እያለ በማጥላላት የሚሰንፍ አለ። በእርጅና፣ በበሽታና በአቅመ ደካማነት ምክንያቶች የሚሰንፍ አለ። እንደዚህ አይነቱ ገበሬ የሀገር ሸክም፣ የሌሎች ጥገኛ ስለሆነ የሚሻሻልበትን ካልሆነም የሚወገድበትን ከመሻት በስተቀር ደበሎ ሰቅለን ልንናገርለት አይገባም።

ዋና ሃሳብ -----

ሌላው አይነት ገበሬ ግን የሰርቶ አደሩ አለኝታ፤ የሀገሩ መከታ በመሆኑ ስለሱ መናገር ብቻ ሳይሆን ልናመሰግነውና ልናወድሰው ይገባል። ለእርሻ ስራ ፍቅር ያለውና ያለ እርሻ ሌላ ሥራ ያለ የማይመስለው፤ ከመሬት ጋር የተቆራኘ ህይወት የሚኖረው በሁለተኛው ክፍል የሚገኘው ምስገን ገበሬም እንደላይኛው ሁሉ የተለያየ አይነት አለው። አንዳንዱ ራሱን ግብርናን፣ ሌላው የገጠር ሰዎችን፣ ሌላው ደግሞ የገጠሩን ኑሮ ከመውደድ የተነሳ ሊሆን ይችላል ገበሬ ሊሆን የበቃው። በመሆኑም እንደውዴታው አይነት ምስገንነቱ ይለያል።

ዋና ሃሳብ -----

ራሱን ግብርናን የሚወደው የግብርናን ሥራ አሟልቶ ከማወቁ የተነሳ በግብርና ልክ አውቆት የሚሰማራበት ሌላ ማደሮ ያለና የሚገኝ የማይመስለው ችሎታ ያለው ገበሬን፣ ብርቱና ታታሪ ገበሬንና ውጤት አልባ የሆነ ለፍቶ ቋቱ ጠብ የማይልለትን ያጠቃልላል።

ዋና ሃሳብ -----

ችሎታ ያለው ገበሬ መሬትን ለም፣ ጠፍና ለም ከጠፍ ብሎ መደልደልን ከማወቁም ባሻገር የመሬትን ብልትና አገልግሎት ያውቃል። ለእርሻና ለከብት ርቢ የሚሆነውን፣ ውሃ የሚገኝበትን፣ ለሳር የሚያመችበትንና ሰብል የሚገማሸርበትን መሬት ለይቶ ይመርጣል። እምራጭ ላይ ቢወድቅም በበረሃው የመስኖ ውሃ በማስገባት፣ በተራራውና በተዳፋቱ እርከኖችን እያበጀ አፈር እንዲታገድ፣ ውሃ እንዲከተር በማድረግ፣ በየረባዳው ረግረጉን መሬት በመጎደብና በማድረቅ በመሬት ማልሚያ ጥበብ ይጠቀማል።

ዋና ሃሳብ -----

ችሎታ ያለው ገበሬ መሬት ለማረሻ ያለውን ጥናት ወይም ገርነት፣ ለስላሳና ጥቁር መሬት ተጨፍልቆና ታርሶ ሲቆይ ፈጥኖ ዘር እንደሚቀበል፣ መረሬ መሬት ውሃ እንደማይቋጥርና በይበልጥ መጎልጎል እንደሚያስፈልገው ያውቃል። መሬትን ማከር ያረጀውን ለማደስ አይነተኛ መንገድ እንደሆነ በመረዳት ሰብሎቹን እያፈራረቀ ይዞራል።

ዋና ሀሳብ -----

ችሎታ ያለው ገበሬ የዘር አመራረጥ በቂ ልምምድ ያለው ነው። ምን አይነት የብዕር እህል፣ ያበበ እህል ወይም ያገዳ እህል በምን አይነት ቦታና የአየር ንብረት ተዘርቶ ምን እንደሚያስገኝ ያውቃል። ምን አይነት የጓሮ አትክልት በእንዴት ያለ ቦታ መተክል እንዳለበት፣ የጭረት፣ የቅባት፣ የቀለም፣ ወዘተ---በየትኛው የአየር ንብረትና በየትኛው ቦታ ላይ ይበልጥ እንደሚስማማው በልምድ ወይም በትምህርት የደረሰበት መሆኑን በተግባር ያስመሰክራል። /ምንጭ:-ዳኛቸው ፣ 1988፡ 203-206/

ዋና ሀሳብ -----

2. በየአንቀጾቹ ያወጣኸውን/ሽውን ዋና ዋና ሀሳቦች መነሻ በማድረግ የምንባቡን ጥቅል ሀሳብ በግለገለጻ አቅርቡ።

ክፍለ ትምህርት ሁለት
የትምህርቱ ርዕስ :-ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃትን በመጠቀም አንብቦ መረዳትን
ለትምህርቱ የተመደበው ጊዜ:-3:00 ሰዓት
የትምህርቱ አላማ:- ከዚህ ትምህርት በኋላ ተማሪዎች

-ዋና ሃሳብ የመለያ ብልህትን በመጠቀም የአንድን ምንጣብ ጥቅልና ዝርዝር ሀሳቦች ለይታችሁ ታወጣላችሁ።

-በዋናና በዝርዝር ሀሳቦች መካከል ያለውን ዝምና ታሰራዳላችሁ ።

-ከአንድ ጽሁፍ ዋና ዋና ሃሳቦችን በማውጣት መልእክቱን አጠቃላችሁ ትገልጻላችሁ።

ክፍል 1: ዳራ ፍተሻ

ቀጥሎ ለቀረቡት የዳራ ፍተሻ ጥያቄዎች መልሳችሁን ስጡ

1. የአንድ ፅሁፍ ጥቅል ሀሳብ ማለት ምንድን ነው?

2. በአንድ ፅሁፍ ውስጥ ጥቅል የሆኑ አገላለጾችን ውስን ወይም ዝርዝር ከሆኑ አገላለጾች በምን በምን እንለያቸዋለን?

1. ቀጥሎ የቀረቡት አገላለጾች ስለተማሪዎች የቤተ መጻሕፍት አጠቃቀም በተደረጉ ቅኝቶች የተገኙ መግለጫዎች ናቸው። አገላለጾቹን ካነበባችሁ በኋላ በሰራቸው የቀረቡ ጥያቄዎችን መልሱ።

ሀ. ብዙዎቹ የተፈጥሮ ሳይንስ ተማሪዎች ቤተ መጻሕፍትን አይጠቀሙም።

ለ. በመጋቢትና በሚያዝያ ወሮች 14% ብቻ የሚሆኑት የተፈጥሮ ሳይንስ ተማሪዎች በትምህርት ቤቱ ቤተ-መጻሕፍት ተጠቅመዋል።

ሐ. በመጋቢትና በሚያዝያ ወሮች ከተማሪዎቹ 20% የሆኑት የትምህርት ቤቱን ቤተ-መጻሕፍት ተጠቅመዋል።

መ. አብዛኛዎቹ የተፈጥሮ ሳይንስ ተማሪዎች በትምህርት ቤቱ ቤተ-መጻሕፍት አይጠቀሙም።

ሠ. ብዙዎቹ ተማሪዎች ቤተ-መጻሕፍትን አይጠቀሙም።

3.1 ስለተወሰነ ጊዜ የማያመለክቱት የትኞቹ አገላለጾች ናቸው?

3.2 ስለተወሰኑ የተማሪዎች ቡድኖች የማያመለክቱት የትኞቹ አገላለጾች ናቸው?

3.3 ከሁሉም አገላለጾች የትኛው በጣም ጠባብ ወይም ዝርዝር ሀሳብን የያዘ

ነው?

3.4 ከሁሉም አገላለጾች በጣም ጥቅል ወይም ሰፊ ሀሳብን ይዟል የምትሉት የቱ ነው?

ክፍል 2: ዋና ሀሳብን የመለየት ብልሃት ማስተዋወቅ

በክፍሉትምህርት አንድ ስለዋና ሀሳብ መለየት ብልሃት የተማራችሁትን ለማስታወስ የሚከተሉትን ሀሳቦች ተከታተሉ።

- በክፍል አንድ እንደተማራችሁት ዋና ሀሳብ ማለት የአንድን አገላለጽ አጠቃላይ መልዕክት ጨምቆ የያዘ ማለት ነው።
- ከክፍል አንድ ትምህርታችሁ እንደምታስታውሱት ዋናውን ሀሳብ ለማብራራት የሚቀርቡ አገላለጾች ደግሞ ዝርዝር ሀሳቦች ይባላሉ።
- ጥቅል የሆኑ አገላለጾችን ውስን ወይም ዝርዝር ከሆኑ አገላለጾች የምንለይበት መንገድ መጠንን፣ ጊዜ፣ ሁኔታዎችን ወዘተ መነሻ በማድረግ ነው። በአንጻራዊነት ሲታዩ ዝርዝር ሀሳቦች አንድ የተመጠነ ጊዜንና ሁኔታን፣ ቁጥርን፣ ወዘተ የሚጠቁሙ ሲሆኑ ጥቅል ሀሳብ ግን ሰፊ የሆነ መጠንን፣ ጊዜን፣ ሁኔታን የሚያመለክቱ አገላለጾችን ይይዛል።
- በዝርዝር ሀሳቦችና በጥቅል ሀሳቦች መካከል ያለውን ተዛምዶ መለየት የዕሁፉን መልዕክት ባጭሩ አጠቃሎ ለማቅረብ ወይም ለመረዳት ያስችላል።

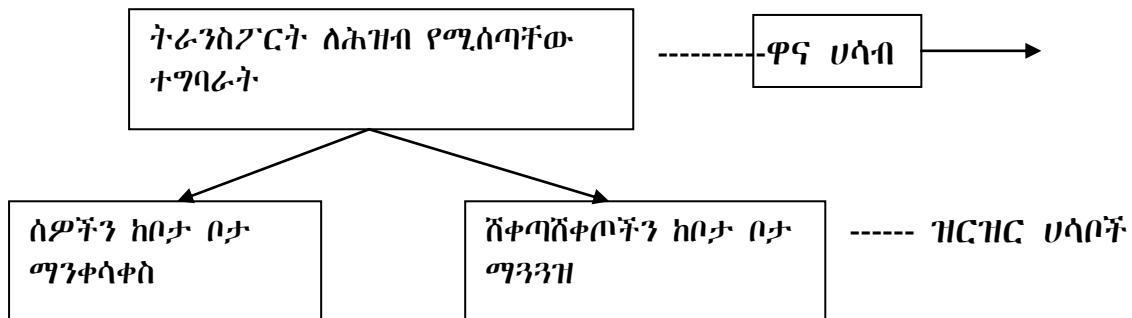
ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃትን እንዴት መጠቀም እንደሚቻል በምሪት (Modeling) ማሳየት ከዚህ በመቀጠል ስለትራንስፖርት ተግባራት የሚገልፅ አንቀፅ ቀርቧል። በአንቀፁ ውስጥ የቀረቡ ጥቅልና ዝርዝር ሀሳቦችን እንዴት ለይቶ ማውጣት እንደሚቻል ተከታተሉ።

ምንባብ

የትራንስፖርት ድርጅት ማስፋፊያ እቅድ ዝግጅት ትራንስፖርት ለማህበረሰቡ የሚሰጣቸውን ተግባራት ከግምት ውስጥ ማስገባት አለበት። አንደኛው የትራንስፖርት ተግባርም ሰዎችን ለስራና ለመዝናናት ከቦታ ቦታ ማንቀሳቀስ ወይም ማሸጋገር ነው። እንዲሁም ሸቀጣሽቀጦችን ከቦታ ቦታ ማንንዝ የትራንስፖርት ሌላው ተግባር ነው። የትራንስፖርት አገልግሎት ባይኖር ሸቀጣሽቀጦች በጊዜውና በሰዓቱ ከቦታ ቦታ ስለማይንቀሳቀሱ ጥቅም አልባ ይሆኑ ነበር።

ማብራሪያ

- ◆ በዚህ አንቀጽ ውስጥ 'አንደኛው' ና 'ሌላው' የሚሉ አገላለጾች አሉ። እነዚህ አገላለጾች ቀደም ብሎ ለቀረበው አጠቃላይ ሀሳብ ዝርዝሮችን ለማቅረብ የመጡ ናቸው።
- ◆ ይህም በመሆኑ የዚህ አንቀጽ ዋና ሀሳብ በመጀመሪያው አረፍተ ነገር ውስጠ ይገኛል።
- ◆ ዋና ሀሳቡም "ትራንስፖርት ለሕዝብ የሚሰጣቸው ተግባራት" በሚል ሊገለፅ ይችላል
- ◆ በዚህ ዋና ሀሳብ ስርም ሁለት ዝርዝር ሀሳቦች ሲኖሩ 'አንደኛው'ና 'ሌላው' በሚል ተገልፀው ይገኛሉ።
 እነሱም፡- ሰዎችን ከቦታ ቦታ ማንቀሳቀስ
 - ሽቀጣሽቀጦችን ከቦታ ቦታ ማጓጓዝ የሚሉ ናቸው
- ◆ ዋና ሀሳቡና ዝርዝር ሀሳቦቹ ያላቸውን የተዛመዱ ግንኙነትም እንደሚከተለው በምስል ማቅረብ ይቻላል።

ጥያቄ፡

1. ዋና ሀሳቡንና ዝርዝሮቹን ለይተን ለመገንዘብ የረዳን ምንድን ነው?

2. ዋና ሀሳቡንና ዝርዝሮቹን በዚህ መልኩ ለይቶ ማውጣት ምን ጠቀሜታ አለው? ከላይ በቀረበው ምሳሌ መሠረት ቀደም ብሎ የቀረበውን አንቀጽ ቀጣይ ክፍል ከዚህ በታች በማንበብ በስሩ የቀረቡትን ጥያቄዎች መልሱ።

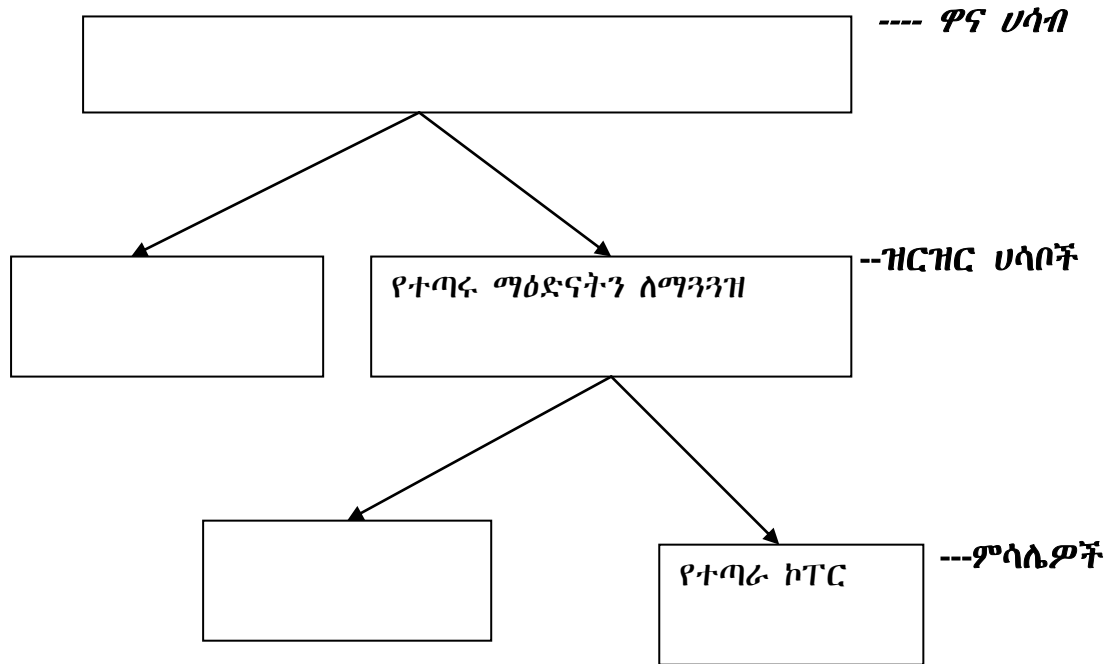
አንዳንድ ጥሬ እቃዎች እንዳሉ ተፈጥሮአዊ ሁኔታቸው ሳይቀር በአገልግሎት ላይ ሲውሉ ሌሎች በርካታ ሂደቶችን ካለፉ በኋላ በአገልግሎት ላይ ይውላሉ። የድንጋይ ክሳራንና

የብረት ማዕድንን የመሰሉት ለአገልግሎት ለመዋል ከተፈጥሮአዊ የክምችት አካባቢያቸው ወደ ማቅለጫ ፋብሪካዎች ለማድረስ ትራንስፖርት ይፈልጋሉ። እንደ ኮፐርና ሌሎች ኢ-ብረታዊ የሆኑ ማዕድናት ደግሞ የማንንገር ወጪያቸውን ለመቀነስ ክምችታቸው በሚገኝበት ቦታ እንዲጣሩ ይደረጋሉ። አብዛኛዎቹ የስዊድን ጣውላዎች፣ የማሌዥያ ጎማ፣ የአሜሪካ ጥራጥሬ፣ የኩዌት ነዳጅ፣ የኒውላንድ የስጋ ምርት፣ የአውስትራሊያ የሱፋ ውጤቶች ጥቅም እንዲሰጡ አለም አቀፍ የትራንስፖርት አገልግሎት ይሻሉ።

1. የአንቀጽ ዋና ሀሳብ ምንድን ነው?

/ዋና ሀሳቡን ለመለየት በመጀመሪያ በአስረጅነት ወይም በምሳሌነት የተገለፁ ሀሳቦችን ለዩ/

2. በዋናው ሀሳብና በዝርዝሮቹ ወይም በምሳሌዎቹ መካከል ያለውን ተዛምዶ በሚከተለው መዋቅር አሳዩ።

3. ከምንባብ ሁለት በቀረቡት ሁለት አንቀጾች ስር ያሰፈራችኋቸውን ዋና ሀሳቦች በማሰባሰብ ስለምንባቡ ጥቅል ሀሳብ ማጠቃለያ ዓፉ።

ክፍል 3: የዋናውን ሀሳብ ብልሃትን መጠቀም መለማመድ

ተማሪዎች የዋና ሀሳብ ብልሃት ደረጃዎችን ብሎም ቁልፍ ጽንሰሃሳቦች ወደ ትውስታ ማህደራቸው ካስገቡ በኋላ የብልሃቱን አጠቃቀም መለማመድ ለመጀመር ዝግጁ ናቸው። ይህም ቁጥጥር የሚደረግበት ልምምድ እና የክፍል-ደረጃ ልምምድ በሚሉ ሁለት የልምምድ ደረጃዎች ይከፈላል።

ቁጥጥር የሚደረግበት ልምምድ

ክፍል 1

ዋና ሀሳብ የመለየት ብልሃት ልምምዱን ለመጀመር ቀጥሎ አጫጭር አንቀጾችን የያዘ ምንጣብ ስለቀረበላችሁ እያነበባችሁ የዋና ሀሳብ መለየት ብልሃትን ተጠቅማችሁ ትለማመዳላችሁ። እያንዳንዳችሁ በተሰጣችሁ የመለማመጃ ምንጣቡ ቅጂ ላይ ለማቅለሚያ እና እስክርቤቶ/አርሳስ ሊኖራችሁ ይገባል። በየአንቀጹ ውስጥ የማጠቃለል ሁኔታ የሚታይበትን አገላለጽ ከስሩ አስምሩበት። ምክንያታችሁንም ግለጹ። በየአንቀጹ ለሰጣችሁት ማጠቃለያ አንድ ዝርዝር ሀሳብ ጥቀሱ።

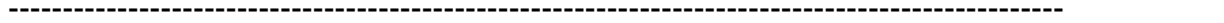
ቆሻሻና አወጋገዱ

ቆሻሻ ከመኖሪያ ቤታችን፣ ከቢሮዎችና ከኢንዱስትሪዎች እያወጣን የምንጥለው የማይፈለገው ነገር ነው። ቆሻሻ ሲባል በየቦታው ተዘረክርኮ ወይም በየቆሻሻ መጣያ ቅርጫት ውስጥ ያለ ደረቅ ቆሻሻ፣ አለዚያም እርጥብ የኢንዱስትሪ ቆሻሻ ሊሆን ይችላል። ሁላችንም ቁርጥራጭ ወረቀቶችን፣ የምግብ ትራፊኮችን ወይም ሌሎች ነገሮችን በምንጥልበት ወቅት ቆሻሻ እንፈጥራለን። የኢንዱስትሪ ምርቶች በሚመረቱበት ጊዜም ቆሻሻ ይፈጠራል።

በአንቀጹ ውስጥ የማጠቃለል ሁኔታ የሚታይበትን አገላለጽ ከስሩ አስምሩበት። ለምን ይህ አገላለጽ የአጠቃላይነት ባህሪ አለው እንዳላችሁ ግለፁ።

ለሰጣችሁት ማጠቃለያ አንድ ዝርዝር ሀሳብ ጥቀሱ።

ቆሻሻ ቁጥጥር ካልተደረገበትና በማንኛውም ቦታ የሚጣል ከሆነ፣ በአካባቢውና በሰው ላይ ጉዳት ሊያመጣ ይችላል። ስለዚህም አርን ወይም ውሃን በማይበክልበት ቦታና ሰዎችም በዚህ ሳቢያ ለአደጋ በማይጋለጡበት ሁኔታ ማስወገድ አለብን። ማንኛውም የቆሻሻ ዓይነት

በአግባቡ ካልተያዘ እኛንና አካባቢን ሊጎዳ ይችላል። የአካባቢን እይታ ያበላሻል ፤ መጥፎ ጠረን ያስከትላል። ለዝንቦች፣ ለዓይጦችና ልዩ ልዩ ተዋህስያን መራቢያ በመሆን በሽታ እንዲሰራጭ ያደርጋል። ዕዕዋትንና፣ እንስሳትንና ሰዎችን ይመርዛል። አየርና ውሃን ይበክላል። የረጅም ጊዜ ጎጂ ተዕዕዋው ደግሞ መርዛማ ኬሚካሎች በአካባቢው ውስጥ ሳይሠባበሩ መቆየታቸውና በአየርና በተፈጥሮ ሃብቶች ላይ ጉዳት ማድረጋቸው ነው።

በአንቀጹ ውስጥ የማጠቃለል ሁኔታ የሚታይበትን አገላለጽ ከስሩ አስምሩበት። ለምን ይህ አገላለጽ የአጠቃላይነት ባህሪ አለው እንዳላችሁ ግለፁ።

ለሰጣችሁት ማጠቃለያ አንድ ዝርዝር ሀሳብ ጥቀሱ።

ሁላችንም ብንሆን በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ ቆሻሻ ስለምንፈጥር ይህም ቆሻሻ ብክለትን ስለሚያሰከትል፣ በአግባቡ የመያዝ ሃላፊነት አለብን። የቆሻሻ አያያዝ በአራት ደረጃዎች ይካሄዳል። ይህም የተቀናጀ የቆሻሻ አያያዝ ይባላል። የመጀመሪያው ደረጃ ኢንዱስትሪዎች በተቻለ መጠን አነስተኛ ቆሻሻ የሚፈጠርበትን የአመራረት ሂደት መከተላቸው ነው። ይህ በንፁህ የአመራረት ሂደት መጠቀም ይባላል። ሁለተኛው እርምጃ ተመልሶ ጥቅም ላይ ሊውል የሚችለውን ማንኛውንም ነገር ከቆሻሻ መለየት ነው። ይህ ቆሻሻን መልሶ መጠቀም ወይም ሃብት እንዲያገግም ማድረግ ይባላል። ሶስተኛው እርምጃ እያንዳንዱን የቆሻሻ ዓይነት አነስተኛ ቦታ እንዲዘ አድርጎ ማጨቅና ጉዳቱ እንዲቀንስ ማጣራት ነው። አራተኛው እርምጃ ከላይ የተጠቀሱት ተግባሮች ከተከናወኑ በኋላ የሚቀረውን ማንኛውንም ቆሻሻ በአግባቡ ተጠንቶ ወደ ተሰራ የቆሻሻ መጣያ ወስዶ መጣል ነው።

በአንቀጹ ውስጥ የማጠቃለል ሁኔታ የሚታይበትን አገላለጽ ከስሩ አስምሩበት። ለምን ይህ አገላለጽ የአጠቃላይነት ባህሪ አለው እንዳላችሁ ግለፁ።

ለሰጣችሁት ማጠቃለያ አንድ ዝርዝር ሀሳብ ጥቀሱ።

ከላይ በተጠቀሱት መንገዶች ቆሻሻን ከምንጩ እስከሚወገድበት ስፍራ ድረስ የሚደረግ ክንውን፣ ቆሻሻን ከምንጩ እስከ መቀበሪያው የመቆጣጠር መርሆ ይባላል። ይህንን መርሆ

በመተግበር የምናልመውን ንፁህ አካባቢ መፍጠር ፋይዳው ብዙ ነውና ዛሬውኑ ለተግባር እንነሳ።

ከዚህ በላይ በየአንቀጾቹ ያወጣችኋቸውን ዋና ዋና ሀሳቦች መሰረት በማድረግ የምንባቡን ጥቅል ሀሳብ ግለጹ።

ክፍል 4. ተማሪዎች የድህረልምምድ የግምገማና ጽብረቃ ተግባራት መስጠት

በዚህ ክፍል ቀደም ብሎ የቀረበውን ልምምድ መነሻ በማድረግ ቀጥሎ ለቀረቡት ጥያቄዎች የራሻችሁን ምላሽ ስጡ ።

1. አንድን ፅሁፍ እያነበብህ/ሽ ዋና ሀሳብን የማውጣት ብልሃት ምን ምን ፋይዳዎች አሉት?

2. እያነበብክ/ሽ ዋና ሀሳብን የማውጣት ብልሃት ምን ምን ተግባራትን ታከናውናለህ/ ታከናውኛለሽ?

3. እያነበቡ ዋና ሀሳብን የማውጣት ብልሃትን ለወደፊቱ በምን አይነት የንባብ ሁኔታ ተግባራዊ አደርገዋለሁ ብለህ/ሽ ታስባለህ/ሽ?

4.ከአሁን በፊት በዚህ ስልት ተጠቅመህ/ሽ ምንባብ የማንበብ እድል ገጥመህ/ሽ ያውቃል?

ካላጋጠመህ/ሽ ይህን ስልት መጠቀም ላንተ/ላንቺ አስደላች ነውን? ምክንያቱን አብራራ/ሪ።

5. ዋና ሃሳብን የመለየት ብልሃትን ለመጠቀም የራስህን/ የራስሽን አጭር የግብ መግለጫ በጽሑፍ አስፍር/ሪ።

የክፍል-ደረጃ ልምምድ

ተማሪዎች ከዚህ በመቀጠል “ለወሬ ሞትኩ ይበሉ” በሚል ርዕስ በተለያዩ አንቀጾች የተከፈለ ምንባብ ቀርቦላችኋል። በአንድ ጊዜ አንዱን አንቀጽ እያነበባችሁ አስፈላጊ ዝርዝሮችን በማድመቅ እና አላስፈላጊ ዝርዝሮችን በማቅለም ወይም ችላ ብላችሁ በማለፍ ዋና ሃሳቡን በግለገለጻ አቅርቡ። ግለገለጻችሁንም ለመምህራችሁ በማሳየት ግብረመልስ ተቀበሉ።

“ለወሬ ሞትኩ ይበሉ”

ጧት ጧት ከመኝታዬ ተነስቼ ፊቴን እና እጆቼን ታጥቤ ወደ ሳሎን እንደገባሁ ሬድዮኔን ከፍቼ ዜና መስማት የቆየ ልማዴ ሆኗል። የኢትዮጵያ ሬድዮ እና ቴሌቪዥንን፣ እንዲሁም

ሌሎች የሀገራችን ሬድዮ ጣቢያዎችን ፣ቢ.ቢ.ሲ.ንም ሆነ ቦይስ ኦፍ አሜሪካን ዶፎቪሌንም ሆነ ሬድዮ ፍራንስ ኢንተርናሽናልን ወይም ሌላ ሌላ ጣቢያ ስክፍት አሜሪካን ሀገር ውስጥ በከፍተኛ ፍጥነት የሚገለግለው አውሎ ንፋስ ከባድ ጉዳት አደረሰ፤ጃፓን ከፍተኛ የሆነ የመሬት መንቀጥቀት ደረሰባት፤የመሬት መንቀጥቀጥ ሱናሚም ያስከተለ ነበር፤ ህንድ ሀገር ውስጥ የመሬት መንቀጥቀጥ ተከስቶ ብዙ ህዝብ አለቀ፤ ቻይና ውስጥ በተነሳው አካባቢ ርእደ መሬት ደረሰ።የሚሉት እና ሌሎችም የተለያዩ ዜጎች በየጊዜው አገኛለሁ። ለኔም ይሁን እንደኔ ላሉት እንድህ አይነት ዜጎች እና ሌሎችም ምን ይረቡ ይሆን የሰው ልጅ ህይወት ተመሳሳይነት ስላለው ይሁን በሌሎች ሀገሮች የተከሰተውን ዜና ለመስማት ጉጉት የሚያደርስብን ከዚህ ጋር ግንኙነት ያለው አደጋ ወይንም ጉዳት በኔም ሀገር ሊከሰት ይችላል በሚል ውስጣዊም ሆነ ውጫዊ ፍራቻ ያለምን ዜና የምከታተል ይመስለኛል።

የአንቀጽ ዋና ሀሳብ በግለገለጻ

በተጠቀሰውም ምክንያት ይሁን በሌላ ተመሳሳይ ምክንያት፣እኔ ብቻ ሳልሆን የመላው ሀገር ህዝብ፣ወሬ ፍለጋ በነጋ በጠባ ሬዲዮ እንደሚጎረጉር፣ቴሌቪዥን እንደሚከፍት ፣ጋዜጣዎችና መፅሔቶችን ገዝቶ እንደሚያነብ ይታወቃል፤የሰው ልጅ የማወቅ ፍላጎት ባይኖረው ሬድዮ እና ቴሌቪዥን መቼ በተፈጠሩ ነበር፣ጋዜጠኝነትስ መቼ በተጀመረ ነበር።

የአንቀጽ ዋና ሀሳብ በግለገለጻ

ስለሰው ልጅ የማወቅ ፍላጎት ሳነሳ፣እንድ ሴት ወይዘሮ ትዝ ይሉኛል። እነኝህ የመስሪያቤት ባልደረባዩ ቀልደኛ ቢጤ ነበሩ። ሁለታችንም እየተከባበርን የምንጠራራው በአንቱታ ነበር ታዲያ እነኝህ ቀልደኛ ሴት ወይዘሮ አልፎ አልፎ ቢሮዬ ድረስ ይመጡና እየሳቁ፣ለወሬ ሞትኩ ይበሉ፣የምነግረዎት አለኝ፣ይሉኛል። እኔም ፈገግ ብዬ ፣የሚነግሩኝ ካለዎትእንዲሁ ይንገሩኝ እንጂ፣እኔስ ለወሬ ሞትኩ አልልም እላችኋለሁ።

የአንቀጽ ዋና ሀሳብ በግለገለጻ

ወሬያችንን እንዲህ በሳቅ ከጀመርን ባኋላ ፣አንዳንድ አዳዲስ የሰሙትን ነገር አውግተውኝ፣ እኔም ስለ አጫወቱኝ ነገር አመስግኛቸው እሳቸውም ወደ ቢሮአቸው ይመለሳሉ። እንደጥንቱ አባባል እንኳ፣ ለወሬ የለውም ፍሬ ፣ይባል ነበር ነገር ግን ይህ አባባል በዛሬው ዘመን ተቀባይነት አይኖረውም። ይልቁንስ በዘመናችን የተለያዩ ወሬዎች መረጃዎች ስለሆኑ፣ያለመረጃ፣ያለ ወሬ መኖር የለም ዛሬ፣ቢባል ተቀባይነት ይኖረዋል።

የአንቀጽ ዋና ሀሳብ በግለገለጻ

በኢትዮጵያ በ፲፱፻፷፮ ዓ.ም የናታን ዲምብልቢ የተባለው ዜና አቅራቢ፣ወደ ኢትዮጵያ መጥቶ ወሎ ውስጥ በድርቅ ምክንያት እንደ ቅጠል ሲረግፉ የነበሩትን አዛውንቶች ፣ጎልማሶች፣ወጣቶች፣ህፃናትን ፊልም አንስቶ ተደብቆ የነበረውን የርሃብ ዜና ይፋ ባያወጣው ኖሮ የ፲፱፻፷፮ ዓ.ም የኢትዮጵያ አብዮት ይከሰት ነበር ብሎ መገመት አይቻልም።ለአብዮቱ መቀጣጠል ሌሎች በርካታ ምክንያቶች ነበሩ።ለወሬ የለውም ፍሬ፣የሚለው ምሳሌያዊ አነጋገር ጊዜ ያለፈበት መሆኑን የሚያስረዳን፣ይህ የተጠቀሰው ሌሎች እርምጃዎችን ያስከተለ ዜና ነው።

የአንቀጽ ዋና ሀሳብ በግለገለጻ

በየጊዜው ዜናዎችን አዘጋጅተው በመገናኛ ብዙሃን የሚያሰራጩትጋዜጠኞች፣ ስለሆኑ፣ጋዜጠኛና ዜና የተዛመዱ ናቸው። እንዲያውም ጋዜጠኛ ካለ ዜና አለ፣ዜና ካለ ጋዜጠኛ አለ ማለት ይቻላል።

የአንቀጽ ዋና ሀሳብ በግለገለጻ

ኢትዮጵያ ውስጥ ጋዜጠኝነት የተጀመረው በአፄ ሚኒሊክ ዘመነ መንግስት እንደሆነ ይነገራል። ከዚያ በፊት በኢትዮጵያ የጋዜጠኝነት ሙያ አይታወቅም ነበር። በአፄ ሃይለስላሴ ዘመነ መንግስት ሙያው ተስፋፍቶ የሬድዮ እና ቴሌቪዥን አገልግሎቶች ታከሉበት። በኢትዮጵያ እስከ ደርግ ዘመን የነበረው ጋዜጠኝነት ሙሉ በሙሉ መንግስታዊ ነበር ለማለት ይቻላል።

የአንቀጽ ዋና ሀሳብ በግለገለጻ

የግል ጋዜጠኝነት በሰፊው ሊታይ የቻለው ከ ፲፱፻፹፫ ዓ.ም ወዲህ ፣ በተለይም የፕሬስ ነፃነት ከታወጀበት ከ፲፱፻፹፬ ዓ.ም ጀምሮ ነው። ከፕሬስ ነፃነት አዋጅ በኋላ ፣ በየአለቱም ባይሆን በየሳምንቱ እና በየወሩ አዳዲስ ጋዜጦች እና መፅሔቶች ብቅ ብቅ ማለት ጀመሩ። በአንድ ወቅት የግል ጋዜጦች እና መፅሔቶች በብዛት ይታተሙ ስለነበሩ፣ እንደ አሸንፊ ፊል !» ተብሎ ነበር። ብዙዎቹ በግል ይታተሙ የነበሩ ጋዜጠኞች እና መፅሔቶች ግን ዘላቂነት አልታየባቸውም። (ሳህለ ሰላሌ ብርሃነ ማሪያም፣ 1992፣ 102-104 ለማስተማሪያነት እንዲያገለግል መጠነኛ ለውጥ ተደርጎበት የተዘጋጀ)።

የአንቀጽ ዋና ሀሳብ በግለገለጻ

ክፍል አምስት- ተጨማሪ መለማመጃ አንድ

ተማሪዎች ከዚህ በመቀጠል ደግሞ “ዴሞክራሲ፣ የምርጫ ንግግር አባት!” በሚል ርዕስ በተለያዩ አንቀጾች የተከፈለ ምንባብ ቀርቦላችኋል። በአንድ ጊዜ አንድ አንቀጽ እያበባችሁ እና ከእያንዳንዱ አንቀጽ ላይ አስፈላጊ ዝርዝሮችን በማስመር እና አላስፈላጊ ዝርዝሮችን በመሰረዝ ወይም ችላ ብላችሁ በማለፍ የእያንዳንዱን አንቀጽ ዋና ሀሳብ በግለገለጻ አቅርቡ። በመጨረሻም አጠቃላይ የምንባቡን ፍሬ ነገር ጨምቃችሁ ግለጹ።

ዴሞክራሲ፣ የምርጫ ንግግር አባት!

ዛሬ፣ ያለም ስልጣኔ የደረሱበት ደረጃ፣ የህዝብ መሪዎች፣ የመንግስት መማክርት በሚገኙበት ጉባኤ፣ ወይም ህዝብ በተሰበሰበበት ሸንጎ አንደበተ ርእቱ በመሆን የደጋፊዎቻቸውን መንፈስ በንግግራቸው እየቀሰቀሱ ልባቸውን ለመማረክ ብርቱ ጥረት ሲደርጉ ይታያሉ። ይህ ጥረታቸው የሰመረ የሚሆነውም የጥሩ ንግግር ስጦታና ችሎታ ባለቤቶች ሆነው ሲገኙ ነው። የጥሩ ተናጋሪነት ችሎታን እንደሌሎቹ ጥበቦች ሁሉም በትምህርት ቤት ውስጥ ባለሰለሰ ልምምድ ማፍራት ይቻላል ።

ዋና ሀሳብ -----

ለመሆኑም የግሪክ ስልጣኔ ውስጥ ንግግር እንዴት ያለ መድረክ ነበር። በግሪክ የቀድሞ ስልጣኔ ውስጥ፣ንግግር እንዴት ያለ ተቀባይነት እንደነበረው ለማውሳት ግሪካዊዩን ዴሞስተንን ማስታወስ የግድ ይላል። ዴሞስቴን ፣ከክርስቶስ ልደት በፊት በ ፫፻፹፬ ዓ.ም ተወለደ፣በ ፫፻፳፪ ዓ.ም ሞተ። የዴሞስቴን ታሪክ የንግግር ጥበብ ለማስተማር ስለሚያስችል፣ለምን ተናጋሪ ለመሆን እንደፈለገና እንዴት ጥሩ ተናጋሪ መሆን እንደቻለ በተከታዩ ታሪኩ እንመለከታለን።

ዋና ሀሳብ -----

ዴሞስቴን በህፃንነቱ አባቱ ሞቱበት፣በዚህም ምክንያት ባለአደራዎች ሆነው የአባቱን ገንዘብ የተረከቡት ሰዎች ገንዘቡን አባክኑበት።ለአቅመ አዳም ሲበቃ ፣አባቱ በአደራ የተቀበሉትን ገንዘብ የአባክኑበትን ሰዎች ከሶ የአባቱን ሀብት ለማስመለስ ያስብ ነበር።አንድ ቀን የዴሞስቴን አስተማሪዎች የዘመኑ ንግግር አዋቂ በመሆን ይመሰገን የነበረውን ክሊስትራት የሚባለውን ሰው ሲናገር ለመስማት ወደ ሸንጎ ሲሄዱ፣ዴሞስቴንም ከእነሱ ጋር ንግግሩን እንዲዳምጥ አስከተሉት። ዴሞስቴን ክሊስትራት የሚባለውን ሰው ንግግር በመስማት እና በሸንጎ ላይ የነበሩ ሰዎች ዘንድ ምን ያህል እንደተደነቀ በማስተዋል፣ጥሩ ተናጋሪ ለመሆን ብርቱ ስሜት በውስጡ አደረ። እንዲያውም ዴሞስቴን ወደ ንግግር ጥረት ተስበው ከዚያን ቀን ጀምሮ እንደሆነ የሚናገሩ ሰዎች አሉ።

ዋና ሀሳብ -----

ግሪክ ፣የባለቅኔዎች፣የፈላስፋዎች ሊቃውንት እና የደራሲያን ሀገር በመሆኗ ለማንኛውም ሰው ቢሆን በአቴና ህዝብ ዘንድ ቀርቦ በጉባኤ ፊት ለመናገር እና ተሰሚነት ለማግኘት ከዚህም በላይ ደግሞ መብት ተናጋሪ ሆኖ ለመመዘገብ ፣ቀላል ነገር አልነበረም ።በዚህ ሁኔታ ዴሞስቴን በመጀመሪያ ጊዜ በጉባኤ ፊት ቀርቦ ሲናገር ንግግር የማይችል ሆኖ ስለተገመተ፣ንግግሩን እያቋሩጥበት «እንድህ ይባላል» «እንድህ አይባልም» በሚል አይነት ሁለት ጊዜ አስደገሙት ።ይህም የሆነበት ምክንያት ዴሞስቴን ሲናገር ድምፁ ደካማ

፤ምላሱ ኮልታፋ እና ትንፋሹ ቁርት ቁርጥ የሚል፣አጭር ስለነበረ ንግግሩ እየተቆራረጠበት በሰዎች ዘንድ ሊደመጥ የማይችልና የማይገባ ሆኖ በመገኘቱ ነበር።

ዋና ሀሳብ -----

ከዚህ በኋላ ዲሞክራሲን ከሰው ተለይቶ እንደ ባህታዊ ብቻውን እየኖረ ንግግር የማሳመሩን ጥበብ ይማር ጀመረ። የሚንተባተበውን ምላሱን ለማፍታታት ሲል፣በአፋ ውስጥ ጠጠር እየጨመረ፣ብቻውን እንደ እብድ ሰው ከፍ ባለ ድምፅ በመናገር አንደበቱን ገራው። እንደዚህም ደግሞ፣በጉባኤ ፊት ቀርቦ በሚናገርበት ሰዓት ፣ህዝብ ንግግሩን ለማቋረጥ የሚያደርግበትን የተቃዋሚነት ውካታ ለመልመድ እና ለማሸነፍ እንዲረዳው ሲል ፣ከባህር ዳር ቆሞ በመናገር ማዕበል ሲመታው ከሚያሰማው ጨህት ጋር ንግግሩን ያወዳድር ነበር። በመሬት ውስጥ፣ የሚኖርበትንም ዋሻ አዘጋጅቶ ብዙ ወራት ሙሉ ከዚያ ሳይወጣ ሰው ሀሳቡን በመልካም ንግግር የሚገልጽበትን ዘዴ ሲሻ፣ ቱሊዳድ የሚባለው ሊቅ የፃፈውን መጽሀፍ እየደጋገመ አስከ ስምንት ጊዜ ይገለብጥ ነበር። ከተደበቀበትም ጉድጓድ ውስጥ ወትቶ ህዝብ ወደሚገኝበት ቦታ የመሄድ ሀሳብ በመንፈሱ ውስጥ እንዳይገባ ለማድረግ የራሱን ፀጉር ግማሹን ተላጭቶ፣ግማሹን ትቶ ከሰው ዘንድ ሊቀርብ የማይችል አስቀያሚ መልክ ይዞ ኖረ።

ዋና ሀሳብ -----

ዲሞክራሲን ይህን በመሰለ አኳኋን ብቻውን እየኖረ እራሱን ለራሱ መምህር አድርጎ በማሰብ እና በመመራመር ፣ቃላቱን ከፍ አድረጎ ብቻውን በመናገር መፃፍና በመገልበጥም ስምንት ዓመት ሙሉ መንፈሱን እያበለፀገ አንደበቱን ካረመና ምላሱን ካሳሳ በኋላ፣እንደገና ጉባኤ ፊት ቀርቦ ተናገረ። በዚህ ጊዜ በቦታው የተሰበሰቡት ሰዎች ሁሉ ንግግሩን ሲሰሙ እጅግ አድረገው ተደነቁ፣ዲሞክራሲንም አስቦበት ከነበረው አላማ ደረሰ።

(ከበደ ሚካኤል ፣1994፣31-32ለማስተማሪያ እንዲሆን መለስተኛ ሰውጥ ተደርጎበት የተዘጋጀ)

2. በየአንቀጾቹ ያወጣኸውን/ሽውን ዋና ዋና ሀሳቦች መነሻ በማድረግ የምንባቡን ጥቅል ሀሳብ በግለገለጻ አቅርቡ።

ክፍል ስድስት- ተጨማሪ መለማመጃ ሁለት

መመሪያ 1. ቀጣዩን ምንባብ ከማንበባችሁ በፊት የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

ሀ. ሰዎች በአንድ ላይ ለምን መከራከር ያስፈልጋቸዋል?

ለ. ውጤታማ የሚባል ክርክር ምን ምን ባህሪያትን የሚያሟላ ይመስልሃል/ይመስልሻል?

ሐ. በ"ሀ" ና በ"ለ" ከቀረቡት ጥያቄዎች በመነሳት ቀጣዩ ምንባብ ስለምን የሚናገር ይሆናል ብለህ ስባለህ/ታስቢያሽ?

አሁን ምንባቡን ለማንበብ ተዘጋጅ/ጂ ምንባቡን ስታነብ/ቢ ከየአንቀጾቹ መነሻና መጨረሻ የሚቀርቡ ትዕዛዞችን በማከናወን አንብብ/ቢ።

ክርክር

ምንባብ

1. ቀጣዩን አንቀፅ ስታነብ/ቢ ዋና ሀሳቡን ለማስተላለፍ ቁልፍ ቃላትና ሀረጎች ናቸው የምትላቸውን/የምትያቸውን ከስራቸው እያሰመርክ/ሽ አንብብ/ቢ።

ክርክር ማለት በሁለት ሰዎች ወይም በሁለት ቡድኖች መካከል የሚካሄድ ሙግት ነው። በህብረተሰባችን በስፋት የተለመደ ሲሆን፣ ሲተገበርም በርካታ ዓመታትን አስቆጥሯል። ይሁን እንጂ ለአሸናፊነት በሚደረገው ትግልና በአንዳንድ ነጥቦች ቢመሳሰሉም የጥንቱ ሙግት የዛሬው ክርክር ሰፊ ልዩነት አላቸው። በሀገራችን ልዩ ልዩ ልዩ አካባቢዎች ያሉ ባህላዊ የሙግት ስርዓቶችም እንደዚሁ ይለያያሉ።

የአንቀፁ ዋና ሀሳብ _____

2.በቀጣዩ አንቀጽውስጥ በጣም ዝርዝር የሆኑ ሀሳቦችን እየሰረዘኩ/ሽ አንብብ/ቢ።

ከእነዚህ መካከል ጥንት በሰሜንና በመካከለኛው የሀገራችን ክፍል ይተገበር የነበረው «እስጥ አገባ » ወይም ሙግት እንደ ምሳሌ እንመለከታለን። ዳኞች ወይም ሽማግሌዎች በዛፍ ስር ወይም በሜዳ ላይ ይቀመጣሉ። በፍቃዳቸው ወደ ችሎት የመጡ ታዳሚዎችም እንደዚሁ እርስ በርስ በመከባበር፣ ለዕድሜ ባለፀጋዎችና ለሹማምንቶች ቅድሚያ ተሰጥቷቸው ቦታቸውን ይይዛሉ። በኋላ ላይም የፍርድ ትችት ይሰጣሉ። ሙግት ሲጀመር ከሳሽ በቀኝ ተከሳሽ በግራ ይቆማሉ። ሁለቱም አንድ አንድ እማኝ ይመርጡና እማኞቹ በበኩላቸው የመሃል ዳኛ ይሰይማሉ። በመቀጠል ከሳሽና ተከሳሽ የሥርዓት (የስነስርዓት) ዋስ ይጠራሉ ። ዋሶቹ መሃል ከፈፀሙ በኋላም ክርክሩ ይቀጥላል።

የአንቀጹ ዋና ሀሳብ

በአንቀጹ ውስጥ የሚገኙ ሁለት ንዑስ ሀሳቦች

3.ቀጣዩን አንቀጽ ስታነብ/ቢ ዋና ሃሳቡንና ሶስት ንዑስ ሀሳቦችን ለመለየት ሞክር/ሪ።

ከሳሽና ተከሳሽ እጅ ጠባብና ሱሪ ለብሰው፣ ኩታቸውን አደግድገው ይቀርባሉ። (ማደግደግ ማለት፣ ኩታ ወይም ሽማ በትክሻ ዞሮ ወገብ ላይ ይጠመጥምና የኩታውን አንዱን ጫፍ በቀኝ ወይም በግራ ትክሻ ማውረድ ነው)። ከሳሽ «እግዚአብሔር ያሳይዎ!» በሚል መግቢያ ክሱን ይደረድራል። ተከሳሽ የቀረበበትን ክስ የካደ እንደሆነ፣ ከሳሽ ውርርዱን በማስቀመጥ «ብረታ!» ነጭ ማር፣ ነጭ ፈረስ ፣ ሰጋር በቅሎ፣ ሰንጋ ወይም ሙክት እስጥ!.... በማለት፣ ዘንጉን በግራ እጁ ጨብጦ ፣ የቀኝ እጁን አመልካች ጣት ወደ ዳኛ ቀስሮ፣ ከፊት ወደ ኋላ ካፈገፈገ በኋላ፣ ክሱን ይደረድራል። ተከሳሹም ተመሳሳዩን ያደርጋል። ከዚያ ብይን ይሰጣል። ለምሳሌ ላም የጠፋበት ሰው «አርዶ በልቷል» ብሎ ከጠረጠረው ሰው ጋር ሲከራከሩ «አለ» የተባለውንና የተከሳሹን ምላሽ በምሳሌነት እናንሳ

- ከሳሽ ላሜ ጠፍታ ከደጋ
- ስከተል መጣሁ በደም ፍለጋ
- ብደርስ በፍለጋ ከደጅህ
- ሙዳ ስጋ ይዟል ልጅህ
- ስለዚህ ላሜን ትከፍላለህ።

- ተከሳሽ ላምህ ብትጠፋ ከደጋ
- አንተም ብትመጣ ከደጋ
- ከደጅም ብታገኝ ሙዳ ስጋ

ከቤቴ በላይ አለ ተራራ
መዘዋወሪያው የጅብ ያሞራ
ከቤቴ በላይ ዛፍ አለ
በዛፉም አሞራ ያርፋል
ጅብ ይሄዳል።
አሞራና ጅብ ሲጣለፉ
ሙዳ ስጋ ቢተፋ
ነፍስ ያላወቀ ልጅ ቢያነሳ
አያስከፍለኝም ነገርህን አትርሳ
ውርርድህን አንሳ።

በዚህ መልኩ ሙግቱ ተካሂዶ ዳኞች ግራ ቀኙን አዳምጠው በእማኞች ትችትና አስተያየት ተደግፈው ፣ለተከላሽ መልስ ዋጋ በመስጠት ፣ከላሽን ተረቺ አደረጉ ይባላል።

የአንቀጽዎና ሀሳብ _____

በአንቀጽውስጥ ያለ ንዑስ ሀሳብ 1. _____

ንኡስ ሀሳብ 2. _____

ንኡስ ሀሳብ 3. _____

ዋና ሀሳቡንና ንኡስ ሀሳቦችን ለመለየት የተጠቀምክበትን/ሽበትን ስልት ግለፅ/ጭ።

4. የሚከተለውን አንቀጽ ስታነብ/ቢ "ምሳሌ"፣ "ይህም"፣ወዘተ. ለሚሉት አያያዦች ትኩረት በመስጠት በዋናው ሃሳብና በዝርዝሮቹ መካከል ያለውን ትስስር ለመገንዘብ ሞክር/ሪ።

በዘመናችን ክርክር በከላሽና በተከላሽ መካከል ብቻ የሚደረግ አይደለም። በሌሎችም ዘርፎች በስፋት ይካሄዳል። ለምሳሌ ፖለቲከኞች፣ አንዱ ቡድን የራሱን አቋም በመደገፍና የሌላውን በመቃወም ይከራከራል። ህዝብ ዳኛ ይሆንና ፍርድ ይሰጣል። በፈራጅ ድምጽ መሰረት አንዱ ባለድል ሌላው ተረቺ ይሆናል።

በተማሪዎች መካከል እንዲሁ በተቃራኒ ሀሳቦች ዙሪያ ክርክሮች ይካሄዳል። ተማሪዎች የሚያካሂዷቸውን እነዚህን ክርክሮች ዘርዘር አድረጎ መመልከት፣ ስለዘመኑ ክርክር መልካም ግንዛቤ ያስጨብጣል። የክርክሮችም ሂደትም የዝግጅትና የክርክር ግዜ ተግባራት በማለት በሁለት ደረጃ ክፍሎ ማየት ይቻላል። ብዙዎቹ ጥሩ ተከራካሪ የሚባሉት፣ በዝግጅት ወቅት በቅድሚያ የመከራከሪያ ርዕሱን የሚመለከቱ ሃሳቦችን ከተለያዩ የመረጃ ምንጮች ይቃርማሉ። ይህም ባለሙያዎችን በማነጋገር ወይም ዕሁፎችን በማንበብ፣ ካስፈለገም ሁለቱንም መንገዶች በመጠቀም ሊሆን ይችላል።

የአንቀፁ ዋና ሀሳብ

ጉልህ ዝርዝሮች

5. ቀጣዮቹን አንቀጾች ስታነብ/ቢ ዋናውን ሀሳብ በሚያመለክተው አገላለፅ በነጠላ ክስሩ አስምር/ሪ። ዋናውን ሀሳብ ለመተንተን የቀረቡ ንኡሳን ሀሳቦችን ስታገኝ/ኚ ደግሞ ክስራቸው በጥንድ መስመረ አስምር/ሪ።

መረጃዎቹን ከሰበሰቡ በኋላ፣ ይበልጥ ጠቃሚ የሆኑትን በቅደም ተከተል በማደራጀት፣ ባጭሩ በትንሽ ወረቀት ላይ በማስታዎሻ መልክ ያስፍራሉ። ይህንን ማድረጋቸው፣ ላይ ታች ከመርገጥ ያድናቸዋል፤ የነገሮችን ፍሰት ጠብቀው ለማቅረብ ያግዛቸዋል። ተከራካሪዎች በየፊናቸው ለሚከራከሩበት ርዕስ ጉዳይ የሚሆኑ መረጃዎችን ከሰበሰቡና ማስታወሻቸውን ካደራጁ በኋላ፣ ቀጣዩ ስራቸው ልምምድ ይሆናል። ልምምድን የሚያካሂዱት በሁለት መንገድ ነው። አንደኛው በግል እራሳቸውን በመስታወት እያዩ መለማመድ ሲሆን፣ ሁለተኛው ደግሞ ሌሎች ሰዎች ልምምዳቸውን አይተው አስተያየት እንዲሰጧቸው በማድረግ ይሆናል። በዚህ ሁኔታ ዝግጅት ካጠናቀቁ በኋላ ወደ ዋና ዋናዎቹ የክርክር መድረክ ተግባራት ይገባሉ።

ተከራካሪዎች ክርክራቸውን ሚጀምሩት ሰላምታ በመስጠትና ርዕሳቸውን በማስተዋወቅ ነው። አያይዘውም በተቀመጠው የሃሳብ ቅደም ተከተል እየተመሩ የክርክር ነጥቦቻቸውን

ያቀርባሉ። ለዚህ አካሄዳቸው ማስታወሻ የያዙባት ትንሽ ወረቀት፣ ትልቅ ድርሻ አላት። ክርክራቸው በወገና በራስ የመተማመን መንፈስ ለማቅረብ ትረዳቸዋለች። እዚህ ላይ በራስ መተማመን የሚፈጥረው በቂ ዝግጅት ከማድረግ መሆኑ ማጤን ያስፈልጋል። ከተቃዋሚ ወገን የመኪቀርቡ አስተያየቶችን በጥሞና በማዳመጥ ማስታወሻ መያዝም፣ ሌላው ጠቃሚ የተከራካሪዎች ተግባር ነው። ይህ የሚሆነው ለተዘረዘሩ ትችቶችና መቃወሚያዎች አፍራሽ ሃሳቦችን ለመስጠት ስለሚጠቅም ነው። አላስፈላጊ እንቅስቃሴዎችን ከማድረግ መቆጠብ፣ ድምፅን ለታዳሚዎች በሚሰማበት መጠን መመጠንና እይታን ወደ አድማጮች ማድረግም ሌሎች የትኩረት ነጥቦች ናቸው።

ጥሩ የተከራካሪዎች ከላይ በተጠቀሱት ተግባራት ብቻ አያበቁም። ለመከራከሪያ የሚያነሱባቸው ፍሬሃሳቦች፣ ባጠቃላይም ክርክራቸው፣ አድማጮቻቸውን የሚስብ፣ የአድማጮቻቸውን ችሎታ ያገናዘበና የተከራካሪዎቻቸውን ስብዕና የማይነካ፣ ማለትም ቅር የማያሰኝ መሆኑን ያረጋግጣሉ። ትግሉ ከተከራካሪዎቻቸው ጋር ሳይሆን፣ ከሃሳቡ ጋር መሆኑን ያውቃሉና። ንግግራቸው ከተሰጣቸው ጊዜ ጋር የተመጣጠነ እንዲሆን ይጥራሉ። ክርዕላቸው እንዳይወጡ ይጠነቀቃሉ። ሌላውን ወገን ሳያከብሩ መከበርን መናፈቅ አይቻልምና፣ ለተከራካሪና ለአድማጮች እንዲሁም ለዳኞች አክብሮትን አይነፍጉም። ክርክራቸውን አጠቃለው ሲሰናበቱ ሁሉንም ታዳሚዎች ያመሰግናሉ። የዳኞች ውሳኔ ምንም ይሁንምን በፀጋ ይቀበላሉ።

ዋና ሀሳብ _____

የአንቀፁ ዝርዝር ሃሳቦች _____

6. በየአንቀጾቹ ያወጣሃቸውን/ያወጣሻቸውን ዋና ዋና ሀሳቦች መሠረት በማድረግ ለምንባቡ አንድ ማጠቃለያ ያፍ/ፊ።

አጠቃላይ ግምገማና ጽብረቃ
ከላይ የቀረበውን ልምምድ መሠረት በማድረግ በሚከተሉት ጥያቄዎች ዙሪያ ያላችሁን ግንዛቤ ግለፁ።

1.የአንድን ፅሁፍ ዋና ሀሳቦችና ዝርዝሮች እየለዩ በማውጣት ማንበብ ምን ምን ጠቀሜታዎች አሉት?

2.አላይ በቀረበው ልምምድ ዋና ሀሳቦችን ከዝርዝሮች ለመለየት ባደረግከው/ሽው ጥረት ምን ችግሮች አጋጠሙ/ሽ?

የገጠሙ/ህን/ሽን ችግሮች እንዴት ለመፍታት ሞክርክ/ሽ ?

3.ዋና ሀሳብን ከዝርዝሮች አየለዩ የማንበብ ስልትን ለወደፊት በምታደርገው ነው ንባብ ተግባራዊ ለማድረግ ትፈልጋለህ/ትፈልጌያለሽ? _____

ለምን? _____

4.ከአሁን በፊት በዚህ መልኩ አንድን ምንባብ የማንበብ እድሉ አጋጥሞህ/ሽ ነበር? _____

ካላጋጠመህ/ሽ ይህን ስልት መጠቀም ለአንተ/ለአንቺ ምን ያህል ተገቢ ነው ትላለህ/ትያለሽ?

አባሪ 12. የቅድመትምህርት የአንብቦ መረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተናው ውጤት አስተማማኝነት በፍተሻ ጥናት ወቅት (pilot study)

Reliability Statistics

Cronbach's	
Alpha	N of Items
.758	31

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
PreReadQ1	.60	.495	50
PreReadQ2	.60	.495	50
PreReadQ3	.60	.495	50
PreReadQ4	.62	.490	50
PreReadQ5	.60	.495	50
PreReadQ6	.56	.501	50
PreReadQ7	.50	.505	50
PreReadQ8	.58	.499	50
PreReadQ9	.42	.499	50
PreReadQ10	.44	.501	50
PreReadQ11	.50	.505	50
PreReadQ12	.48	.505	50
PreReadQ13	.44	.501	50
PreReadQ14	.54	.503	50
PreReadQ15	.54	.503	50
PreReadQ16	.44	.501	50
PreReadQ17	.48	.505	50
PreReadQ18	.48	.505	50
PreReadQ19	.46	.503	50
PreReadQ20	.52	.505	50
PreReadQ21	.60	.495	50
PreReadQ22	.58	.499	50
PreReadQ23	.68	.471	50
PreReadQ24	.76	.431	50
PreReadQ25	.60	.495	50
PreReadQ26	.50	.505	50
PreReadQ27	.42	.499	50
PreReadQ28	.46	.503	50
PreReadQ29	.44	.501	50
PreReadQ30	.52	.505	50
PreReadQ31	.58	.499	50

tem-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
PreReadQ1	15.94	27.119	.268	.751
PreReadQ2	15.94	27.853	.123	.759
PreReadQ3	15.94	26.711	.349	.747
PreReadQ4	15.92	27.830	.130	.758
PreReadQ5	15.94	26.792	.333	.748
PreReadQ6	15.98	27.408	.206	.754
PreReadQ7	16.04	28.407	.015	.764
PreReadQ8	15.96	27.998	.094	.760
PreReadQ9	16.12	28.353	.027	.764
PreReadQ10	16.10	26.908	.304	.749
PreReadQ11	16.04	28.039	.084	.761
PreReadQ12	16.06	27.772	.135	.758
PreReadQ13	16.10	25.969	.494	.739
PreReadQ14	16.00	26.327	.419	.743
PreReadQ15	16.00	27.020	.281	.751
PreReadQ16	16.10	25.888	.510	.738
PreReadQ17	16.06	25.486	.589	.733
PreReadQ18	16.06	32.384	-.678	.798
PreReadQ19	16.08	25.708	.545	.736
PreReadQ20	16.02	25.734	.538	.736
PreReadQ21	15.94	26.425	.408	.744
PreReadQ22	15.96	26.202	.449	.741
PreReadQ23	15.86	26.164	.489	.740
PreReadQ24	15.78	26.175	.540	.739
PreReadQ25	15.94	26.956	.300	.750
PreReadQ26	16.04	26.815	.320	.748
PreReadQ27	16.12	28.557	-.012	.766
PreReadQ28	16.08	27.626	.163	.757
PreReadQ29	16.10	27.806	.130	.758
PreReadQ30	16.02	26.836	.316	.749
PreReadQ31	15.96	25.958	.499	.739

አባሪ 13. የድህረትምህርት የአንብቦ መረዳት ችሎታ መለኪያ ፈተናው ውጤት አስተማማኝነት በፍተሻ ጥናት ወቅት (pilot study)

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.771	31

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
PoExaQ1	.78	.418	50
PoExaQ2	.56	.501	50
PoExaQ3	.58	.499	50
PoExaQ4	.66	.479	50
PoExaQ5	.74	.443	50
PoExaQ6	.30	.463	50
PoExaQ7	.82	.388	50
PoExaQ8	.70	.463	50
PoExaQ9	.72	.454	50
PoExaQ10	.74	.443	50
PoExaQ11	.52	.505	50
PoExaQ12	.66	.479	50
PoExaQ13	.50	.505	50
PoExaQ14	.84	.370	50
PoExaQ15	.56	.501	50
PoExaQ16	.62	.490	50
PoExaQ17	.46	.503	50
PoExaQ18	.34	.479	50
PoExaQ19	.48	.505	50
PoExaQ20	.34	.479	50
PoExaQ21	.36	.485	50
PoExaQ22	.48	.505	50
PoExaQ23	.76	.431	50
PoExaQ24	.80	.404	50
PoExaQ25	.54	.503	50
PoExaQ26	.46	.503	50
PoExaQ27	.36	.485	50
PoExaQ28	.72	.454	50
PoExaQ29	.56	.501	50
PoExaQ30	.56	.501	50
PoExaQ31	.42	.499	50

**Item-Total
Statistics**

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
PoExaQ1	17.16	25.035	.514	.754
PoExaQ2	17.38	24.608	.503	.753
PoExaQ3	17.36	24.562	.517	.752
PoExaQ4	17.28	26.736	.081	.774
PoExaQ5	17.20	27.388	-.048	.779
PoExaQ6	17.64	25.460	.362	.761
PoExaQ7	17.12	27.536	-.079	.779
PoExaQ8	17.24	26.676	.099	.773
PoExaQ9	17.22	25.481	.366	.761
PoExaQ10	17.20	25.184	.446	.757
PoExaQ11	17.42	26.861	.047	.776
PoExaQ12	17.28	27.634	-.099	.783
PoExaQ13	17.44	26.415	.134	.772
PoExaQ14	17.10	26.541	.180	.769
PoExaQ15	17.38	26.485	.121	.773
PoExaQ16	17.32	23.977	.655	.745
PoExaQ17	17.48	24.908	.438	.756
PoExaQ18	17.60	25.633	.310	.763
PoExaQ19	17.46	24.335	.557	.750
PoExaQ20	17.60	25.755	.284	.764
PoExaQ21	17.58	26.330	.160	.771
PoExaQ22	17.46	24.294	.566	.749
PoExaQ23	17.18	25.702	.337	.762
PoExaQ24	17.14	25.796	.342	.762
PoExaQ25	17.40	24.776	.466	.755
PoExaQ26	17.48	25.275	.363	.760
PoExaQ27	17.58	30.330	-.599	.805
PoExaQ28	17.22	25.400	.385	.760
PoExaQ29	17.38	25.669	.284	.764
PoExaQ30	17.38	25.465	.326	.762
PoExaQ31	17.52	24.255	.582	.748

አባሪ 14. የማንበብ ተነሳሽነት መለኪያ መጠይቁ የውጤት አስተማማኝነት በፍተሻ ጥናት ወቅት (pilot study)

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.824	53

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
ReMotQ1	4.36	.749	50
ReMotQ2	4.20	.808	50
ReMotQ3	4.44	.705	50
ReMotQ4	3.64	1.120	50
ReMotQ5	4.04	1.009	50
ReMotQ6	4.14	.990	50
ReMotQ7	4.02	1.116	50
ReMotQ8	4.30	1.055	50
ReMotQ9	4.22	1.093	50
ReMotQ10	4.38	.753	50
ReMotQ11	4.18	.962	50
ReMotQ12	4.18	.941	50
ReMotQ13	3.98	1.348	50
ReMotQ14	4.24	1.001	50
ReMotQ15	4.32	.957	50
ReMotQ16	3.72	1.051	50
ReMotQ17	4.20	.833	50
ReMotQ18	4.04	.807	50
ReMotQ19	4.04	.807	50
ReMotQ20	4.22	.764	50
ReMotQ21	4.26	.694	50
ReMotQ22	4.20	1.050	50
ReMotQ23	2.46	1.110	50
ReMotQ24	4.00	1.010	50
ReMotQ25	4.20	.948	50
ReMotQ26	3.64	1.139	50
ReMotQ27	4.08	1.122	50
ReMotQ28	4.18	1.044	50
ReMotQ29	4.36	.942	50
ReMotQ30	4.12	.799	50
ReMotQ31	3.98	1.134	50
ReMotQ32	4.30	1.035	50
ReMotQ33	4.12	.824	50
ReMotQ34	3.76	1.255	50
ReMotQ35	3.74	1.175	50
ReMotQ36	4.14	.881	50
ReMotQ37	3.86	1.030	50
ReMotQ38	4.00	.881	50
ReMotQ39	3.86	.990	50
ReMotQ40	4.32	1.019	50
ReMotQ41	4.50	.763	50
ReMotQ42	4.40	.857	50
ReMotQ43	3.92	1.066	50
ReMotQ44	4.06	.767	50
ReMotQ45	4.18	.800	50
ReMotQ46	4.14	.969	50
ReMotQ47	4.04	.989	50
ReMotQ48	4.24	.847	50
ReMotQ49	3.62	1.123	50
ReMotQ50	2.10	.953	50
ReMotQ51	3.98	1.040	50
ReMotQ52	4.10	1.129	50
ReMotQ53	3.72	1.213	50

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ReMotQ1	209.08	251.953	.605	.815
ReMotQ2	209.24	252.880	.520	.816
ReMotQ3	209.00	257.959	.373	.819
ReMotQ4	209.80	257.184	.236	.822
ReMotQ5	209.40	264.735	.035	.827
ReMotQ6	209.30	261.071	.152	.824
ReMotQ7	209.42	253.106	.354	.819
ReMotQ8	209.14	253.062	.379	.818
ReMotQ9	209.22	262.175	.100	.825
ReMotQ10	209.06	257.813	.353	.820
ReMotQ11	209.26	258.727	.234	.822
ReMotQ12	209.26	266.727	-.023	.827
ReMotQ13	209.46	257.682	.171	.824
ReMotQ14	209.20	261.184	.146	.824
ReMotQ15	209.12	262.067	.127	.824
ReMotQ16	209.72	257.920	.234	.822
ReMotQ17	209.24	256.186	.376	.819
ReMotQ18	209.40	252.163	.550	.815
ReMotQ19	209.40	263.429	.108	.824
ReMotQ20	209.22	260.991	.216	.822
ReMotQ21	209.18	257.579	.397	.819
ReMotQ22	209.24	254.104	.350	.819
ReMotQ23	210.98	276.142	-.284	.835
ReMotQ24	209.44	252.945	.403	.818
ReMotQ25	209.24	255.615	.343	.819
ReMotQ26	209.80	251.551	.389	.818
ReMotQ27	209.36	251.745	.390	.818
ReMotQ28	209.26	254.645	.335	.819
ReMotQ29	209.08	258.483	.249	.821
ReMotQ30	209.32	263.977	.088	.824
ReMotQ31	209.46	258.213	.203	.823
ReMotQ32	209.14	260.776	.151	.824
ReMotQ33	209.32	258.181	.304	.820
ReMotQ34	209.68	248.834	.417	.816
ReMotQ35	209.70	253.888	.311	.820
ReMotQ36	209.30	265.235	.031	.826
ReMotQ37	209.58	253.963	.362	.818
ReMotQ38	209.44	252.864	.474	.816
ReMotQ39	209.58	253.351	.399	.818
ReMotQ40	209.12	255.577	.316	.820
ReMotQ41	208.94	261.976	.176	.823
ReMotQ42	209.04	260.611	.201	.822
ReMotQ43	209.52	252.296	.398	.817
ReMotQ44	209.38	254.689	.475	.817
ReMotQ45	209.26	255.380	.426	.818
ReMotQ46	209.30	256.173	.316	.820
ReMotQ47	209.40	251.469	.461	.816
ReMotQ48	209.20	262.367	.139	.824
ReMotQ49	209.82	254.885	.300	.820
ReMotQ50	211.34	280.678	-.460	.837
ReMotQ51	209.46	251.764	.426	.817
ReMotQ52	209.34	265.209	.011	.828
ReMotQ53	209.72	249.104	.427	.816